

2012

Jongeren en plaatsbinding

Remco Brandenburg

Rijksuniversiteit Groningen

27-4-2012

Master Thesis Culturele Geografie
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Jongeren en plaatsbinding

Plaatsbinding van scholieren in Moroto, Oeganda

rijksuniversiteit
groningen

Remco Brandenburg
S1716999

Begeleidster: Dr. Bettina van Hoven

Groningen, april 2012

VOORWOORD

Altijd al ben ik geïnteresseerd in verre landen en vreemde culturen. Dit was één van de redenen om de master Culturele Geografie te volgen. Toch had ik bijna mijn studie afgerond met een onderzoek naar de Noordoostpolder of naar Oost-Groningen. Maar wat was ik blij toen er de optie werd aangeboden om onderzoek te doen in Afrika! Een betere afsluiting van mijn studie Culturele Geografie kon ik voor mezelf niet wensen!

Drie maanden lang verbleef ik in Oeganda om onderzoek te doen naar de plaatsbinding van jongeren. Een land ver van Nederland en met een eigen vreemde cultuur. Participatie in deze cultuur was naast een uitgangspunt voor een interessant onderzoek ook een geweldige ervaring voor mezelf. De vreemde gebruiken, de emotionele verhalen en de warme mensen hebben bijgedragen aan een indrukwekkend avontuur.

Dank ben ik verschuldigd aan een aantal mensen. Allereerst wil ik mijn begeleidster Bettina van Hoven bedanken voor de geweldige begeleiding vanuit Nederland. Bettina was ook degene die deze kans om onderzoek te doen in Oeganda mogelijk maakte. Via Bettina kwam ik in contact met Florence Naduk. Ook Florence ben ik veel dank verschuldigd. Ze heeft alles geweldig geregeld zodat alles soepel verliep en haar grote kenniskring heeft me in contact gebracht met de respondenten die ik voor dit onderzoek heb gebruikt.

De respondenten wil ik dan ook erg bedanken voor de indrukwekkende verhalen en de nuttige informatie die ze me konden geven. De scholieren hebben me een goed beeld gegeven van het dagelijkse leven. Hun verhalen en het participeren in de activiteiten maakte het aanpassen aan de cultuur een stuk makkelijker.

Ook wil ik Karina Zuiderveen graag bedanken. Karina heeft onderzoek gedaan in hetzelfde gebied en het uitwisselen van ervaringen maakte het verblijf een stukje makkelijker. De vele reizen die we hebben gemaakt heeft bijgedragen aan een fantastische ervaring!

Tevens wil ik de vrienden en vriendinnen bedanken die ik tijdens mijn verblijf heb gemaakt. Het was fantastisch om zoveel mensen te ontmoeten.

Ten slotte wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor alle steun, leuke mailtjes en de donaties. Met deze donaties hebben we veel mensen kunnen helpen. Ook namens deze mensen heel erg bedankt!

De scriptie die voor u ligt het eindresultaat van dit avontuur. Ik hoop dat u dit met veel plezier zult lezen en dat ik u nieuwsgierig heb gemaakt naar deze interessante cultuur.

Remco Brandenburg

Voorpagina: Foto van een school in Moroto aan de rand van het bergengebied Mount Moroto (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

SAMENVATTING

Onderzoek naar plaatsbinding in ontwikkelingslanden zijn schaars. In dit onderzoek is de plaatsbinding van jongeren in Moroto onderzocht. Aanleiding voor de onderzoeksplek waren de omstandigheden die het gebied kent. Het gebied kende veel conflicten in de recente geschiedenis, kent veel armoede en ligt relatief geïsoleerd van andere dorpen en steden.

Na een literatuuronderzoek is er een tabel opgesteld die is gebruikt om de plaatsbinding compleet en overzichtelijk te kunnen analyseren. Hierin is onderscheid gemaakt tussen de drie hoofdfactoren die van invloed zijn op plaatsbinding; zelf, anderen en omgeving.

De data is verkregen door het houden van interviews met veertien scholieren van Moroto High School. Additionele informatie is verkregen door het laten tekenen van mental maps en het houden van een wandeling over het schoolterrein. De data over het gebied en de school is voor een groot deel verkregen door key informants omdat er over het gebied weinig informatie beschikbaar is.

Uit de analyse bleek dat de jongeren een lange geschiedenis hebben met Moroto, dit zorgt voor hecht netwerk van plaatsgerelateerde betekenissen. Deze bindingen zijn niet allemaal positief. De recente conflicten in het gebied zorgen voor angst om 's nachts over straat te lopen en sommige plekken worden gemeden. Hoewel een hele dagelijkse leven in Moroto afspeelt identificeren de jongeren zich niet met Moroto maar met de regio Karamoja. Dit komt omdat de problemen die Moroto kent, in heel Karamoja spelen en Karamoja wordt afgezet tegenover de rest van Oeganda.

De jongeren hebben een sterke band met vrienden en familieleden. Ze zorgen voor steun in moeilijke tijden. Over de band met andere inwoners is geen eenduidig beeld te schetsen. Over het algemeen zijn ze vriendelijk, maar de jongeren zijn er van bewust dat er geweld en misbruik plaatsvindt.

Bij de fysieke omgeving speelt het bergengebied, Mount Moroto, een belangrijke rol. Dit gebied grenst direct aan het dorp en de jongeren brengen er veel vrije tijd in door. Ze waarderen het koele klimaat en de vegetatie. Ook is het een plek van ontdekken. Het klimaat van Karamoja wordt negatief beoordeeld. Karamoja kent slechts één regenseizoen en het warme seizoen gaat gepaard met zandstormen. Hoewel de jongeren zich thuis voelen in Moroto, verwachten ze na de middelbare school wel weg te trekken. Een belangrijke oorzaak is het ontbreken van een universiteit en banen in de buurt. De jongeren geven aan te willen doorstuderen en daardoor is het noodzakelijk om weg te trekken.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
SAMENVATTING	7
LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN.....	13
AFKORTINGEN	14
1. INLEIDING	15
1.1 Introductie	15
1.2 Achtergrondinformatie.....	15
1.2.1 Oeganda.....	15
1.2.2 Karamoja.....	17
1.3 Aanleiding onderzoek.....	19
1.4 Onderzoeksvragen	20
1.5 Relevantie onderzoek.....	21
1.6 Opbouw onderzoek.....	22
2. THEORETISCH KADER.....	23
2.1 Introductie	23
2.2 Place attachment: “Attachment comes from people and experience”	23
2.3 Self, others & environment	25
2.3.1 Individu	27
2.3.2 Het sociale aspect.....	28
2.3.3 Het belang van de fysieke omgeving.....	28
2.4 De onderzoeksgroep en plaatsbinding.....	29
2.5 Plaatsbinding en conflicten.....	31
3. CASESTUDIE	33
3.1 Introductie	33
3.2 Moroto Municipality	33
3.2.1 Belangrijke plekken binnen Moroto	36
3.3 Moroto High School	39
3.3.1 Schooldagen.....	41
4. METHODOLOGIE.....	43
4.1 Introductie	43
4.2 Interviewen.....	43

4.2.1 Definitie	43
4.2.2 Voordelen van interviewen.....	43
4.2.3 Type vragen.....	43
4.2.4 Interviewlocatie.....	44
4.2.5 De interviews	45
4.3 Mental maps	46
4.3.1 Definitie	46
4.3.2 Mental maps in huidig onderzoek.....	46
4.4 Participerende observatie	48
4.4.1 Definitie	48
4.4.2 Participerende observatie in dit onderzoek.....	48
4.5 Walks	50
4.5.1 Definitie	50
4.5.2 Walks in huidig onderzoek.....	50
4.5.3 Walks langs de favoriete plekken.....	52
4.6 Respondenten.....	52
4.7 Dataverwerking.....	55
4.7.1 Van theorie naar analyse	55
4.7.2 Interviews	56
4.7.3 Mental Maps	58
4.7.4 Participerende observatie.....	60
4.8 Positionality, ethiek en reflexivity.....	61
4.8.1 Machtsverhoudingen.....	61
4.8.2 Internationaal veldwerk.....	62
4.8.3 Achtergrond van de onderzoeker	64
4.8.4 Ethiek	66
4.8.5 Reflexivity.....	67
5. ANALYSE.....	69
5.1 Introductie; plaatsbinding van jongeren	69
5.2 Zelf.....	69
5.2.1 De persoonlijke geschiedenis met Moroto	69
5.2.2 Gevoel van veiligheid.....	71
5.2.3 Het thuisgevoel	72
5.2.4 Dagelijks leven.....	73

5.2.5 Zelfidentificatie	76
5.3 Anderen; familie, vrienden en inwoners	77
5.3.1 De familie	77
5.3.2 Vrienden	78
5.3.3 Het straatleven.....	80
5.4 Omgeving.....	82
5.4.1 De natuurlijke omgeving.....	83
5.4.2 Het klimaat.....	84
5.4.3 Kansen die de omgeving biedt	85
5.4.4 Institutionele omgeving.....	87
6. CONCLUSIE	88
6.1 Introductie	88
6.2 Plaatsbinding van jongeren	88
6.3 Aanbevelingen	89
LITERATUUR.....	91
BIJLAGEN.....	95

LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuren

Figuur 1.1	Kaart van Oeganda	Pagina 15
Figuur 1.2	Districten binnen Karamoja	Pagina 17
Figuur 1.3	Veehouder in Moroto	Pagina 18
Figuur 1.4	De slecht onderhouden wegen zorgen soms voor problemen	Pagina 21
Figuur 2.1	Model van Gustafson	Pagina 25
Figuur 3.1	Moroto Municipality	Pagina 33
Figuur 3.2	De wegen in de slums zijn in de regentijd vaak onbegaanbaar	Pagina 34
Figuur 3.3	Het halen van water in New Campswahili	Pagina 35
Figuur 3.4	Eigen kaart Moroto met de favoriete plekken van de jongeren	Pagina 36
Figuur 3.5	Leefgemeenschap afgeschermd met takken en golfplaten	Pagina 37
Figuur 3.6	Mount Moroto	Pagina 38
Figuur 3.7	Slaapzaal voor de jongens	Pagina 39
Figuur 3.8	Plattegrond van Moroto High School	Pagina 41
Figuur 3.9	Er wordt veel gesport op school, maar de velden zijn slecht onderhouden	Pagina 42
Figuur 4.1	De mental map van Aminah	Pagina 47
Figuur 4.2	Een wandeling in de bergen	Pagina 48
Figuur 4.3	Repetities van de schoolband met publiek tijdens de vrije uren	Pagina 49
Figuur 4.4	Walk over het schoolterrein	Pagina 50
Figuur 4.5	De route van de walk	Pagina 51
Figuur 4.6	Een deel van de respondenten	Pagina 53
Figuur 4.7	Model voor de analyse	Pagina 56
Figuur 4.8	Gebruikte codes voor de analyse	Pagina 57
Figuur 4.9	Favoriete plekken van de jongeren	Pagina 58
Figuur 4.10	Don Vittorio	Pagina 59
Figuur 4.11	Mental Map van Betty	Pagina 60
Figuur 4.12	Informatiebord over donaties	Pagina 61
Figuur 4.13	Het zien van een blank persoon leverde soms ook veel nieuwsgierigheid op	Pagina 63
Figuur 4.14	Contactpersoon Florence Naduk	Pagina 64
Figuur 4.15	Locatie van het interview	Pagina 68
Figuur 5.1	Het kijken van televisie in Hotel Mount Moroto is voor de jongeren tegenwoordig ook mogelijk	Pagina 71
Figuur 5.2	Het zoeken van fruit in de bomen is een populaire activiteit	Pagina 73
Figuur 5.3	Jongeren helpen vaak mee in het huishouden	Pagina 75
Figuur 5.4	Op school geven de jongeren aan veel vrienden te maken	Pagina 79
Figuur 5.5	De markt in Camp Swahili wordt vaak bezocht door de jongeren	Pagina 81
Figuur 5.6	Publiek tijdens de vredeloop	Pagina 82
Figuur 5.7	Het bergenlandschap wordt aantrekkelijk gevonden	Pagina 83
Figuur 5.8	In het regenseizoen wordt er door de inwoners veel gewassen geplant	Pagina 85

Tabellen

Tabel 2.1	Thema's en relaties van het model van Gustafson	Pagina 26
Tabel 2.2	Factoren die worden geassocieerd met het hervatten van het dagelijks leven	Pagina 32
Tabel 4.1	Soorten vragen	Pagina 44
Tabel 4.2	De interviews	Pagina 45
Tabel 4.3	De scholieren	Pagina 52
Tabel 4.4	Ontmoetingen met de jongeren	Pagina 53
Tabel 4.5	Key Informants	Pagina 54
Tabel 4.6	Analyse plaatsbinding van jongeren in Moroto	Pagina 55
Tabel 5.1	Thema's en factoren die aan bod komen in de analyse	Pagina 69

AFKORTINGEN

LRA	Lord's Resistance Army
MP	Municipality
NGO	Niet-gouvernementele Organisatie
WPF	World Food Programme

1. INLEIDING

1.1 Introductie

In dit hoofdstuk wordt een inleiding gegeven op het onderzoek naar de plaatsbinding van jongeren in Moroto. In paragraaf 1.2 wordt achtergrondinformatie gegeven van het land en de regio waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden. Vervolgens wordt in paragraaf 1.3 de aanleiding van het onderzoek toegelicht. De hoofdvraag en de deelvragen die zijn geformuleerd voor het uitvoerbaar maken van het onderzoek worden in paragraaf 1.4 behandeld. Paragraaf 1.5 behandelt de relevantie van dit onderzoek en het hoofdstuk wordt in paragraaf 1.6 afgesloten met de opbouw van dit onderzoek.

1.2 Achtergrondinformatie

In deze paragraaf wordt getracht achtergrondinformatie te geven over een land en een regio waarin dit onderzoek heeft plaatsgevonden. Deze informatie dient als context voor de onderliggende factoren in de plaatsbinding van de jongeren. De geschiedenis van het land en de regio en tevens de huidige ontwikkelingen zijn van invloed op de binding met de plek. Eerst wordt er informatie gegeven over het land waar het onderzoek is uitgevoerd. Daarna wordt er ingezoomd op de regio. In paragraaf 3.2 (blz. 33) wordt de onderzoekslocatie nader besproken.

1.2.1 Oeganda

De Republiek Oeganda is gelegen in het oosten van Afrika. Het land wordt omringd door de landen Kenia, Rwanda, Soedan, Tanzania en Kongo. Hierdoor heeft Oeganda geen kustlijn (zie figuur 1.1). In Oeganda heerst een tropisch klimaat. Dit klimaat kent heeft grote droge perioden lopend van december tot februari en van juni tot augustus, de rest van de tijd is het er regenachtig. Het terrein is voor een groot deel vlak, maar kent enkele bergketens die het land doorkruizen. De hoofdstad Kampala is gelegen in het zuiden van het land. Oeganda heeft 34,6 miljoen inwoners (CIA, 2011a).

Oeganda is sinds 1962 onafhankelijk. Voorheen was het land een kolonie van het Verenigd Koninkrijk. Dit is nu nog terug te zien in onder andere de taal. De officiële taal in Oeganda is Engels. Deze taal wordt gehanteerd in scholen, rechtbanken en de meeste kranten en radio-uitzendingen. Tevens worden er nog een aantal talen gesproken die gerelateerd zijn aan bepaalde gebieden zoals Luganda en Swahili (CIA, 2011a).

Figuur 1.1 Kaart van Oeganda (Bron: CIA, 2011b)

Het grote aantal verschillende talen die in het land worden gesproken is een illustratie van de culturele verscheidenheid van de Oegandese bevolking. Tevens is het toekennen van een officiële taal door de overheid een toonbeeld van het geforceerd verenigen van het land. Door de gehele geschiedenis is er geprobeerd om van de verschillende groepen binnen Oeganda saamhorigheid te kweken. Doordat de bevolking zich hiertegen verzette is er tijdens het dictatorschap van Idi Amin en opvolger Milton Oboto doormiddel van het inzetten van het legen, hard opgetreden tegen de verzetten. Deze conflicten zorgde voor veel armoede en doden (CIA, 2011a).

De huidige president Yoweri Museveni zorgde vanaf 1986 geleidelijk aan voor stabiliteit en economische groei in het land (CIA, 2011a). In het noorden bleef het echter onrustig door de Lord's Resistance Army (LRA). Deze verzette zich geweldig tegen het beleid van de president. Ook de in 2011 gestegen brandstof prijzen leidden tot een toenemend aantal protesten (NYTimes, 2011).

Naast de culturele verscheidenheid is ook de armoede een veroorzaker van conflicten. Het bruto binnenlands product van Oeganda is gemiddeld 1300 dollar per jaar. Hiermee behoort Oeganda tot de top 25 armste landen in de wereld. De helft van de huidige bevolking heeft een leeftijd van veertien jaar of jonger en kent een bevolkingsgroei van 3.5% per jaar. Hiermee staat Oeganda op nummer drie van snelst groeiende landen. Gemiddeld heeft een vrouw in Oeganda meer dan zes kinderen (CIA, 2011a).

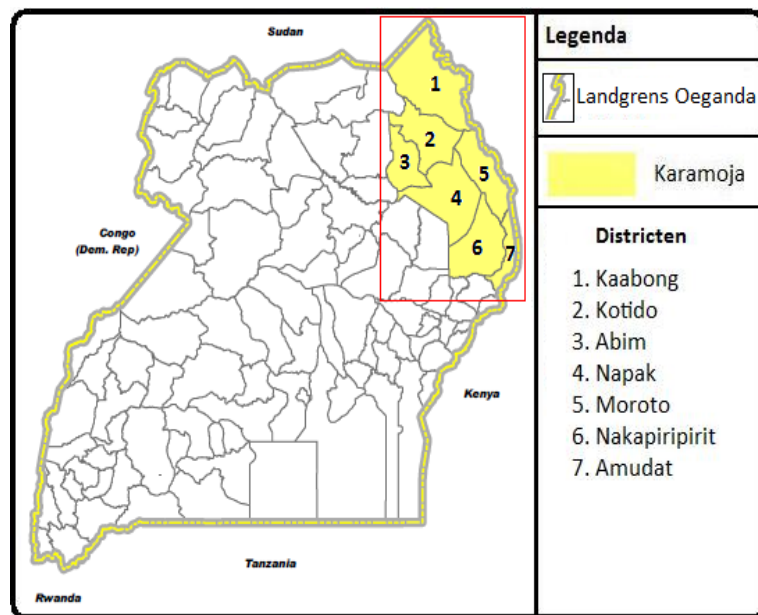
Het schoolsysteem

Educatie van deze kinderen worden door de grote gezinnen soms bemoeilijkt. De leerling begint met de basisschool. Het doorlopen van de basisschool duurt zeven jaar. De overheid heeft de Universal Primary Education ingevoerd, dit betekent dat de kinderen gratis naar school kunnen. Echter hebben de scholen vaak niet genoeg geld om alle voorzieningen te betalen en daarom vragen veel scholen alsnog schoolgeld van de scholieren.

De middelbare school duurt zes jaar. De Universal Secondary Education, dat door de overheid is ingesteld, biedt gratis onderwijs tot de vierde klas van de middelbare school. Echter geldt ook hier het probleem van geldtekorten op scholen en zijn veel scholen gedwongen om schoolgeld te vragen. Na de middelbare school kan de leerling aan de universiteit studeren. Dit duurt in totaal vijf jaar. Negen van de 25 universiteiten die het land kent zijn gevestigd in Kampala. De universiteiten zijn geografisch onregelmatig verspreid. Zo kent de regio Karamoja geen universiteit, al zijn er wel plannen voor (The Observer, 2011).

1.2.2 Karamoja

Karamoja is een regio gelegen in het noordoosten van Oeganda. De regio bestaat uit zeven districten (zie figuur 1.2). De regio grenst ten oosten aan Kenia en ten noorden aan Soedan. Karamoja beslaat 27.500 vierkante kilometer en kent een steppeklimaat dat een intens warm seizoen heeft van november tot en met maart. Het klimaat van Karamoja heeft zeer weinig regenval. Ondanks dat de rest van het land twee regenseizoenen heeft, kent Karamoja één regen- en plantseizoen (Moroto District Local Government, 2010)

Figuur 1.2 Districten binnen Karamoja (Bron: Eigen bewerking van OCHA, 2010a)

Van de totale bevolking in Karamoja leeft 82% onder de armoedegrens (OCHA, 2008). Ook analfabetisme is een groot probleem in Karamoja, 11% van de bevolking kan lezen en schrijven. Het landelijke percentage bedraagt 67% (UBOS, 2007). Op het gebied van medicatie kan tevens vooruitgang geboekt worden. Op nationaal niveau wordt 45% van de mensen met HIV/AIDS geholpen met medicatie. In Karamoja is dit 8,3% (OCHA, 2008).

Karamoja huisvest elf verschillende etnische groepen met een totale populatie van 1,1 miljoen inwoners (UNFPA, 2009). Overkoepelend worden de mensen die in Karamoja leven 'Karamojong' genoemd. Het grootste gedeelte van de Karamojong voorzien in hun levensonderhoud door het houden van vee (zie figuur 1.3, blz. 18). Tevens wordt er geprobeerd gewassen te verbouwen. Door de extreme warmte en de beperkte, onregelmatige regenval wordt het verbouwen van gewassen echter bemoeilijkt (UNFPA, 2009). In sommige kleine, verafgelegen dorpen wordt overleefd door te jagen en te verzamelen (Powell, 2010).

Het houden van vee wordt bemoeilijkt door de rivaliteit tussen de verschillende etnische groepen en met groepen uit de buurlanden Soedan en Kenia. Karamoja had tot 2006 veel last van veeroven, wat het totale aantal vee ernstig heeft gereduceerd. De veerovers stalen niet alleen het vee, maar verwoestten ook de gebouwen en vermoordden veel mensen van de bijbehorende groep. Tevens is de LRA actief geweest in Karamoja. Deze verzetsbeweging, gesticht nadat Museveni in 1986 aan de macht kwam, zaaide veel dood en verderf in de recente geschiedenis. Deze groep is opgericht omdat de leden zich oneerlijk behandeld voelen. Het noorden blijft in armoede leven en de president doet volgens de leden te weinig om dit te verhelpen (Bird, 2010).

Figuur 1.3 Veehouder in Moroto (Bron: Karina Zuiderveen, 2011)

Dit alles heeft Karamoja tot een zeer onveilig gebied gemaakt en de ontwikkeling van de regio erg bemoeilijkt. Deze onveiligheid heeft in veel landen geresulteerd in een negatief reisadvies (Minbuza, 2011). Sinds 2006 is er echter grote vooruitgang geboekt. Een grote groep vrijwilligers van voornamelijk vrouwen heeft wapens ingezameld van veehouders. Hierdoor nam het aantal veeroven en het geweld in de dorpen af. Ook de aanwezigheid van Amerikaanse soldaten heeft het gebied een stuk veiliger gemaakt. Het aantal veeroven is hierdoor nog verder gereduceerd en de LRA is gevlucht naar andere gebieden (IRIN, 2011).

Het doel van de overheid is om Karamoja zelfvoorzienend te maken. Tot 2007 voorzag het World Food Programme (WFP) bijna de gehele bevolking van voedsel. Het zelfvoorzienend maken van de regio vergt veel werk en tijd, daarom zijn er een groot aantal Niet-gouvernementele Organisaties (NGO's) gevestigd in Karamoja. Deze organisaties helpen doormiddel van projecten om de bevolking zelfstandiger te maken. Ook wordt er geprobeerd het gebied te ontwikkelen door de conditie van de wegen te verbeteren. Deze verkeren vaak in een slechte staat wat transport tussen steden bemoeilijkt (IRIN, 2011).

Ter bevordering van de zelfvoorzienendheid is er ook behoefte aan verandering in de normen en waarden binnen de cultuur van de Karamojong. Besluiten worden vaak nog genomen door de dorpsoudsten. Er is ook een formele overheid ingesteld met wetten en regels, echter wordt in de rurale gebieden de traditionele manier vaak boven de formele manier van bestuur gekozen (Powell, 2010). Ook binnen het huishouden gelden er nog veel traditionele regels. De Karamojong kennen een eigen cultuur waarin de mannen en vrouwen verschillende rechten hebben. Vrouwen kunnen bijvoorbeeld uitgehuwelijkt worden en de man mag meerdere vrouwen hebben.

In het huishouden doen de vrouwen meeste werk. Ook zorgen ze vaak voor het inkomen door spullen te verkopen op de markt. De man let op het vee en neemt alle beslissingen. In de cultuur heerst het idee dat de vrouw niet in staat te is om zelf beslissingen te nemen (UNFPA, 2009). Op de scholen is dit verschil tussen man en vrouw terug te zien in de verhouding tussen jongens en meisjes. Meisjes gaan vaak niet naar school omdat ze hun moeder moeten helpen met het huishoudelijk werk of elders zulk werk verrichten om een inkomen te genereren (IRIN, 2011).

‘...the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love and understanding...’ (Ennew and Milne, 1990, p. 8, in Cheney, 2005).

De bovenstaande quote uit de 1983 Draft Convention on the Rights of the Child stelt dat een kind het recht heeft op te groeien in een familie omgeving met geluk, liefde en begrip. De hierboven weergegeven informatie over de conflicten in het land en in de regio waarin dit onderzoek is uitgevoerd toont dat geluk, liefde en begrip niet overal vanzelfsprekend zijn.

De geschiedenis en de huidige situatie waarin een plek verkeerd, hebben invloed op de binding die de jongere voelt met deze plek. Recente conflicten kunnen deze binding aantasten. Omdat het gevaar voor een volgende veeroof niet compleet verdwenen is kan de jongere een plek anders gaan ervaren en dit kan de bewegingsvrijheid beperken. Tevens is de situatie in een gebied van invloed op de vraag of een jongere toekomst ziet in dit gebied. Voelt de jongere een sterke binding met dit gebied of is deze binding verloren gegaan door de herinneringen aan de conflicten. Deze aspecten dragen bij aan een moeizame ontwikkeling van Karamoja, toch wordt er langzaam vooruitgang geboekt en probeert de bevolking, samen met de NGO's en de Amerikaanse soldaten de plek veilig te maken en te ontwikkelen zodat de jongeren zo veilig en goed mogelijk kunnen opgroeien (IRIN, 2011). In de volgende paragraaf wordt de aanleiding van dit onderzoek beschreven.

1.3 Aanleiding onderzoek

“Time-space routines [are] a set of automatized everyday activities performed in the place (driving, brushing teeth, meeting neighbors, performing other daily activities), which together contribute to the ‘place-ballet’, producing the feeling known as ‘existential insidedness’ that is, belonging within the rhythm of life in place. A stable ground of the time-space routines is a foothold around which new routines can be established and new meanings created. Place, in other words, requires both regularity and variety, order and change. Place-ballet is one means by which a place comes to hold these qualities.” (Seamon, 1980, p. 226)

Zoals bovenstaande quote over time-space routines weergeeft, vereist een plek zowel regelmaat als variëteit, en orde maar ook verandering. Deze begrippen vormen een belangrijke basis voor een individu om zich te hechten aan een bepaalde plek. In de culturele geografie is de relatie tussen mens en plek een veel onderzocht onderwerp. Een veelgebruikte term die deze relatie weergeeft is ‘place attachment’ (Pretty et al, 2003). Onder place attachment vallen de verschillende factoren waar een individu aan gehecht kan raken in een plaats (Low & Altman, 2001).

Om inzichtelijk te maken welke factoren dit zijn, heeft Gustafson (2001) de factoren in zijn onderzoek in een analytisch raamwerk geplaatst. Hij onderscheid in dit raamwerk drie hoofdfactoren waaruit plaatsbinding kan bestaan. Deze factoren zijn zelf; de persoonlijke betekenis van een plek, anderen; de sociale relaties en ontmoetingen in een plek, en omgeving; de relatie met de fysieke omgeving. Ook relaties tussen deze hoofdfactoren zijn volgens Gustafson (2001) van belang.

De vraag reist echter hoeveel orde of verandering een plek nodig heeft. Tevens is het de vraag of orde en verandering altijd positief is voor de relatie tussen mens en plek. Het grootste deel van de onderzoeken naar plaatsbinding is uitgevoerd in ontwikkelde en veilige plekken. In dit onderzoek wordt de plaatsbinding van jongeren onderzocht in de context van recente conflicten. Er wordt gekeken naar de effecten van de conflicten op deze plaatsbinding. Ook wordt er gekeken naar de invloed van plaatsbinding op het voorzetten van het dagelijkse leven. Wanneer er een periode van conflicten heeft plaatsgevonden in een gebied, is het voor de bevolking van belang om het dagelijkse leven weer voort te zetten (Bird, 2010). Volgens Masten en Powell (2003, in Bird, 2010) zijn individuele verschillen, sociale relaties en mogelijkheden die de omgeving biedt van belang in het voorzetten van het dagelijks leven. Deze factoren kennen enige overeenkomst met de factoren die Gustafson (2001) onderscheid in zijn model over de factoren die van invloed zijn op plaatsbinding. Dit zou kunnen betekenen dat er een bepaalde relatie bestaat tussen het voortzetten van het dagelijkse leven en de mate van binding met een plek.

Een belangrijke periode in het vormen van een eigen identiteit en een binding met een plek is de periode van volwassen wording (Hay, 1998). Daarom is er in dit onderzoek voor gekozen om de plaatsbinding van deze leeftijdsgroep te onderzoeken. Het is van belang dat jongeren manieren vinden om zich snel te kunnen herstellen na een conflict (Bird, 2010). Tevens zijn jongeren belangrijk voor de toekomst van het onderzoeksgebied en is het van belang om hun visie te horen.

Om informatie te verkrijgen over de plaatsbinding is het van belang om dieper in te gaan op bepaalde onderwerpen. Daarom worden er in dit onderzoek interviews en participerende observatie als methoden gebruikt voor de dataverzameling. Daarnaast wordt er met mental maps geprobeerd aanvullende informatie te verkrijgen over de plaatsbinding van jongeren. In de volgende paragraaf zijn de onderzoeksvragen weergegeven.

1.4 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek is er als doel gesteld om de plaatsbinding van jongeren met Moroto in kaart te brengen in de context van de recente conflicten. Om dit onderzoeksdoel te beantwoorden zijn twee deelvragen gesteld. In de eerste deelvraag wordt getracht uit te zoeken welke factoren de jongeren met Moroto binden in het dagelijks leven. In de tweede deelvraag wordt aandacht geschonken aan de invloed van de conflicten uit het verleden op de plaatsbinding van de jongeren. Deze vragen zijn als volgt geformuleerd:

1. *Welke factoren binden de jongeren met Moroto in het dagelijks leven?*
2. *Welk effect hebben de recente conflicten op de plaatsbinding van jongeren in Moroto?*

In de volgende paragraaf wordt de relevantie van dit onderzoek behandeld.

1.5 Relevantie onderzoek

Karamoja is een interessante regio om onderzoek te doen naar plaatsbinding. Onderzoeken naar plaatsbinding in ontwikkelingslanden zijn schaars. In dit onderzoek wordt de plaatsbinding van jongeren onderzocht die in een kleine stad van een ontwikkelingsland wonen. Tevens is deze stad relatief geïsoleerd omdat de andere steden op een grote afstand liggen en de wegen naar andere steden slecht zijn onderhouden (zie figuur 1.4). Hierdoor komen jongeren minder in aanraking met andere plekken. De armoede en het warme klimaat dat Karamoja kent en het verleden met gewapende conflicten zijn uitgangspunten die van invloed kunnen zijn op de manier van het beleven van de plek.

Figuur 1.4 De slecht onderhouden wegen zorgen soms voor problemen (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

De resultaten van dit onderzoek zouden gebruikt kunnen worden als advies om verbeterpunten door te voeren in Moroto of Karamoja. Daar jongeren aan het woord te laten zouden aspecten aan het licht kunnen komen waar volwassenen minder snel aan denken. Dit zou de plaatsbinding van jongeren, waar nodig, kunnen versterken.

Daarnaast is Karamoja en in het specifiek Moroto, een regio waar, bijvoorbeeld in de wetenschappelijke literatuur, nog weinig over bekend is. Met dit onderzoek zou er een completer beeld geschetst kunnen worden over de geschiedenis van het gebied en de levensomstandigheden van de inwoners. In de volgende paragraaf wordt de opbouw van dit onderzoek behandeld.

1.6 Opbouw onderzoek

In hoofdstuk 2 worden de voor dit onderzoek relevante theorieën, begrippen en modellen behandeld. Hieruit volgt een model dat voor de analyse wordt gebruikt om de plaatsbinding van de jongeren met Moroto in kaart te brengen. In hoofdstuk 3 volgt een casestudy van het onderzoek; de stad Moroto. Hoofdstuk 4 behandelt de methodologie van het onderzoek. Hierin komt de kwalitatieve aanpak van dit onderzoek naar voren. Hoofdstuk 5 bevat de analyse van het onderzoek. Ten slotte volgt in hoofdstuk 6 de conclusie van het onderzoek en worden er enkele aanbevelingen gedaan.

2. THEORETISCH KADER

2.1 Introductie

In dit onderzoek wordt de plaatsbinding van jongeren in Moroto onderzocht. Voor het verzamelen van data uit het veld is het van belang om te beginnen met een literatuuronderzoek. In dit literatuuronderzoek worden de theorieën en begrippen behandeld die in relatie staan met plaatsbinding. Dit leidt tot meer duidelijkheid over wat er onderzocht wordt. Deze kennis kan toegepast worden op de dataverzameling in het veld. Tevens wordt in dit onderzoek een analytisch model behandeld welke wordt gebruikt voor de analyse in dit onderzoek.

Paragraaf 2.2 begint met de uitleg van de relatie tussen mensen en plekken. Daarin komt het begrip plaatsbinding naar voren. Ook wordt er uitgelegd dat deze binding met een plaats in verschillende thema's kan worden onderverdeeld. De volgende paragraaf gaat hierop verder en behandelt het model van Gustafson (2001). Dit model onderscheid drie hoofdthema's in plaatsbinding en stelt dat ook de relaties tussen deze thema's van belang zijn.

In paragraaf 2.4 wordt dieper ingegaan op de plaatsbinding in relatie met de onderzoeksgroep, de jongeren. Omdat er in het onderzoeksgebied in het recente verleden conflicten hebben plaatsgevonden wordt er een paragraaf besteed aan de relaties tussen plaatsbinding, conflicten en jongeren. Deze relatie wordt in paragraaf 2.5 besproken.

2.2 Place attachment: “Attachment comes from people and experience”

Een van de meest gebruikte termen om de relatie tussen mens en plek aan te geven is place attachment (Pretty et al., 2003). Het woord 'place' (plaats) in plaatsbinding focust op de omgeving waar mensen emotioneel en cultureel aan gehecht zijn. Een plaats kan worden gezien als een bepaalde ruimte waar betekenis aan is gegeven. Onder het woord 'attachment' (binding) vallen de verschillende factoren waar een individu aan gehecht kan raken in een plaats (Low & Altman, 1992).

De binding tussen mensen en plekken is echter al langer een populair onderwerp van onderzoek en verschillende onderzoekers proberen deze relatie vorm te geven in een eigen concept. Yi-Fu Tuan (1974, in Holloway & Hubbard, 2001) gebruikte voor deze relatie het concept 'sense of place'. Onder 'sense of place' verstaat Tuan de significantie van een bepaalde plek voor een individu. Deze significantie ontstaat door de plek intiem te leren kennen en door er emotioneel op te reageren (eerder dan rationeel). Ook Proshansky (1983) noemt het belang van de emotionele reactie maar stelt dat het ontstaan van de relatie van mens en plek een wisselwerking tussen het emotionele en het cognitieve (kennis, ideeën en overtuiging) betreft. Hij omvat de relatie tussen mens en plek met de term plaatsidentiteit. Relph (1976, in Holloway & Hubbard, 2001) gebruikt het begrip 'insideness' (intimiteit) voor de mate van binding of betrokkenheid die een individu of groep voelt met een bepaalde plaats. Plaatsen zijn dus van belang voor mensen en verschillende mensen kennen verschillende betekenissen toe aan een plek. Om een plek wordt soms gevochten en plekken zijn geworteld in de machtsrelaties die tussen verschillende groepen bestaan (Holloway & Hubbard, 2001, in Gouch en Franch, 2005)

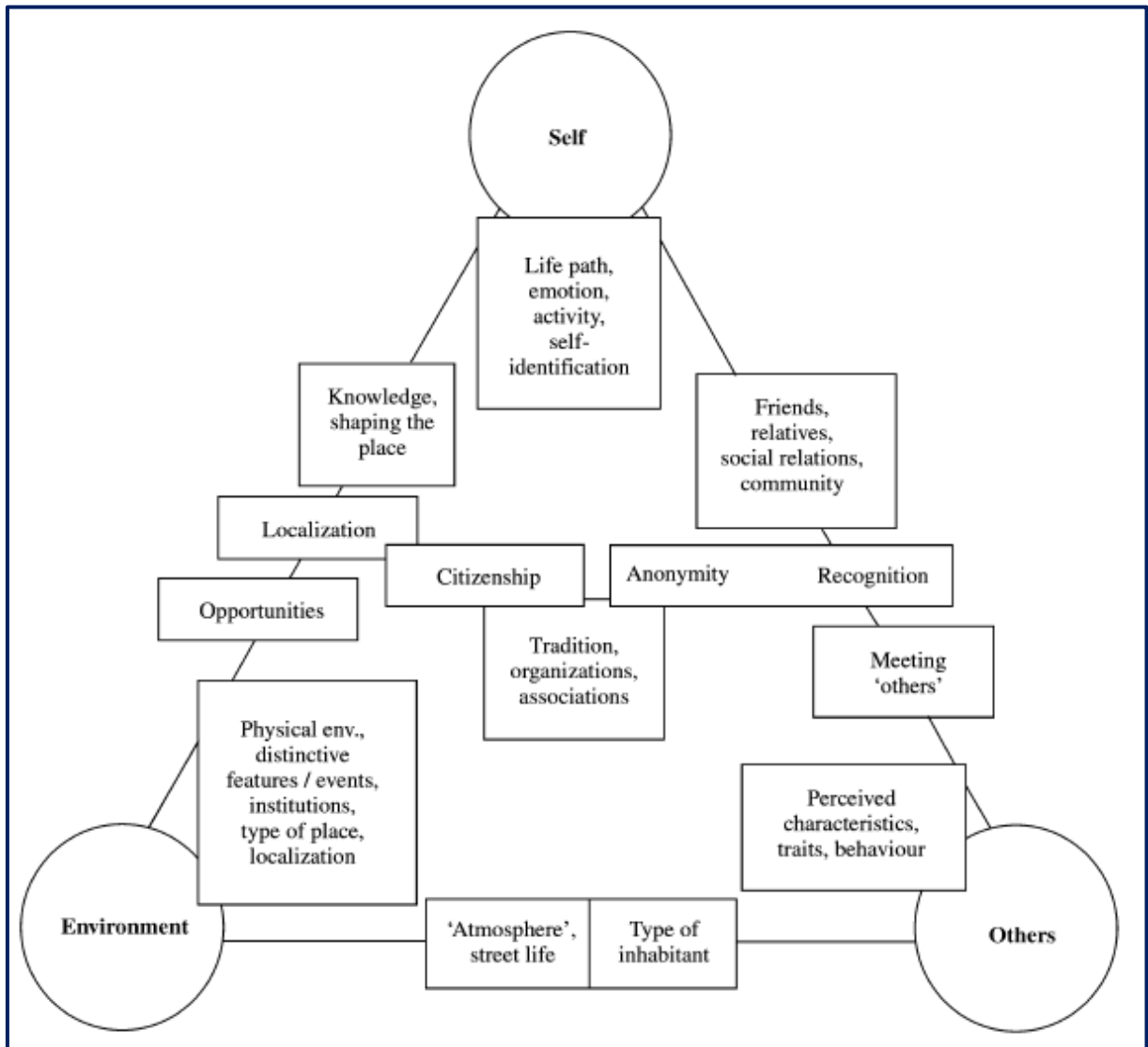
De binding die een groep voelt met een plaats kan volgens Rowles (1984, in Mazumdar & Mazumdar, 2005) worden onderverdeeld in thema's. Daarbij gebruikt hij het begrip insideness van Relph en verdeelt deze in fysieke, sociale en autobiografische insideness:

“First, a sense of physical insideness, of being almost psychologically melted into the environment, results from an intimacy with its physical configuration stemming from the rhythm and routine of using the space over many years....Second, emotional attachment to proximate space is enhanced by a social insideness that evolves not only from everyday social exchanges and relationships but also from a sense of being known well and knowing others....Third, and most important, places assume meaning as foci of an autobiographical insideness grounded in personal history. ” (Rowles, 1984, geciteerd in Mazumdar & Mazumdar, 2005, p. 82).

De autobiografische insideness vergt van het individu om lang op één plek te wonen. Het onderzoek van Rowles is toegepast op oudere mensen (Rowles, 1984, in Mazumdar & Mazumdar, 2005). In de volgende paragraaf worden de factoren die van invloed zijn op plaatsbinding behandeld.

2.3 Self, others & environment

Net als Rowles onderscheid ook Gustafson (2001) verschillende factoren die plaatsbinding tot stand brengen. In zijn onderzoek presenteert Gustafson een analytisch raamwerk om inzichtelijk te maken welke factoren van invloed zijn op plaatsbinding (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Model van Gustafson (Bron: Gustafson, 2001)

Gustafson onderscheid daarin de drie hoofdthema's; self (individu), others (anderen) en environment (omgeving). Naast de op zichzelfstaande thema's zijn ook de relaties tussen twee (of zelfs de drie) thema's van belang. Recentere empirische studies ondersteunen het belang van de sociale en omgevingsaspecten in relatie met het individu (Clayton, 2003; Tabanico & Khazian, 2004; Kyle & Chick, 2007; Schultz & Tabanico, 2007, in Raymond et. al, 2010). Omdat dit model ook in recente onderzoeken nog zijn relevantie bewezen heeft, wordt dit model ook als uitgangspunt gebruikt in dit onderzoek. In onderstaand stuk worden de verschillende thema's en relaties van het model behandeld aan de hand van andere literatuur waarop het model van toepassing is of waarop het model is toegepast. Voor de overzichtelijkheid wordt in tabelvorm eerst de thema's en relaties kort genoemd met de onderwerpen die onder de thema's en relaties vallen (zie tabel 2.1, blz. 26).

Thema/relatie	Onderwerp	Gerelateerde begrippen
Zelf	- Persoonlijke geschiedenis met plek	- Autobiografische insideness (Rowles, 1984)
	- Gevoel van veiligheid en thuisgevoel	
	- Plaatsassociatie met activiteiten (werk, vrije tijd)	
	- Zelfidentificatie	- Plaatsidentiteit (Stokols & Shumaker, 1981)
Anderen	- Karakteristieken en gedrag van de inwoners	
Omgeving	- Natuurlijke en bebouwde omgeving	
	- Natuurlijke condities (weer, seizoenen)	
	- Institutionele omgeving	
	- Symbolisch of Historisch	- Cultureel (Moore, 2000) - Religieus (Mazumdar & Mazumdar, 2004)
	- In relatie met andere plekken	
Zelf - Anderen	- Relaties met inwoners (familie, vrienden, kennissen)	- Sociale insideness (Rowles, 1984)
	- Gevoel van saamhorigheid	
	- Herkennen – Anonimiteit	
Zelf - Omgeving	- Kennis van de plaats (geografisch, historisch)	- Fysieke insideness (Rowles) - Time-space routines (Seamon, 1980)
	- Het 'vormen' van de omgeving (bouwen, repareren)	
	- Kansen die de omgeving biedt	- Plaatsafhankelijkheid (Stokols & Shumaker, 1981)
Anderen - Omgeving	- Sfeer van een plek, straatleven	
Zelf, anderen en omgeving	- Tradities, festivals en feesten	

Tabel 2.1 Thema's en relaties van het model van Gustafson (2001)

2.3.1 Individu

Holloway & Hubbard (2001) stellen dat mensen een emotionele behoefte hebben om zich te identificeren met persoonlijke en intieme plaatsen. Een hechte binding met een plaats is van belang omdat het een hulpmiddel is voor de creatie van een eigen identiteit (Relph, 1976; Seamon, 1979; Tuan, 1974, in Holloway & Hubbard, 2001). Dit kan resulteren in het gevoel te hebben de eigen woonplaats of regio te vertegenwoordigen (Gustafson, 2001). Het verkrijgen van een hechte binding met een plaats is een bepaald proces (Gifford et al. 2009, in Lewicka, 2011). Plaatsen waarin mensen voor een langere periode verblijven, kunnen betekenissen krijgen die geassocieerd worden met verschillende levensfasen (Gustafson, 2001). Rowles gebruikte hier het begrip autobiografische insideness voor, Gustafson noemt dit het 'lifepath'. Het langdurige verblijf zorgt voor een groot netwerk van plaatsgerelateerde betekenissen die mobielere mensen niet ervaren (Hay, 1998). Het ordent en concentreert de menselijk intenties, ervaringen en acties.

De mate waarin iemand zijn persoonlijke doelen en plannen kan behalen en uitvoeren heeft te maken met de capaciteit en de situatie van een individu. Niet iedereen heeft dezelfde middelen en bewegingsvrijheid en hierdoor ervaart elk individu een plek anders (Marsh et al., 2009). Daarnaast zijn ook kenmerken zoals leeftijd, geslacht, etniciteit en sociale klasse van invloed op de binding met een plek. Dit is bijvoorbeeld aangetoond in een onderzoek van Pretty et al. (2003) waarin werd geconcludeerd dat de factoren die belangrijk zijn in de plaatsbinding van jongeren anders zijn dan die van ouderen. Hieruit blijkt ook dat plaatsbinding een constant veranderend proces is. Voor ouderen waren de sociale factoren het belangrijkste terwijl bij jongeren het aantal activiteiten in een plaats en de mate waarin een plaats voorziet in de voltooiing van levensdoelen de belangrijkste rol speelden. Andersom speelt de binding met een plek ook een belangrijke rol in de levenskeuzes van een jongere (Green & White, 2007).

Ook spelen de zintuigen een rol bij plaatsbinding: "What we see and hear and touch and taste and smell (or avoid smelling) is shaped by what we do and what we are capable of doing" (Gallagher & Zahavi, 2008, geciteerd in Lewicka, 2011, p. 225).

Het creëren herkenbare routes en zorgt voor een thuisgevoel (Relph, 1976, in Holloway & Hubbard, 2001). Volgens Seamon (1980) zorgen herkenbare routes en dagelijkse activiteiten voor het verder leren kennen van een plaats. Door een plek te leren kennen, ontstaat er een gevoel van veiligheid. Dit gevoel van veiligheid draagt bij aan een sterkere plaatsbinding (Brown et al., 2003; Mesch & Manor, 1998, in Lewicka, 2011).

Of een individu op een bepaalde plaats blijft, hangt af van de plaatsafhankelijkheid. Plaatsafhankelijkheid wordt gedefinieerd als de mate waarin een plaats de behoeften en doelen van een individu kan verwezenlijken. Als een andere plaats deze behoeften en doelen beter kan verwezenlijken, dan is het aannemelijk dat een individu vertrekt naar die andere plaats. De mate waarin iemand de persoonlijke doelen en plannen kan behalen en uitvoeren is daarom van invloed op de sterkte van plaatsbinding (Stokols & Shumaker, 1981, in Williams et al., 1992). De institutionele omgeving is er tevens van belang. Een groot aantal regels en beperkingen kunnen de doelen en behoeften van een individu beperken (Gustafson, 2001).

2.3.2 Het sociale aspect

Plaatsbinding bestaat niet alleen uit de individuele persoonlijke en emotionele ervaringen maar ook culturele en sociale aspecten spelen een rol (Low & Altman, 1992). De plek kan bijvoorbeeld een belangrijke religieuze betekenis hebben (Mazumdar & Mazumdar, 2004) of een belangrijke plek in de geschiedenis van de cultuur innemen (Moore, 2000).

De sociale factor wordt vaak genoemd als één van de belangrijkste factoren voor het creëren van een sterke plaatsbinding (Gustafson, 2001; Low & Altman, 1992; Riley, 1992; Scannell & Gifford, 2010a). Het hebben van vrienden of familieleden in een bepaalde plek hebben positieve invloed op plaatsbinding. Ook het herkend worden en anderen herkennen heeft voor veel respondenten een grote betekenis. Aan de andere kant kan juist ook het anonieme gevoel van een grote stad van positieve invloed zijn op de plaatsbinding (Gustafson, 2001). Gustafson (2001) schaaft dit onder de relatie van de thema's self en others. Deze relatie is wat Rowles onder sociale intimiteit verstaat. Onder others verstaat Gustafson het gevoel dat de andere inwoners het individu geven. Deze personen hoeven geen bekenden te zijn.

Soms roept de gedachte bij een plek een bepaalde associatie op met een bepaalde bevolkingsgroep die daar domineert. Dit creëert ook een bepaalde sfeer op straat, het straatleven. De sfeer op straat en de overheersende bevolkingsgroepen in een plek schaaft Gustafson (2001) onder de relatie anderen en omgeving.

Bij ontmoetingen tussen mensen op bepaalde plaatsen kunnen sociale relaties het onderdeel zijn waar mensen aan gehecht zijn:

"The attachment comes from people and experience, the landscape is the setting. We remember landscapes where good things happened to us. The landscape is part of the experience, it can become a symbol for that experience, but not the primary element." (Robert B. Riley, 1992, p. 19)

Robert B. Riley stelt hier dat het landschap de achtergrond vormt, waartegen die ontmoeting zich afspeelt. Niet alle onderzoekers zijn het eens met de marginale rol die de fysieke omgeving volgens Riley inneemt.

2.3.3 Het belang van de fysieke omgeving

Onderzoekers die het niet met het bovenstaand citaat zien het fysieke aspect niet als medium maar wegen de fysieke variabelen zwaarder (Proshansky, 1978, in Williams et al., 1992; Raymond et al., 2010). Stokols & Shumaker (1981, in Williams et al., 1992) maken dit duidelijk aan de hand van het begrip 'place identity' (plaatsidentiteit). Plaatsidentiteit is de manier waarop een individu een eigen identiteit creëert in relatie tot de fysieke omgeving. De omgeving is niet alleen een bemiddelaar in het onderhouden van sociale interacties maar heeft tevens invloed op het creëren en onderhouden van de identiteit van een individu. Op deze manier is de fysieke omgeving belangrijk voor een individu. Een plaats kan worden gezien als een essentieel deel van een persoon wat tot een sterke emotionele band kan leiden met een plaats (Korpela, 1989).

Uit de resultaten van verschillende onderzoeken is gebleken dat fysieke variabelen soms hoger scoren dan sociale factoren (Bonaiuto, Fornara & Bonnes, 2003; Fornara et al., 2009, in Lewicka, 2011). Voor het oog aantrekkelijke gebouwen en natuur zijn omgevingsfactoren die hoog scoren (Bonaiuto et al. 1999; Fried, 1982, in Lewicka, 2011). Uit het onderzoek van Harlan et al. (2005) bleek dat naast de lengte van het verblijf en de stabiliteit van de buurt ook het ontbreken van vervuiling en onrust belangrijk zijn voor plaatsbinding. Ook het vormen van de omgeving door het individu draagt bij aan een sterke plaatsbinding. Het individu kan dan de wensen beter kwijt in die plek, bijvoorbeeld door het verbouwen van zijn huis en het cultiveren van het land (Gustafson, 2001).

Kaplan (1984) stelt dat de leesbaarheid van de fysieke omgeving van belang is voor een sterke plaatsbinding. Met leesbaarheid wordt onder andere een duidelijke afbakening van de plaats en ruimtelijke diversiteit van een plek bedoeld. De afbakening van een plek betekent niet dat een plek op zichzelf staat. In recent onderzoek worden plaatsen vaak gezien als knooppunten in een netwerk van sociale relaties en als multiculturele plekken die gekenmerkt worden door diversiteit (Massey 2004; Milligan, 1998). Plaatsen worden ook vaak beschreven in relatie tot de afstand met andere plaatsen (Gustafson, 2001).

Ook de grootte en de overzichtelijkheid van een plek is van belang voor de leesbaarheid. In 1974 stelde Tuan dat naarmate mensen hoger opgeleid zijn en mobieler worden, de schaal van identificatie van lokaal (met een plek) naar regionaal (met de regio) verschuift (Tuan, 1974, in Holloway & Hubbard, 2001). Uit andere, recentere onderzoeken blijkt echter dat plaatsbinding nog steeds het sterkst is op lokaal niveau (Gustafson, 2009; Laczko, 2005).

Plaatsbinding op lokaal niveau, bijvoorbeeld met de buurt bestaat vaak uit een combinatie van sociale en fysieke binding. Deze binding kent vaak een causaal verband. Een sterke sociale binding met de buurt zorgt voor een grotere zorgzaamheid voor de fysieke omgeving in de buurt (Putnam, 2000). Een sterke plaatsbinding is positief voor de buurt omdat het een voorspeller is van zijn van betrokkenheid bij alle soorten activiteiten van de buurt in de toekomst (Bronfenbrenner 1986; Jessor 1993; Manzo and Perkins 2006, in Dallago et al., 2009). Tevens zorgt een sterke plaatsbinding voor onderlinge steun in de buurt (Long & Perkins, 2007). Andersom heeft onderzoek aangetoond dat overlast en een zwakke plaatsbinding belangrijke voorbodes zijn van criminaliteit (Brown et al. 2004).

Hechte relaties in een buurt en een sterke binding met de omgeving zijn goede uitgangspunten voor het organiseren van festivals en feesten. Het creëren van tradities kan de relaties en de binding met de buurt versterken (Gustafson, 2001). In de volgende paragraaf wordt dieper ingegaan op de relatie tussen plaatsbinding en de onderzoeksgroep.

2.4 De onderzoeksgroep en plaatsbinding

In dit onderzoek wordt de plaatsbinding van jongeren in een ontwikkelingsland onderzocht. De fase van volwassenwording is een cruciale periode in de vorming van een eigen identiteit. Het is een periode van transitie, ontdekking en verandering op persoonlijk niveau (Evans, 2008; Hay, 1998) en plaatsbinding speelt hier een rol in (Low & Altman, 1992). Ook brengt deze leeftijdsgroep veel tijd door op één plek en deze plek speelt een belangrijke rol voor autonomie (Hidalgo & Hernandez, 2001). De periode die het belangrijkste is voor de vorming van plaatsbinding is wanneer jongeren veertien tot en met zestien jaar oud zijn.

Jongere jongeren zijn minder mobiel en onafhankelijk en oudere jongeren zijn dermate mobiel dat ze gebieden verkennen die buiten de plek vallen (Chipuer et al., 2003, in Dallago et al., 2009).

Wanneer er gekeken wordt naar het belangrijkste schaalniveau bij jongeren wordt de buurt genoemd. In de beginfase van adolescentie is er een toename van directe en ongecontroleerde blootstelling aan de omstandigheden van de omgeving en direct contact met andere buurtbewoners (Allison et al., 1999 in Dallago et al., 2009). Pretty (2002) stelt dat er rond deze periode op buurtniveau veel kansen liggen in het vormen van relaties en netwerken met andere mensen en organisaties in de buurt. De buurt verkrijgt een grote plaatsafhankelijkheid (Stokols & Shumaker, 1981, in Williams et al., 1992).

Ook in het onderzoek van Gough & Franch (2005) neemt de buurt een belangrijke plek in. In dit onderzoek is gekeken naar belangrijke plekken voor jongeren in buurten van Braziliaanse steden. Hieruit blijkt dat jongeren in de Braziliaanse wijken graag op straat rondhangen omdat het een autonome plek is. De straat functioneert als een ontmoetingsplek, daarnaast worden er ook spelletjes gespeeld en worden er sporten beoefend, zoals voetbal (Gough & Franch, 2005).

Jongeren uit de armere buurten hebben een kleinere actieradius en blijven dus dicht bij huis dan jongeren die in buurten wonen met middelhoge inkomens. Dit komt voor een deel omdat ze minder middelen hebben om verder van huis te gaan. Doordat de jongeren uit arme buurten dicht bij huis blijven, kennen ze de buurt beter. Tevens hebben ze een sterkere identiteit met de buurt (Gough & Franch, 2005). De onderzoekers stellen dat rondhangen op de straat populairder is bij jongens. Meisjes blijven vaker binnen, onder andere om in het huishouden te helpen.

In het onderzoek van Chant & Jones (2005) dat is uitgevoerd in Ghana en Gambia, komt naar voren dat jongeren in armere wijken, al vanaf jongs af aan meehelpen in het huishouden van het gezin of bij familie. Dit doen ze wanneer zijn vrij zijn van school. Ook in dit onderzoek wordt geconcludeerd dat meisjes vaker participeren in het huishouden dan jongens. Jongens krijgen de zwaardere klusjes zoals het vegen van het huis en het halen van vers water. Dit komt voor een groot deel doordat huishoudelijk werk, in de ogen van de respondenten (zowel jongens als meisjes), wordt gezien als vrouwelijk werk. Gough & Franch (2005) vonden eenzelfde denkwijze in hun bevindingen. Er wordt door sommige (mannelijke) respondenten gedacht dat jongens die teveel tijd in huis doorbrengen, vrouwelijk worden. Daarom brengen de jongens meer tijd op straat door

Wanneer de gezinnen erg arm zijn, zijn het ook de meisjes die er soms betaald werk naast doen, om een extra inkomen voor het gezin te genereren. Dit komt omdat jongens als eerst naar school worden gestuurd, de man moet namelijk later voor het inkomen zorgen en hiervoor is een opleiding in de ogen van hun ouders belangrijk (Chant & Jones, 2005).

De bereidheid van de jongeren om te helpen met huishoudelijke klusjes is vaak groot. Een belangrijke reden voor de jongeren is om het naar school gaan te verantwoorden, want hoewel educatie in de landen voor een groot deel is gesubsidieerd, moeten er schoolspullen worden aangeschaft zoals boeken en een uniform. Tevens voelen sommige jongeren zich schuldig omdat ze door educatie hun ouders soms niet genoeg kunnen steunen in het huishouden.

De jongeren worden in deze landen opgevoed om, wanneer ze hieraan toe zijn, zo snel mogelijk iets terug te doen voor de ouders. Dit begint meestal al rond hun twaalfde levensjaar. Soms stoppen de jongeren tijdelijk met school omdat de ouders hulp nodig hebben in het huishouden of omdat er geen geld is om het schoolgeld voor de volgende periode te betalen (Chant & Jones, 2005).

Het hangen op straat kent ook een negatief aspect. In de armere Braziliaanse wijken zijn jongeren soms het slachtoffer van geweld en diefstal. Om gevaar te ontwijken wordt er 's nachts meestal geen tijd doorgebracht op straat. Het meemaken van zulke conflicten heeft vaak effect op de beleving van de straat. Het voelt minder als een plek met vrijheid (Gough & Franch, 2005). De volgende paragraaf gaat verder in op plaatsbinding in relatie met conflicten.

2.5 Plaatsbinding en conflicten

Een sterke plaatsbinding is positief voor de ontwikkeling van een jongere (Brodsky, 1996). Plaatsbinding kan dienen als een hulpmiddel om onder, of na, moeilijke omstandigheden goed te functioneren en te groeien (Hay, 1998). Een voorbeeld van een moeilijke omstandigheid is oorlog:

“The violence of war can result in a layering of negative life events including the loss of loved ones, displacement and drastic changes in daily routine and community values. Violence, sexual abuse, loss and dislocation can have long-run impacts on both parents and children. The fragmentation of social networks and the abrupt change to cultural norms can have a profound impact on the degree to which people feel themselves to be located within a protective and known environment.” (Bird et al., 2010, p. 1185)

Zoals Bird et al. (2010) in een onderzoek naar conflicten, educatie en armoede in Oeganda constateren, hebben conflicten veel impact op het dagelijkse leven en de dagelijkse routines van mensen in deze gebieden. Een zelfde resultaat komt naar voren in het onderzoek van Cheney (2005), waar jongeren zijn geïnterviewd over de gevolgen van de oorlog in het noorden van Oeganda. De jongeren die oorlog hebben meegemaakt dragen de psychische effecten nog tientallen jaren met zich mee.

Het onderzoeksgebied in dit onderzoek kende in de recente geschiedenis (tot 2006) veel geweld. De respondenten van dit onderzoek hebben dit geweld van dichtbij meegemaakt. Veel factoren die belangrijk zijn voor de vorming en de sterkte van plaatsbinding, zoals sociale contacten en een beschermende en herkenbare omgeving, worden aangetast door perioden van oorlog. Van belang is om na een periode van conflict het dagelijkse leven weer voort te zetten (resilience). Ook Shepler (2002, in Cheney, 2005) stelt dat het zo snel mogelijk laten integreren in het normale leven de manier is om deze herinneringen te doen vergeten. Educatie is daar een belangrijke factor in. Bird et al. (2010) ondersteunen het belang van een goede opleiding. Dit zorgt volgens hen voor een makkelijkere aanpassing aan de omstandigheden van de huidige leefomgeving. Kennis over voeding, planten, dieren, andere factoren in de leefomgeving en in het bijzonder het leren plannen van iemands leven zorgen voor een betere levensomstandigheid in de dorpen in het noorden van Oeganda.

Echter stelt Cheney (2005) in haar onderzoek dat sommige jongeren er meer de behoefte aan hebben om over problemen te praten in plaats van meteen terug te keren naar het normale leven. Tevens is het de vraag of er meteen terug kan worden gekeerd naar het normale leven. De gevolgen van de oorlog kunnen ervoor hebben gezorgd dat een dorp is verwoest, waardoor er gebrek aan onderdak en voedsel heerst. Ook het verliezen van familieleden tijdens de oorlog bemoeilijkt het proces om terug te keren naar het normale leven (Cheney, 2005).

Tevens is de hulp van ontwikkelingsorganisaties soms onbedoeld van verkeerd niveau. De visies van deze organisaties, over de toekomst van de kinderen, is vaak niet toepasbaar op de specifieke situatie van het gebied. Een liefdevolle omgeving waarin een kind ongestoord kan opgroeien is, in gebieden waar een lange tijd oorlog is gevoerd, een doel dat in die omstandigheden niet kan worden gerealiseerd (Cheney, 2005).

Masten en Powell (2003, in Bird, 2010) hebben een tabel opgesteld met factoren die volgens hun belangrijk zijn voor het hervatten van het dagelijks leven. Tabel 2.2 geeft deze factoren weer.

Factoren die van belang zijn voor het goed functioneren na moeilijke tijden	
Individuele verschillen	<ul style="list-style-type: none"> • IQ, capaciteit om goede beslissingen te maken en te focussen • Zelfvertrouwen • Temperament en persoonlijkheid (socialiteit en flexibiliteit) • Capaciteit om gedrag aan te passen
Relaties	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteit ouderschap (incl. warmte, structuur en duidelijkheid voor een kind) • Hechte relaties met volwassenen (ouders, familie, mentoren) • Goede relaties met leeftijdsgroepen
Mogelijkheden in de omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Goede scholen • Connecties met sociale organisaties (clubs, religieuze groepen) • Kwaliteit van de buurt (veiligheid, bibliotheken, recreatie centra) • Kwaliteit van sociale instellingen en gezondheidszorg

Tabel 2.2 Factoren die worden geassocieerd met het hervatten van het dagelijks leven (Bron: Eigen bewerking van Masten en Powell, 2003, in Bird, 2010)

Geconstateerd kan worden dat veel factoren die het voorzetten van het dagelijks leven vergemakkelijken, tevens factoren zijn waar een sterke plaatsbinding uit voort komt. Een sterke plaatsbinding heeft dus een positief effect op het herstellen van conflicten en andersom. Omdat de periode van adolescentie een belangrijke periode is voor het vormen van een plaatsbinding (Hay, 1998), is het van belang dat jongeren manieren vinden om zich snel te kunnen herstellen na conflicten.

3. CASESTUDIE

3.1 Introductie

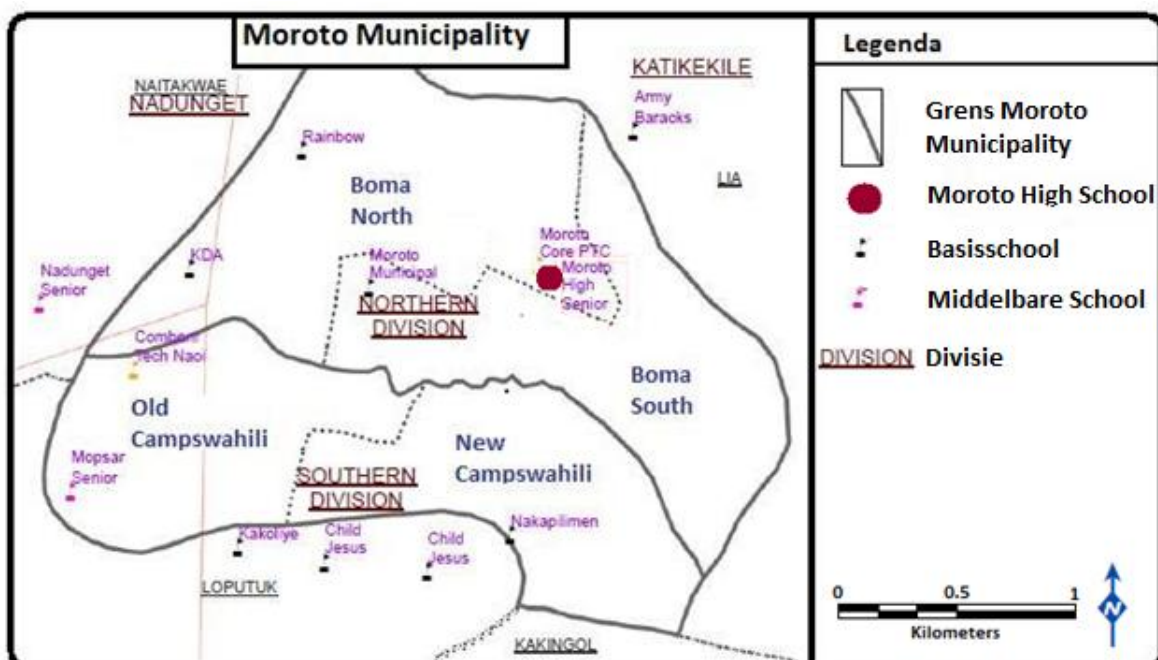
Dit onderzoek is uitgevoerd in Moroto Municipality (hierna Moroto genoemd). Het onderzoek focust zich op de plaatsbinding van jongeren. De geïnterviewde jongeren wonen in Moroto en volgen allen onderwijs op Moroto High School. De informatie over Moroto is verkregen uit interviews met de volgende key informants:

- Okiru Hillary: assistent schoolinspecteur in Moroto
- Lochoro Daniel: assistent van de gemeenteraad van Moroto
- Patrick Ekomra: Burgemeester van Moroto District

De informatie over Moroto High School is deels verkregen uit de interviews met de jongeren. De overige informatie is verkregen uit het interview met de key informant Achia Abednego, hoofddocent van Moroto High School. In de volgende paragraaf wordt er informatie gegeven over Moroto, de plek waar het onderzoek is uitgevoerd.

3.2 Moroto Municipality

Moroto ligt in Moroto District en beslaat grofweg het dorp Moroto (zie figuur 3.1) Het aantal inwoners van Moroto wordt geschat op 12.300 (UBOS, 2010). Voor 1974 heette het gebied 'Moroto town' en in de volksmond wordt het nog steeds vaak zo genoemd. Moroto is ontstaan in de tijd van de Britse overheersing. De Britten hadden vestigingen in Moroto en droegen de Municipality over aan de lokale overheid toen Oeganda onafhankelijk werd. De Municipality kreeg een centrale functie en van overal vestigden zich er mensen. De inwoners van Moroto bestaan uit veel verschillende groepen, zoals de Kejong, Atuling en Bagandau, die samen en naast elkaar leven. Deze groepen komen allemaal vanuit eigen dorpjes waarvan veel in het district Moroto liggen.

Figuur 3.1 Moroto Municipality (Bron: Eigen bewerking van OCHA, 2010b)

Moroto is onderverdeeld in de 'Noordelijke divisie' en de 'Zuidelijke divisie'. In de zuidelijke divisie, Campswahili genoemd, zijn veel slums te vinden zoals Nakapelimen. De huizen zijn van lagere kwaliteit (zie figuur 3.2). In het dagelijks leven zijn veel inwoners bezig met het brouwen van eigen bier. Voor de inkomsten vergaren de inwoners kalksteen en fruit uit de bergen. Deze worden naar de markt gebracht en verkocht.

Figuur 3.2 De wegen in de slums zijn in de regentijd vaak onbegaanbaar (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Op deze markt komen tevens veel mensen uit kleine dorpjes rondom Moroto om goederen te verkopen. Het dorp kent ook enkele winkeltjes die verschillende goederen verkopen, maar grote supermarkten ontbreken. Door de slechte kwaliteit van de weg wordt de aanvoer van goederen uit andere grote steden bemoeilijkt. Door de overheid worden op dit moment de wegen van en naar Moroto verbeterd waardoor Moroto makkelijker te bereiken is. Dit geldt zowel voor persoonlijk vervoer als voor vervoer van goederen (IRIN, 2011).

Water wordt gehaald uit de waterputten die in de dorpen zijn gegraven (zie figuur 3.3, blz. 35). Waterleidingen zijn aanwezig maar deze zijn alleen aangesloten op enkele huizen. De meeste van deze huizen worden bewoond door medewerkers van NGO's. Ook de hotels en Guest houses zijn aangesloten op de waterleiding. Dit geldt ook voor elektriciteit. Echter is er niet de hele dag door elektriciteit. Dit is beschikbaar van zeven tot elf uur 's avonds. De elektriciteit wordt opgewekt door een generator en dit kost brandstof. Daarom wordt de elektriciteit pas aangezet wanneer het donker wordt. Rond elf uur, wanneer de bevolking gaat slapen, wordt de elektriciteit weer afgesloten.

Op dit moment is de overheid bezig met het aanleggen van elektriciteitskabels vanuit grotere plaatsen uit het Zuiden. In de planning staat dat Moroto dan vanaf mei 2012 van deze elektriciteit gebruik kan gaan maken. Ook dan is deze elektriciteit eerst alleen beschikbaar voor de rijkere bevolking van Moroto.

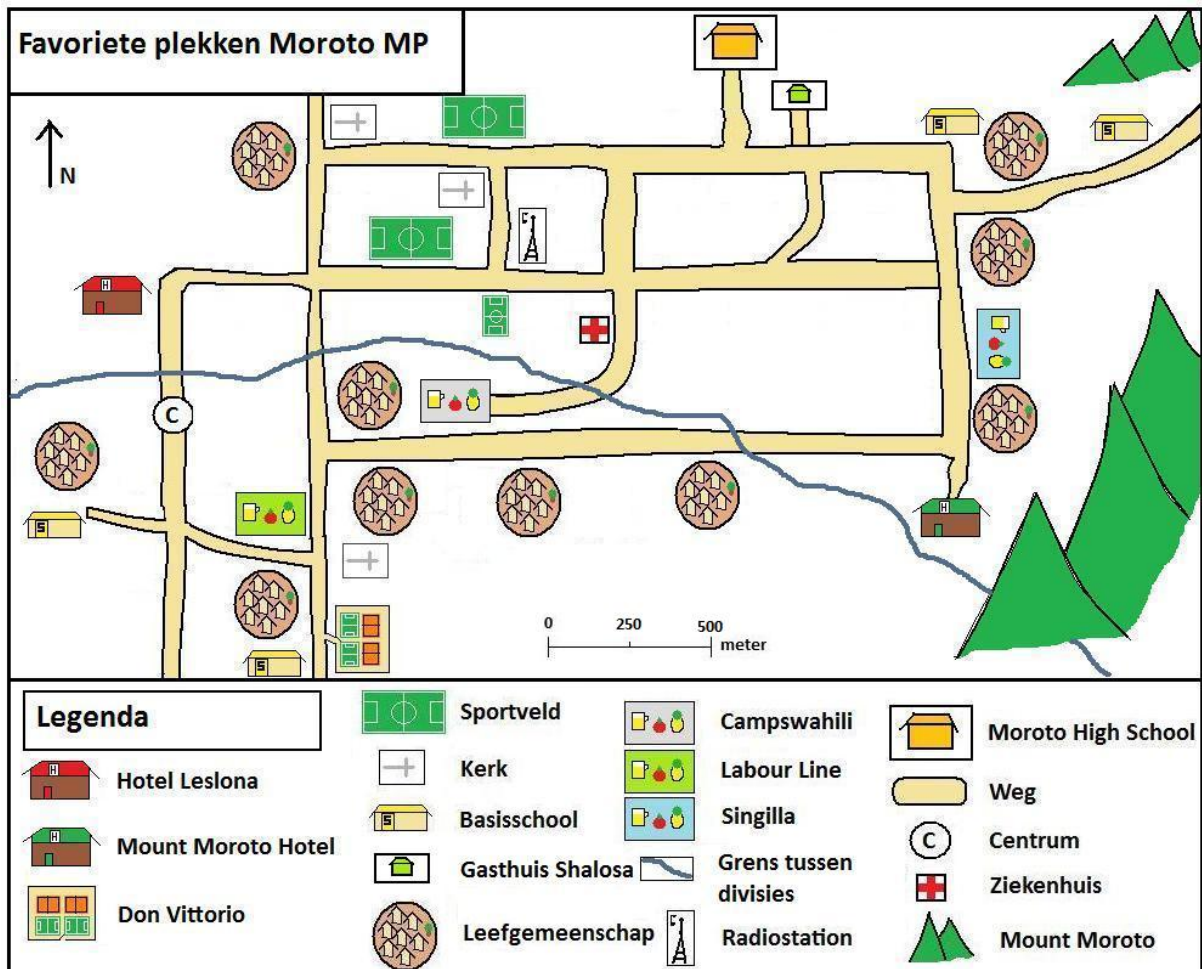
Figuur 3.3 Het halen van water in New Campswahili (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

In het noordelijke gedeelte, Boma genoemd, zijn de meeste instituties en NGO's gevestigd. Een groot aantal NGO's in Karamoja zijn gevestigd in het district Moroto. Een groot gedeelte daarvan is gevestigd in het dorp Moroto. Het district Moroto is namelijk, samen met Nakapiripirit, het armste district van Karamoja (Powell, 2010). De eerste NGO's vestigden zich hier in de jaren '70 van de vorige eeuw, maar de laatste tien jaar is het aantal NGO's flink toegenomen (Moroto District Local Government, 2010).

Moroto kende tot 2006 veel geweld. Net als in de rest van Karamoja hadden veel mensen wapens en er vonden veel veeroven plaats. Door de lokale ontwapeningsbeweging, georganiseerd door enkele vrouwen uit Moroto, zijn veel wapens ingeleverd. Tevens verblijven er sinds 2006 in het zuidoosten van Moroto Amerikaanse soldaten die de veiligheid bewaken. Ze patrouilleren zowel in Moroto als in het gebied eromheen. Er vinden daardoor tegenwoordig weinig conflicten plaats. Als gevolg is het inwonersaantal van de Municipality gestegen van 7.380 in 2002 naar 12.300 inwoners (UBOS, 2010). Dit zorgt ook voor een toename van het aantal winkeltjes. Hoewel het gebied veiliger is geworden en langzaam beter bereikbaar wordt, kent Moroto op dit moment nog weinig toeristen.

3.2.1 Belangrijke plekken binnen Moroto

Naast de hoofdstraat, waar de kleine winkeltjes zijn gevestigd (het 'centrum'), en de vele scholen kent Moroto ook andere plekken die tijdens de interviews met alle respondenten, en door het tekenen van de mental maps, naar voren zijn gekomen en zijn besproken. Hieronder wordt kort informatie gegeven over de plekken. In de analyse (zie paragraaf 4.7.3, blz. 58) wordt de relatie van de plekken met de jongeren behandeld. De genoemde plekken worden door de jongeren in de vakanties gebruikt. Tijdens schooldagen worden deze plekken vaak door de jongeren gebruikt die niet naar school gaan. Door het gebrek aan goede officiële kaarten is een eigen kaart getekend van Moroto (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Eigen kaart Moroto met de favoriete plekken van de jongeren (Remco Brandenburg, 2011)

De leefgemeenschappen weergegeven op de kaart behoren tot Moroto maar zijn deels afgeschermd stukken waar een specifieke groep leeft. Deze groepen gebruiken wel alle voorzieningen van Moroto en de jongeren gaan naar de scholen in Moroto (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 Leefgemeenschap afgeschermd met takken en golfplaten (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Don Vittorio

Don Vittorio bestaat uit een aantal velden waarop verschillende balsporten op kunnen worden gespeeld. Daarnaast kent het twee grote barakken waarin films kunnen worden gekeken en spelletjes worden gedaan. De plek is omgeven met een hekwerk. Don Vittorio is in de jaren '80 aangelegd in opdracht van een Italiaanse priester voor vrijetijdsbesteding van de armen. Tegenwoordig maken alle jongeren er gebruik van. Naast Don Vittorio heeft Moroto een basketbalveld en een aantal voetbalvelden verspreid door het dorp.

Hotels

Mount Moroto Hotel is gebouwd in 1965. Het hotel is door de overheid gebouwd en president Oboto gebruikte het als verblijfplaats wanneer Karamoja werd bezocht. Tegenwoordig verblijven er ontwikkelingswerkers, toeristen en handeldsmensen. De meeste festiviteiten vinden plaats in het hotel. Naast het hotel verblijven de Amerikaanse soldaten die het dorp bewaken. Onder andere tegen de groepen mensen die in het bergengebied verblijven.

Hotel Leslona was eerst een boekenwinkel. Sinds 2004 is het gebouw uitgebreid en verbouwd tot een hotel. Er vinden soms festiviteiten plaats.

Mount Moroto

Mount Moroto is het bergengebied dat vlak naast het dorp grenst (zie figuur 3.6). Inmiddels is Moroto dusdanig uitgebreid dat er zich mensen direct aan de voet van de bergen hebben gevestigd. Daarom wordt een van deel van Mount Moroto door velen bij het dorp gerekend. De inwoners van Moroto zoeken in de bergen naar grondstoffen en andere spullen die ze kunnen verkopen op de markt in Moroto. Mount Moroto kent ook volkeren die permanent in de bergen wonen. Deze volkeren kennen eigen gewoonten en gebruiken. De groepen hebben een vijandige instelling en komen soms naar Moroto om vee te roven.

Figuur 3.6 Mount Moroto (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Radiostation

Vanuit het radiostation in Moroto worden radiouitzendingen gemaakt voor Moroto en omgeving. Ook jongeren van de scholen in Moroto presenteren programma's. Ze praten onder andere over de toestand van Oeganda en Karamoja en over het onderwijs.

Markten

Moroto kent drie grote markten. Campswahili, Labour Line en Singilla. Campswahili is de grootste markt. Op deze markt staan ook de mensen die vanuit andere dorpen naar Moroto trekken om spullen te verkopen.

Scholen Moroto

In Moroto district zijn in totaal 31 basisscholen gevestigd waarvan drie in Moroto MP. Daarnaast heeft Moroto District vijf middelbare scholen en hiervan zijn twee in Moroto MP gevestigd. Tevens is er een Parent Teacher College gevestigd in Moroto, naast Moroto High School. Op deze school kunnen opleidingen worden gevolgd tot docent. Dit is van belang omdat er een schaarste heerst aan leraren in Karamoja. Met voldoende leraren kunnen meer scholen worden gebouwd. Tegenwoordig komen leerlingen vanuit verschillende districten naar Moroto om naar school te gaan en moeten dus ver reizen. Daardoor zijn er ook veel kinderen die van hun ouders niet naar school mogen omdat de school te ver weg is of omdat de school te duur is. Een toename van de scholen zou de reisafstand kunnen verkorten waardoor meer kinderen naar school kunnen gaan. Er waren plannen voor de bouw van een universiteit in Moroto, maar deze zijn door het gebrek aan geld nooit uitgevoerd. In de volgende paragraaf wordt er ingegaan op de school waar de respondenten naar toe gaan.

3.3 Moroto High School

Moroto High School is een kostschool gelegen in de Noordelijke divisie van Moroto (zie figuur 3.4, blz. 36). De school is één van de twee scholen in Moroto MP die voortgezet onderwijs biedt. De school is opgericht in 1965 en de bouw is gefinancierd door de Oegandese overheid. De eerste jaren was Moroto High School een school voor alleen jongens, maar vanaf 1972 worden er ook meisjes toegelaten. Elk jaar worden er een aantal studenten naar de universiteit in Kampala gezonden. Tegenwoordig telt de school 950 leerlingen, waarvan nog steeds het grootste aantal jongens zijn (705 jongens en 245 meisjes). In gezinnen worden vaak eerst de jongens naar school gestuurd omdat de meisjes dan nog mee kunnen helpen in het huishouden.

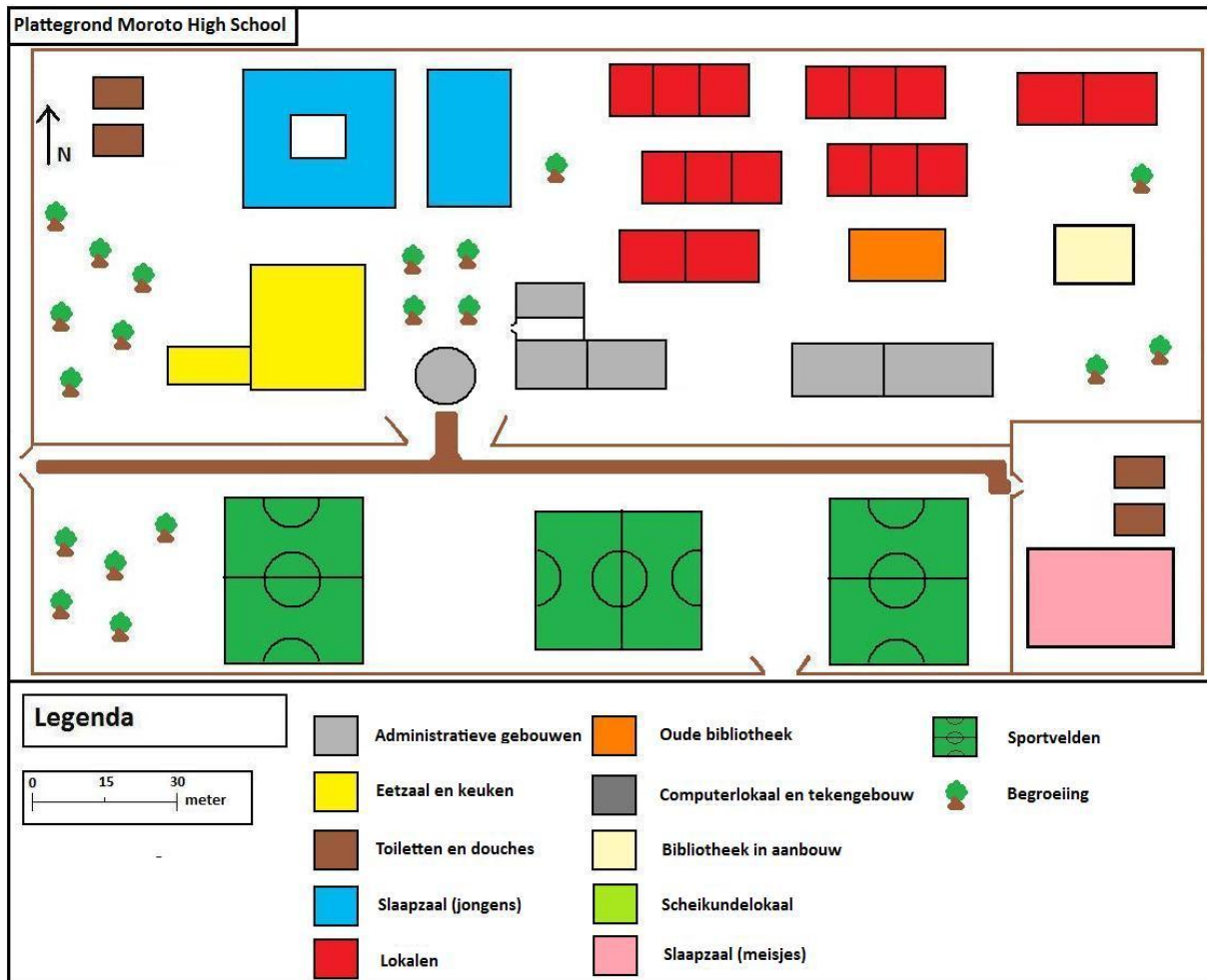

Figuur 3.7 Slaapzaal voor de jongens (Bron: Remco Brandenburg, 2011).

De gebouwen zijn in de loop van de jaren vernieuwd met behulp van donoren. Zo zijn een deel van de gebouwen gerenoveerd in 2001, door het departement van defensie van de Verenigde Staten en in 2008 heeft de overheid van Ierland een deel van de gebouwen vernieuwd. Op dit moment is er een nieuwe bibliotheek in aanbouw, deze wordt gesponsord door de Ugandese overheid. Het World Food Programme (WFP) voorziet de school van voedsel, maar ook het WFP kampt met schaarste. Hierdoor is er niet altijd genoeg eten en moet de school ergens anders eten vandaan halen. Dit eten wordt betaald met het schoolgeld dat moet worden betaald. Op Moroto High School worden de kinderen geacht om 102.500 shilling (30 euro) per trimester te betalen. Dit is voor de ouders vaak veel geld omdat kinderen per persoon voor een minimum van 750 shilling per dag kunnen rondkomen. Tevens missen de ouderen de hulp van de jongeren in het huishouden

Omdat de studenten de hele week door op school zitten, biedt de school ook de mogelijkheid voor zelfontplooiing van de studenten. Er kunnen sporten zoals voetbal, korfbal en basketbal uitgeoefend worden. Ook doet de school mee aan regionale en nationale sportcompetities. De scholieren kunnen toestemming krijgen van de school om hier aan mee te doen. Daarnaast is het mogelijk om lid te worden van verschillende clubs zoals the 'Young Christian Society', de 'Schoolband' en de 'HIV/AIDS club' waar kinderen participeren in projecten over HIV en AIDS. Deze clubs en activiteiten vinden na de lessen plaats. Tijdens de lessen worden er soms schoolreisjes georganiseerd bij de vakken aardrijkskunde en landbouw.

Het schoolterrein heeft meerdere klaslokalen, waarvan enkele ingericht zijn voor scheikundelessen of computerlessen, en een bibliotheek. Omdat de jongeren er de hele week verblijven zijn er ook slaaplouken (gescheiden), douches (gescheiden), een eetzaal en een keuken aanwezig (zie figuur 3.7, blz. 39). Voor de sportactiviteiten zijn er velden voor volleybal, basketbal, voetbal en andere sporten gecreëerd. Echter zijn de meeste gebouwen en velden slecht onderhouden door de kosten die het met zich mee brengt. Zie figuur 3.8 (blz. 41) voor een plattegrond van het schoolterrein.

Figuur 3.8 Plattegrond van Moroto High School (Remco Brandenburg, 2011)

3.3.1 Schooldagen

Door de week is er door de school een druk programma voor de leerlingen gecreëerd. De dag begint om half zes 's ochtends en eindigt om tien uur 's avonds. Er vinden vier periodes met lessen plaats van twee tot tweeënhalf uur. Eén in de ochtend, twee in de middag en één in de avond. Daarnaast is er in de namiddag ook anderhalf uur tijd voor sport en spel (zie figuur 3.9, blz. 42). Op zaterdag wordt er schoongemaakt. De slaapzalen worden daarna geïnspecteerd. Als er door de week een les is uitgevallen, kan deze worden ingehaald op zaterdag. De rest van de zaterdag hebben de leerlingen vrij. Zondag is een vrije dag. Pastoren komen naar de kerk in de school zodat de kinderen op het schoolterrein blijven. Het schoolterrein is omgeven door een hek en er is bewaking aanwezig bij de ingangen zodat de scholieren op het schoolterrein verblijven. Andersom worden zo ook eventuele bedreigingen van buitenaf voorkomen. De jongeren ervaren de school als een erg gecontroleerde omgeving. Als scholieren de regels overtreden krijgen ze straf. Straf bestaat meestal uit schoonmaken. Voor de school is het van belang dat leerlingen op het schoolterrein blijven omdat dit volgens de school beter is voor de prestaties van de leerlingen. De leerlingen hebben zo minder afleidingen en het drukke programma zorgt voor het kweken van discipline. Omdat de school wil dat iedereen gelijk behandelt wordt, zijn alle leerlingen verplicht tot het dragen van een schooluniform.

Figuur 3.9 Er wordt veel gesport op school, maar de velden zijn slecht onderhouden (Remco Brandenburg, 2011)

Elke laatste zondag van de maand mogen de kinderen naar de eigen kerk en mogen ze spullen kopen op de markt of hun ouders bezoeken. Ook hebben de leerlingen totaal drie vakanties. De langste vakantie duurt twee maanden, deze valt in december en januari. Daarnaast is er een vakantie van twee weken. Deze valt in mei. Ten slotte hebben de leerlingen een maand vakantie in augustus. In deze vakanties worden er geen lessen gevolgd en spenderen de scholieren de tijd bij de ouders. Wel adviseert de school om voorbereidend werk te doen zodat de leerling goed voorbereid is voor het volgende trimester. De rest van de tijd wordt gependeed op de, in de vorige paragraaf genoemde plekken in Moroto.

4. METHODOLOGIE

4.1 Introductie

In dit hoofdstuk worden de verschillende onderzoeksmethoden beschreven die in dit onderzoek zijn gebruikt. Tevens worden de voor en nadelen van deze methoden genoemd. Om een diepere betekenis te krijgen van de plaatsbinding en het dagelijkse leven van de jongeren in Moroto, is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews, mental maps, walks en participerende observatie. Deze worden achtereenvolgend in de komende paragrafen behandeld. In paragraaf 4.6 wordt informatie weergegeven over de respondenten van dit onderzoek. In paragraaf 4.7 wordt de dataverwerking toegelicht en ten slotte wordt in paragraaf 4.8 de positionality, ethiek en reflexivity behandeld.

4.2 Interviews

4.2.1 Definitie

Interviewen is een methode van dataverzameling waarbij een gesproken informatieoverdracht plaatsvindt tussen de respondent(en) en de interviewer. Interviewen vereist enige vorm van directe toegang tussen personen. Traditioneel gebeurde dit face-to-face, echter door de opkomst van de moderne technologie kunnen interviews ook via telefoon of via chat programma's worden afgenomen (Dunn, 2010). In dit onderzoek zijn alle interview face-to-face afgenomen.

4.2.2 Voordelen van interviews

Interviewen als onderzoeksmethode heeft als voordeel dat het de onderzoeker de mogelijkheid geeft om te begrijpen hoe betekenissen verschillen tussen mensen en de methode de mogelijkheid geeft om dieper op een onderwerp in te gaan. Ook geeft het de respondent een mogelijkheid om verder uit te wijden over een onderwerp waar de onderzoeker van te voren zelf geen aandacht aan zou besteden, maar wel relevant is voor het onderzoek (Trell & Van Hoven, 2010).

Om dit mogelijk te maken is er in dit onderzoek een semigestructureerde vorm van interviews gebruikt. Deze manier van interviews kent een vooropgestelde volgorde van vragen, maar hier kan vanaf worden geweken als de respondent andere onderwerpen aansnijdt die de respondent (en ook de onderzoeker) als relevant acht (Dunn, 2010).

4.2.3 Type vragen

Het is ook van belang voor de onderzoeker om de juiste toon en de juiste manier van vragen stellen te kiezen (Cele, 2006 in Trell & Van Hoven, 2010). Daarom komen introductievragen vaak goed van pas. Deze introductievragen zijn vaak beschrijvende vragen die standaard informatie van de respondent vragen. In tabel 4.1 (blz. 44) staan het type vragen die zijn gebruikt voor de interviews met de scholieren. Ter verduidelijking is er een voorbeeld gegeven van elk type vraag die in het interview is gebruikt. Voor de interviews met de key informants zijn er, met uitzondering van de contrast vragen, dezelfde type vragen gesteld.

Type vraag	Voorbeeld
Beschrijvend	How big is the household?
Verhalend	Can you describe what happened during the raids?
Mening	What do you think about school?
Contrast/hypothetisch	If you have to move to another place, what do you think you will miss the most in Moroto?

Tabel 4.1 Soorten vragen (Bron: Eigen bewerking van Dunn, 2010)

4.2.4 Interviewlocatie

Een manier om de respondent meer op zijn gemak te stellen is mogelijk door het interview af te nemen in een vertrouwde omgeving. Twaalf van de veertien interviews met de scholieren zijn op Moroto High School gehouden (in paragraaf 4.6, blz. 52) worden de respondenten geïntroduceerd). De jongeren gaven aan dit een vertrouwde omgeving te vinden waarin ze zich veilig voelden. Echter blijft de school ook een omgeving van strikte controle.

De interviews met de andere twee scholieren zijn in de vakantie in het gasthuis Shalosa gehouden (zie figuur 3.4 blz. 36). Dit was voor hen ook een vertrouwde en prettige omgeving. Ze bezoeken deze plek frequent. Volgens Longhurst (2003) kan de interviewlocatie echter het antwoord van de respondent beïnvloeden wanneer de vraag over de locatie zelf gaat. Ook Cele (2006) stelt dat wanneer er vragen worden gesteld over de school waar de jongeren worden geïnterviewd, de jongeren hebben de neiging om antwoorden te geven waarvan ze verwachten dat de onderzoeker die wil horen. In paragraaf 4.8.2 (blz. 62) wordt verder uitgewijd over de ervaring met de keuze van de plek van het interview.

De drie interviews met de volwassenen zijn tevens op een voor de respondenten vertrouwde plek gehouden. Het interview met de hoofddocent van Moroto High School is gehouden op het terrein van Moroto High School. De andere interviews zijn gehouden op het terrein van de Moroto Municipal Council, de respondenten werken allemaal op deze locatie.

Interviewen in een vertrouwde omgeving kent ook een andere beperking. Interviews vinden vaak niet plaats op de locatie waar de vragen over gaan. De respondent staat niet in direct contact met het onderwerp van gesprek, zoals een plek of object. Hierdoor is de informatie die de respondent geeft, gebaseerd op herinneringen van die plek. Details kunnen dan worden vergeten die achteraf wel van belang zijn voor de respondent (Trell & Van Hoven, 2010).

4.2.5 De interviews

De interviews zijn opgenomen met een audio apparaat. Dit kan ervoor zorgen dat de respondent terughoudender antwoord. In dit onderzoek is van te voren gevraagd of alle interviews mochten worden opgenomen. Geen van de respondenten hadden bezwaar.

De interviews met de twee scholieren in Shalosa hadden een langere tijdsduur dan de andere interviews. De belangrijkste reden hiervoor is omdat er tijdens deze interviews ook is gevraagd naar de schooltijden, het schoolsysteem en de geschiedenis van Moroto (zie tabel 4.2). Hierdoor kon een beter beeld gevormd worden van het schoolleven en het leven in Moroto (zie bijlage 1, blz. 97). Tevens waren beide respondenten spraakzamer dan de scholieren die op school zijn geïnterviewd. Deze vragenlijst is terug te vinden in bijlage 2 (blz. 97).

Naam	Onderwerp interview	Plaats
Ocen Trinity en Akiteng Irene	Favoriete plekken, het dagelijks leven in Moroto en informatie over school en Moroto	Gasthuis Shalosa
Twaalf jongeren van Moroto High School	Favoriete plekken en het dagelijks leven in Moroto	Moroto High School
Achia Abednego	Moroto High School en het Oegandese schoolsysteem	Moroto High School
Patrick Ekomra & Florence Naduk	Karamoja en Moroto District	Moroto District Council
Okiru Hillary en Lochoro Daniel	Moroto District en Moroto Municipality	Moroto District Council

Tabel 4.2 De interviews

De locatiekeuze kan van invloed zijn geweest op de spraakzaamheid van de jongeren. De twee jongeren geïnterviewd in Shalosa deden dit uit vrije wil, terwijl de respondenten op school door de hoofddocent zijn gekozen. De onderzoeker denkt dat dit een grotere invloed heeft gehad op de lengte van de interviews. In paragraaf 4.6 (blz. 52) wordt er verder uitgewijd over de respondenten en de manier van rekrutering.

Bijlage 3 (blz. 99) toont de vragenlijst van het interview met de hoofddocent. Voor het interview met de burgemeester van Moroto District, Patrick Ekomra, is geen vragenlijst opgesteld. Florence Naduk, werkzaam bij Office of the Prime Minister en tevens contactpersoon heeft de onderzoeker geïntroduceerd. Tevens was Florence Naduk bij het interview aanwezig en kon zo de informatie verifiëren. Het interview over Moroto District en Moroto Municipality met Okiru Hillary en Lochoro Daniel is in de vorm van een dubbelinterview gehouden (zie bijlage 4, blz. 100). Het voordeel van een dubbelinterview was dat de respondenten elkaar konden aanvullen en verbeteren. In deze interviews zijn vragen gesteld met het doel om feitelijke informatie te verzamelen over de omgeving. In de volgende paragraaf wordt informatie gegeven over mental maps.

4.3 Mental maps

4.3.1 Definitie

Kennis van de omgeving wordt verkregen door interactie met, en beweging tussen, verschillende plaatsen. Daarnaast wordt kennis van de omgeving indirect verkregen door onder andere tv, boeken of plattegronden. Wat hiervan wordt onthouden is een mental map van dit gebied. Het gebied kan verschillende schaalniveaus hebben. Samengevat zijn mental maps versimpelde, selectieve en vertekende representaties van de omgeving (Holloway & Hubbard, 2001). Tekenend wordt vaak gebruikt als methode voor onderzoek met kinderen (Cele, 2006). Het tekenen van mental maps kent een grote mate van creativiteit (Trell & Van Hoven, 2010). En doordat er veel vrijheid wordt gegeven, is het voor kinderen een aantrekkelijkere methode dan interviewen of het invullen van een enquête. Hoewel er wel enkele regels gelden met betrekking tot het tekenen, is de respondent vrij in het ontwerp, de mate van detail en de opmaak van de mental map (Trell & Van Hoven, 2010).

Omdat het interviewen van kinderen soms moeilijk gaat, is een mental map vaak een goed startpunt voor een conversatie. Het kan de respondent op zijn gemak stellen. Een beperking bij het maken van een mental map is dat de respondent vaak niet in direct contact staat met de objecten die zijn getekend. Bij de analyse loopt het gevaar dat de onderzoeker de objecten verkeerd interpreteert, daarom is het van belang dat de mental map na de tijd wordt besproken met de respondent zodat de verschillende elementen worden verduidelijkt door de respondent.

4.3.2 Mental maps in huidig onderzoek

In dit onderzoek zijn mental maps gebruikt als aanvulling op de interviews met de studenten. Het hoofddoel van het tekenen van de mental maps met favoriete plekken was het laten ophalen van herinneringen en verhalen die de plaatsbinding van jongeren zou kunnen verduidelijken. Er zouden aspecten aan bod kunnen komen die de respondent zou kunnen zijn vergeten te noemen in het interview zelf. Door het nadenken over de favoriete plekken en het tekenen van de mental maps zouden diepere betekenissen genoemd kunnen worden.

Hoewel de literatuur stelt dat mental maps een goed startpunt zijn voor de conversatie is in dit onderzoek de mental map na afloop van het interview getekend. Het doel van deze keuze was dat de respondenten al tijdens het interview gingen na denken over de favoriete plekken. Wanneer de respondent na het interview nog eens ongestoord kon nadenken over de plekken zou een completer beeld geschetst kunnen worden. Na het tekenen van de mental maps is een kort vervolginterview gehouden over de mental maps en de favoriete plekken zodat de jongeren eventuele herinneringen die met de plek correspondeert, zouden kunnen noemen.

De respondent kreeg ongeveer vijftien minuten de tijd om met 4 stiften en een pen, zijn of haar favoriete plekken te tekenen. Hoewel dit geen strikte tijd was, bleek een kwartier voldoende voor de respondenten. De onderzoeker was aanwezig tijdens het tekenen van de mental maps, maar gaf de respondent de gelegenheid om individueel te tekenen zonder dat de student het gevoel had dat de onderzoeker mee keek en controleerde.

Wanneer er werd gekeken naar de overeenkomsten van de plekken genoemd in het interview en de getekende plekken, bleek dat er veel verschillen tussen zaten. Acht van de veertien respondenten hebben nieuwe plekken op de mental map getekend die niet aan bod zijn gekomen in de interviews. Als reden werd aangegeven dat de plekken pas tijdens het tekenen van de mental maps bij de respondent waren opgekomen. Deze plekken werden in het tweede interview behandeld zodat er additionele informatie vrij kwam over de plaatsbinding van de jongeren.

Zo tekende Aminah op haar mental map de Basisschool (Kashmeri)(zie figuur 4.1). Deze was tijdens het eerste interview niet aan bod gekomen. In het vervolginterview bleek dat ze op vrije zondagen veel tijd door bracht omdat ze er veel vriendinnen had. Op deze vrije dagen werd er op deze school veel gedanst en gediscussieerd over Karamoja. In paragraaf 4.8.3 (blz. 58) wordt de analyse van de mental maps besproken.

Figuur 4.1 De mental map van Aminah (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

De keuze om de mental maps te laten tekenen na het eerste interview heeft voor de onderzoeker zowel een voordeel als nadeel opgeleverd. Een voordeel voor het tekenen van de mental maps na het interview was dat de jongeren als gedeeltelijk een beeld hadden gevormd van de favoriete plekken en dit zo makkelijker konden vertalen naar een mental map. Ze konden dan de plekken die in het interview naar voren waren gekomen, maar persoonlijk niet veel betekenden weglaten.

Een nadeel was het gemis van de functie van de mental map als ijsbreker. Sommige geïnterviewde jongeren waren niet erg spraakzaam in het begin van het interview. Het tekenen van een mental map zou ze minder nerveus kunnen maken. In de volgende paragraaf wordt de participerende observatie behandeld.

4.4 Participerende observatie

4.4.1 Definitie

Participerende observatie is een onderzoeksmethode die wordt gebruikt om de manier van leven van mensen beter te leren begrijpen. Zoals de naam aangeeft, neemt de onderzoeker deel in de dagelijkse bezigheden en routines van de respondent. De onderzoeker ontwikkelt een relatie met mensen die kunnen vertellen en laten zien hoe het dagelijkse leven op een bepaalde plek er uit ziet. Naast een actieve houding is ook de observatie van belang. De onderzoeker observeert de activiteiten die zich afspelen. Deze observaties kunnen worden opgeschreven, worden getekend of de onderzoeker kan foto's nemen (Cook, 2005).

Bovenstaande beschrijving kan worden ingedeeld in een driedelig proces. Eerst wordt er toegang verkregen tot een bepaalde groep mensen. Daarna wordt er meegelopen in het dagelijkse leven van de mensen of worden deze mensen geobserveerd. Ten slotte wordt deze informatie verwerkt en opgeschreven (Cook, 2005).

4.4.2 Participerende observatie in dit onderzoek

In dit onderzoek is er veel tijd besteed aan participerende observatie. Zowel met de geïnterviewde respondenten als met andere inwoners van Moroto. Nadat de onderzoeker in Moroto was aangekomen is veel tijd gestoken in het verkennen van de plek en de omgeving. Het ontmoeten van, met name, jongeren ging zonder problemen. Hieronder vielen ook twee respondenten, Irene en Trinity (zie paragraaf 4.6, blz. 52). Met Irene, Trinity en anderen werden de markten en de omliggende dorpjes meerdere keren bezocht. Ook een wandeling in de bergen waarin Trinity, net als op school, als scout fungeerde, gaf een duidelijker beeld van de waardering van de bergen door de jongeren (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2 Een wandeling in de bergen (Bron: Karina Zuiderveen, 2011)

Het bijwonen van basketbalwedstrijden, waarin sommige respondenten meespeelden, het bezoeken van de familie en de gesprekken met deze familie zorgde voor een beeld van het leven in Moroto.

Ook de school is meerdere keren bezocht en tijdens de walk (zie paragraaf 4.5, blz. 50) is veel informatie verkregen over de dagelijkse bezigheden op school, de verblijfplaats en de manier van lesgeven. De school is tevens enkele keren bezocht voor observatie van de leerlingen tijdens de vrije uren en de pauzes (zie figuur 4.3). Concluderend kan worden gesteld dat participerende observatie een grote hoeveelheid informatie heeft opgeleverd. In paragraaf 4.7.4 (blz. 60) wordt verhelderd hoe deze informatie is gebruikt voor de analyse. De volgende paragraaf behandelt de laatste onderzoeksmethode; de walks.

Figuur 4.3 Repetities van de schoolband met publiek tijdens de vrije schooluren (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

4.5 Walks

4.5.1 Definitie

Het doen van walks is een actieve onderzoeksmethode waarbij de respondent(en) en onderzoeker op pad gaan en door de blootstelling aan de omgeving conversaties oplevert die anders niet plaats gevonden zouden hebben (Cele, 2006). Door alle zintuigen bloot te stellen aan de onderzoeksomgeving, herinneren de respondenten ervaringen met de plek en emoties in relatie tot de plek (Hall et al., 2006 in Trell & Van Hoven, 2010). Ook details die de respondent voor lief neemt, komen tijdens walks sneller ter sprake dan tijdens interviews. De onderzoeksmethode biedt de mogelijkheid om respondenten de leiding te laten nemen. Daarom is het van belang dat de onderzoeker de sfeer informeel houdt en de route niet te gedetailleerd uitstippelt. De onderzoeker moet de respondenten de vrijheid geven om plekken uit te zoeken (Cele, 2006). Tijdens de walks is het van belang om aantekeningen te maken. Ook kan het gebruik van een audioapparaat of een (foto)camera praktisch zijn om na de tijd een beter beeld te vormen van de walk.

4.5.2 Walks in huidig onderzoek

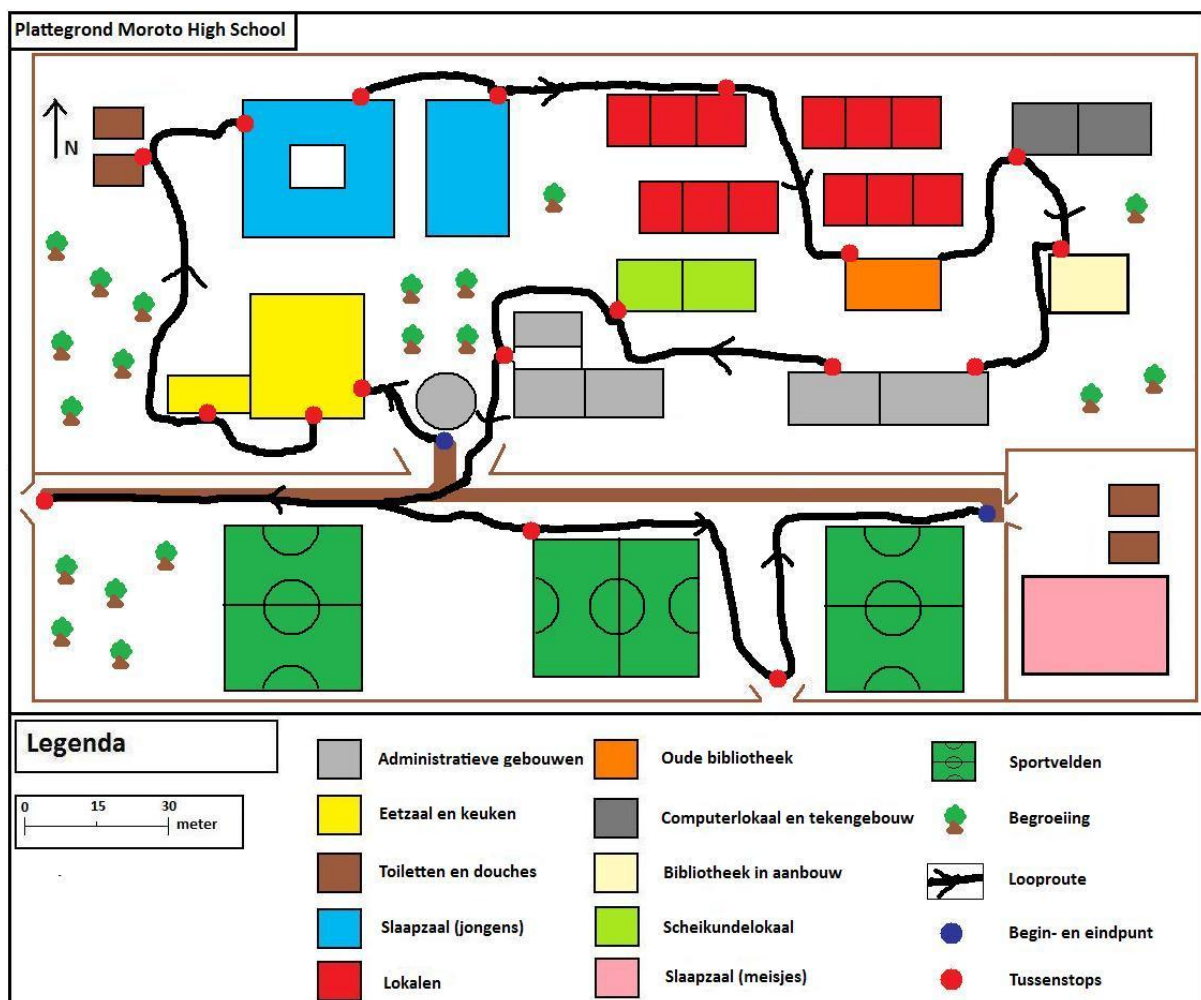
In dit onderzoek is één walk gedaan op het schoolterrein in een groep van drie scholieren van Moroto High School (zie paragraaf 4.6, blz. 52). Het doel van de walk was om de onderzoeker een beter beeld te laten krijgen van het schoolleven van de respondenten. Dit beeld zou meegenomen kunnen worden bij de voorbereiding van het tweede interview met de respondenten van Moroto High School. De respondenten brengen een groot deel van het jaar op school door. De school neemt daarom een belangrijke plek in, in het dagelijkse leven van de scholieren (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4 Walk over het schoolterrein (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

De walk is uitgevoerd nadat de respondenten van Moroto High School voor de eerste keer waren geïnterviewd. De route was van te voren niet uitgestippeld, de onderzoeker heeft de scholieren vrij gelaten om de route te kiezen, maar wilde wel graag een compleet beeld van het schoolterrein. De route die uiteindelijk is genomen is weergegeven in figuur 4.5. Met behulp van een fotocamera zijn de verschillende plekken, die de respondenten van belang vonden, gefotografeerd. De respondenten lieten onder andere de klaslokalen zien, de slaapzalen, de keuken en de sportterreinen.

Het doen van een walk was een geschikte methode om een beeld te krijgen bij wat de respondenten over de school vertelden in de interviews. Ook kwam er additionele informatie vrij tijdens de walk. Toen de onderzoeker bijvoorbeeld vroeg naar de gebroken ramen in de eetzaal, vertelden de respondenten over een opstand van enkele jaren geleden. Deze informatie is later meegenomen in het interview met de hoofddocent.

Figuur 4.5 De route van de walk (Remco Brandenburg, 2011)

4.5.3 Walks langs de favoriete plekken

Van te voren was een walk gepland langs de favoriete plekken van de respondenten. Door het ervaren van deze plek zouden de jongeren zich meer kunnen herinneren van deze plek en onderwerpen en details aan bod kunnen komen die de plaatsbinding van jongeren nog specifieker zou kunnen weergeven. Echter door de lange schooldagen en de grote groep respondenten was het niet mogelijk om dit te realiseren. De onderzoeker is toen zelf langs de favoriete plekken gelopen om een beeld te krijgen van de plekken en wat er gebeurd. Echter wordt het door de onderzoeker als een tekortkoming gezien dat deze walk niet gerealiseerd kon worden. Met name omdat de walk over het schoolterrein de onderzoeker een beter beeld gaf van het leven van de respondenten. In de volgende paragraaf worden de respondenten geïntroduceerd.

4.6 Respondenten

De onderzoeksgroep bestond uit veertien respondenten. Zeven jongens en zeven meisjes. Allen gaan naar de middelbare school Moroto High School. De respondenten zijn geselecteerd door de hoofddocent. Deze selectie is uitgevoerd aan de hand van enkele voorwaarden die door de onderzoeker zijn gesteld. De voorwaarden waren dat de respondenten ten tijde van interviews vijftien of zestien jaar oud waren en in Moroto MP woonden in de vakanties. Er is gekozen voor deze leeftijden omdat deze leeftijd van belang is tijdens de vorming van plaatsbinding (Chipuer et al., 2003, in Dallago et al., 2009). In tabel 4.3 staan enkele gegevens van de respondenten. Figuur 4.6 (zie blz. 39) toont een foto van een deel van de respondenten.

Naam	Leeftijd	Geslacht	Klas	Hobby's	Woont in
Akiteng Irene	15	Vrouw	1	Korfbal, zingen	Noordelijke divisie
Ocen Trinity*	15	Man	3	Basketbal, scouting, radio	Noordelijke divisie
Ichumar Peter	16	Man	1	Voetbal, radio	Zuidelijke divisie
Lotukei Aminah	15	Vrouw	2	Korfbal	Noordelijke divisie
Otyang Jimmy	15	Man	1	Voetbal, zingen	Noordelijke divisie
Lokwara Ritta	16	Vrouw	2	Korfbal, scouting	Zuidelijke divisie
Korobe Gabriel	16	Man	1	Voetbal	Zuidelijke divisie
Muya Mary Gorety	16	Vrouw	2	Drummen, zingen, scouting	Noordelijke divisie
Kodet Grace	15	Vrouw	1	Korfbal	Noordelijke divisie
Lomer Paul	15	Man	1	Debatteren, voetbal	Zuidelijke divisie
Lokure Emmanuel	15	Man	1	Voetbal	Noordelijke divisie
Angella Mark	15	Man	1	Voetbal, scouting	Noordelijke divisie
Akurut Julia	15	Vrouw	1	Korfbal	Noordelijke divisie
Lomise Betty	16	Vrouw	2	Volleybal, tennis, korfbal	Noordelijke divisie

* Ocen Trinity heeft een klas overgeslagen.

Tabel 4.3 De scholieren

Figuur 4.6 Een deel van de respondenten (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Ontmoetingen met de respondenten

Onderstaande tabel (4.4) geeft de ontmoetingen met de jongeren weer die zijn geïnterviewd. Tevens is de rondleiding over het schoolterrein weergegeven.

Datum	Tijdstip	Naam	Locatie	Onderwerp
12-05-2011	16:00 – 17:00	Akiteng Irene	Guest House Shalosa	Favoriete plekken, het dagelijks leven in Moroto en informatie over school en Moroto
15-05-2011	20:30 – 21:30	Ocen Trinity	Guest House Shalosa	Favoriete plekken, het dagelijks leven in Moroto en informatie over school en Moroto
09-06-2011	14:00 – 17:00	Individuele interviews met de scholieren: Peter, Aminah, Jimmy, Ritta, Gabriel en Gorethy	Moroto High School	- Favoriete plekken en het dagelijks leven in Moroto. - Tekenen van de mental maps

13-06-2011	15:00 – 18:00	Individuele interviews met de scholieren: Grace, Paul, Emmanuel, Mark, Julia en Betty	Moroto High School	- Favoriete plekken en het dagelijks leven in Moroto. - Tekenen van de mental maps
14-06-2011	13:00 – 14:00	Walk over het schoolterrein met Irene, Betty en Trinity	Moroto High School	Walk over het schoolterrein
15-06-2011	14:00 – 17:00	Tweede individuele interviews met de scholieren (Peter en Gabriel waren hierbij niet aanwezig)	Moroto High School	- Bespreking plekken op de mental maps - Vragen n.a.v. de walk over het schoolterrein - Niet aanbod gekomen onderwerpen tijdens de eerste interviews

Tabel 4.4 Ontmoetingen met de jongeren

Voor informatie over het de school, het schoolsysteem en het onderzoeksgebied zijn tevens interviews gebruikt. Deze respondenten, hun functie en het onderwerp van het interview zijn weergegeven in tabel 4.5:

Naam	Datum interview	Beroep	Onderwerp interview
Achia Abednego	17-06-2011	Hoofddocent Moroto High School	Moroto High School en het Oegandese schoolsysteem
Patrick Ekomra	21-06-2011	Burgemeester Moroto District	Karamoja en Moroto District
Florence Naduk	21-06-2011	Office of the Prime minister	Karamoja en Moroto District
Okiru Hillary	29-06-2011	Assistent schoolinspecteur Moroto Municipality	Moroto District en Moroto Municipality
Lochoro Daniel	29-06-2011	Assistent van de gemeenteraad van Moroto MP	Moroto District en Moroto Municipality

Tabel 4.5 Key informants

De walk over het schoolterrein is gehouden met Irene, Betty en Trinity. Deze scholieren zijn tevens respondent geweest bij de interviews. De volgende paragraaf bevat informatie over de dataverwerking.

4.7 Dataverwerking

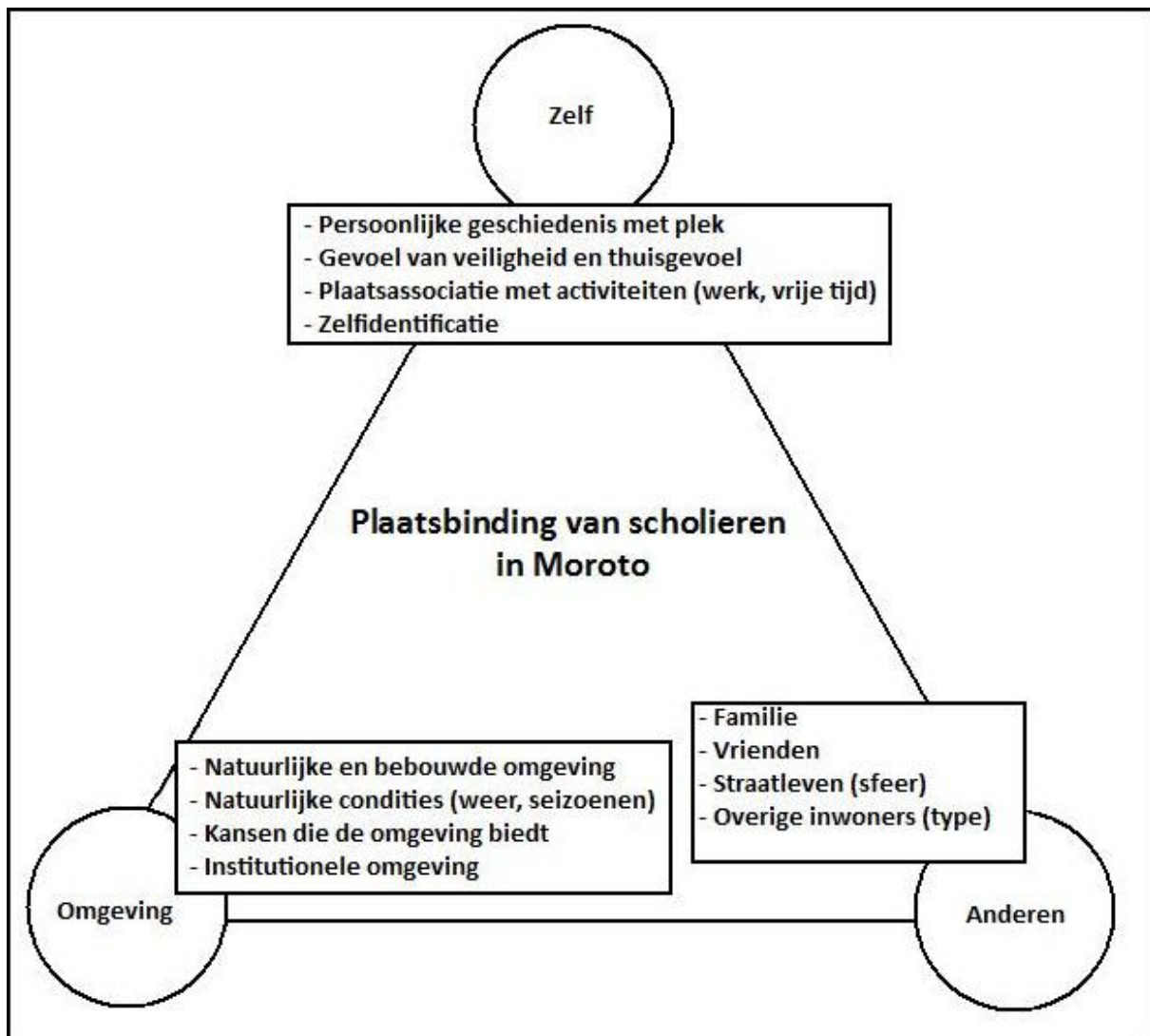
4.7.1 Van theorie naar analyse

Om overzicht te behouden is het raadzaam om de verkregen data uit het veld in verschillende categorieën te verdelen. Het model van Gustafson blijkt een goed analytisch model voor het inzichtelijk brengen van de factoren die in plaatsbinding van belang zijn. Tevens zijn de drie verschillende thema's van Gustafson; zelf, anderen en omgeving handige categorieën om de data onder te verdelen. Gustafson schaaft meerdere begrippen onder deze thema's. Daarnaast onderscheid Gustafson tevens in de relaties tussen deze thema's een aantal begrippen (zie figuur 2.1, blz. 25). Onder de drie hoofdthema's zijn door de onderzoeker vier factoren onder gebracht die in totaal de door Gustafson (2001) genoemde factoren overkoepelen. Met deze factoren wordt getracht een compleet beeld te geven van de plaatsbinding van jongeren in Moroto. In tabel 4.6 is getoond hoe de door Gustafson (2001) genoemde factoren in het model zijn verwerkt die in dit onderzoek wordt gebruikt. De data over de conflicten wordt per categorie in de analyse behandeld.

Thema's Gustafson (2001)	Genoemde factoren Gustafson (2001)	Factoren in dit onderzoek
Zelf	- Persoonlijke geschiedenis met plek	- Persoonlijke geschiedenis met plek
	- Gevoel van veiligheid en thuisgevoel	- Gevoel van veiligheid en thuisgevoel
	- Plaatsassociatie met activiteiten (werk, vrije tijd)	- Plaatsassociatie met activiteiten (werk, vrije tijd)
	- Zelfidentificatie	- Zelfidentificatie
Anderen	- Relaties met inwoners (familie)	- Familie
	- Relaties met inwoners (vrienden, kennissen)	- Vrienden
	- Sfeer van de plek/ Straatleven	- Straatleven (sfeer)
	- Herkennen – Anoniem	
	- Tradities, festivals en feesten	
- Karakteristieken en gedrag van andere inwoners	- Overige inwoners (type)	
- Gevoel van saamhorigheid		
Omgeving	- Natuurlijke en bebouwde omgeving	- Natuurlijke en bebouwde omgeving
	- Symbolisch of Historisch	
	- Kennis van de plaats	
	- Het 'vormen' van de omgeving	
	- Natuurlijke condities (weer, seizoenen)	- Natuurlijke condities (weer, seizoenen)
- Kansen die de omgeving biedt	- Kansen die de omgeving biedt	
- In relatie met andere plekken		
- Institutionele omgeving	- Institutionele omgeving	

Tabel 4.6 Analyse plaatsbinding van jongeren in Moroto

Dit leidt tot het volgende model (zie figuur 4.7):

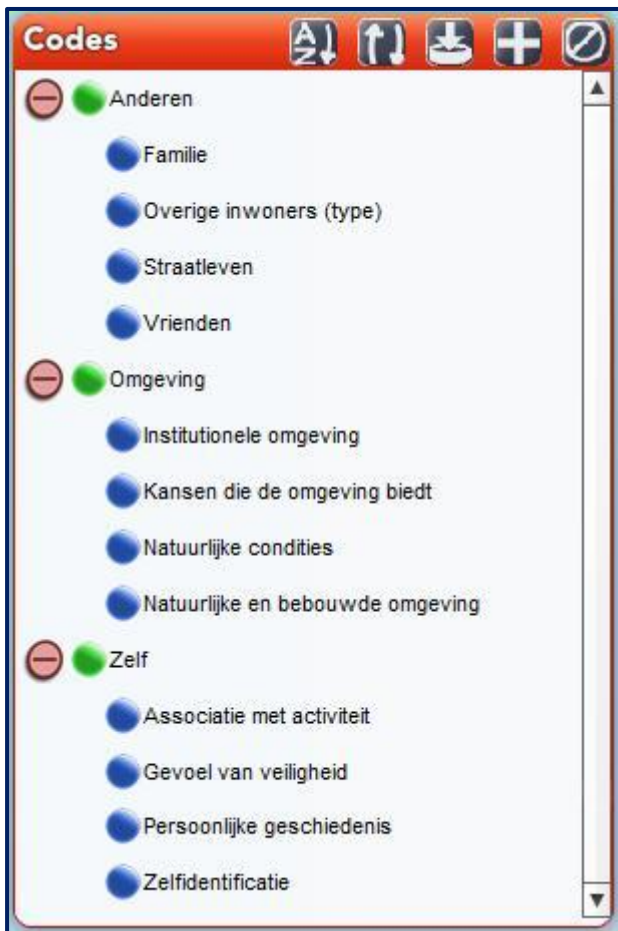
Figuur 4.7 Model voor de analyse

4.7.2 Interviews

Na het houden van de interviews zijn de opgenomen gesprekken op een laptop gezet en getranscribeerd. Het transcriberen van de interviews kostte ongeveer een uur per een kwartier opname. Soms moesten stukken opnieuw worden beluisterd doordat de respondenten moeilijk waren te verstaan door achtergrond geluiden. Ook praatten de respondenten soms zacht en door de eerder genoemde grammatica verschillen was het soms onduidelijk wat de respondenten bedoelden.

Om onderscheid te maken wat de onderzoeker en de respondent heeft gezegd, is er de beginletter toegevoegd van de onderzoeker en de respondent. Onduidelijkheden tijdens het transcriberen zijn in de transcripten aangeduid met '(...)’.

Voor de analyse van de interviews is het programma Dedoose gebruikt. Dit programma is een hulpmiddel bij het analyseren van kwalitatieve data. In het programma zijn de codes overgenomen van tabel 4.6 (blz. 55). Aan deze codes zijn stukken van het interview gelinkt die met het onderwerp overeenkomen. Uiteindelijk was niet het doel om te meten welke codes het meest voorkomen. Het doel was om de informatie van een onderwerp overzichtelijk bijeen te krijgen zodat er een compleet beeld van het onderwerp kon worden geschetst. Dit maakte het gebruiken van citaties voor de analyse ook gemakkelijker. Ook de informatie over de conflicten is onder deze categorieën ingedeeld. In figuur 4.8 is een overzicht weergegeven van alle gebruikte codes.

Figuur 4.8 Gebruikte codes voor de analyse

4.7.3 Mental Maps

De mental maps zijn gebruikt om te analyseren welke plekken door de jongeren belangrijk werden gevonden en waar vrije tijd werd gependend. De mental maps zijn geanalyseerd tussen de eerste en tweede interviews met de jongeren. In het tweede interview konden zo vragen worden gesteld over onduidelijkheden in de mental maps en de mening van de jongeren over de plekken die de andere respondenten vaak hadden getekend. In tabelvorm is daarna het aantal keren weergegeven dat een plek is genoemd en getekend (zie figuur 4.9). De laatste kolom geeft weer hoeveel verschillende respondenten de plek in totaal hebben genoemd of getekend.

Plek	Aantal keer genoemd in interview	Aantal keer getekend in Mental Map	Getekend in Mental Map of genoemd in interview
Don Vittorio	13	12	13
Mount Moroto	10	9	10
Mount Moroto Hotel	10	7	10
Basisschool	4	8	8
Kerk	7	6	8
Marktplaatsen	8	4	8
Hotel Leslona	6	5	7
Dorpjes	3	6	7
Sportveld	7	3	7
Radiostation Nena FM	4	3	4
Centrum	3	1	3

- Basisscholen:	- KDA (2x) - Kashmeri - LIA - Kakoliye Moslim - Child Jesus - Netakoi - Onbekend	- Dorpjes:	- Kambiyizik (2x) - Natumkasko - Achulinin - Namamchuli - Nadunget - Oppopongo
- Sportvelden:	- Politieterrein - BOMA (2x) - RITC	- Marktplaatsen:	- Campswahili - Labour Line - Singilla

Figuur 4.9 Favoriete plekken van de jongeren

Het tellen van het aantal keren dat plekken werden genoemd en getekend was bruikbaar om de data te analyseren. Er kan aan worden afgeleid welke dingen jongeren van belang vinden en waarom ze er zoveel tijd doorbrengen.

Don Vittorio is een plek waar de jongeren veel vrije tijd met vrienden doorbrengen. Ze spelen hier balsporten of kijken er films (zie figuur 4.10, blz. 59). Ook in het bergen gebied Mount Moroto spenderen de jongeren veel tijd. Zowel via school, door scouting, als in de vrije tijd. Ze verkennen nieuwe gebieden en zoeken naar fruit. Mount Moroto wordt ook gewaardeerd door het koelere klimaat en de aanwezige vegetatie.

Figuur 4.10 Don Vittorio (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

De hotels Mount Moroto en Lesona werden vaak bezocht om televisie te kijken en om spelletjes te spelen zoals pool en voetbal. Ook waarden de jongeren de festiviteiten die er zo nu en dan worden georganiseerd. Hierbij wordt veel gedanst. Het radiostation werd vier keer genoemd als favoriete plek. Het station wordt door de jongeren elke week gebruikt om radiouitzendingen te maken. De jongeren presenteren deze uitzendingen. De jongeren luisteren op school, in het hotel of thuis naar de radiouitzendingen. De jongeren die deze uitzendingen presenteren, doen dit met toestemming van de school.

Voor het overzicht zijn de verschillende dorpjes rondom Moroto, die zijn genoemd, onder de naam 'dorpjes' ondergebracht. Deze dorpjes zijn belangrijk voor de respondenten omdat er familie woont (zie figuur 4.11, blz. 60). Hetzelfde is gedaan met basisscholen, sportvelden en marktplaatsen. De marktplaatsen gebruiken de jongeren om familie te bezoeken die op de markt spullen verkopen. Daarnaast worden er door de jongeren inkopen gedaan voor het huishouden en wordt het gebruikt als hangplek.

Figuur 4.11 Mental Map van Betty (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Het laten tekenen van de plekken leverde uiteindelijk veel nieuwe informatie op en voor de onderzoeker werd het duidelijk welke plekken frequent werden bezocht in de vrije tijd en waarom deze belangrijk waren voor de respondenten.

4.7.4 Participerende observatie

De informatie verkregen uit de participerende observatie kent meerdere vormen. Ten eerste zijn er aantekeningen gemaakt na gesprekken met inwoners. Deze informatie is onder andere gebruikt voor het zoeken naar andere literatuur over Moroto en Karamoja. Er kwamen onderwerpen aan het licht zoals de conflicten en de machtspositie van de man.

Ten tweede zijn er foto's genomen van activiteiten en plekken. Deze foto's zijn verwerkt in dit onderzoek om een beter beeld te geven van de activiteiten en plekken die worden beschreven. Tevens konden borden met informatie worden gefotografeerd zodat deze informatie laten terug gelezen kon worden (zie figuur 4.12, blz. 61).

Ten slotte is er door de observatie meer kennis verkregen over het dagelijkse leven van de inwoners in Moroto. Zo leerde de onderzoeker ook bepaalde normen en waarden, dit zorgde ervoor dat de onderzoeker zich beter kon mengen tussen de bevolking.

De verkregen informatie kon worden gebruikt voor het aanpassen van de interviewvragen zodat deze beter toegespitst waren op het dagelijkse leven in Moroto. De kennis van de omgeving zorgde ook voor een beter begrip van de getekende favoriete plekken, zoals de markt en de bergen. De volgende paragraaf behandelt de positionality, ethiek en reflexivity van dit onderzoek.

Figuur 4.12 Informatiebord over donaties (Remco Brandenburg, 2011)

4.8 Positionality, ethiek en reflexiviteit

4.8.1 Machtsverhoudingen

Er bestaan twee soorten ongelijke relaties tussen respondent en onderzoeker. Aan de ene kant kan de respondent in de machtspositie zitten omdat deze in bezit is van informatie waar de onderzoeker in is geïnteresseerd. Aan de andere kant is het de onderzoeker die bepaald welke vragen worden gesteld (Dowling, 2010). Verder stelt Dowling (2010) dat interacties tussen twee of meer individuen altijd plaats vinden in een 'societal context' en dat maatschappelijke normen, individuele verwachtingen en machtsstructuren de aard van deze interacties beïnvloeden (Dowling, 2010).

De bovengenoemde factoren dienen van te voren te worden bestudeerd, omdat deze van invloed kunnen zijn op de datacollectie. Om de juiste informatie van een respondent te krijgen is het van belang dat de respondent zich op zijn gemak voelt (Cele, 2006). Respondenten kunnen zich geïntimideerd voelen door de onderzoeker die vaak onbekend is. Meninge verschillen over hoe de onderzoeker zich op moet stellen. Aan de ene kant moet de onderzoeker een zekere professionaliteit uitstralen. Aan de andere kant stelt Douglas (1985 in Dunn, 2010) dat de respondent behandeld moet worden als een 'Goddess of information and insight' (blz. 115) en dat de onderzoeker nederig moet zijn aan de respondent. Douglas adviseert om eerst te beginnen met alledaagse vragen die niet met het interview te maken hebben zodat de respondent meer op zijn gemak is.

In dit onderzoek zijn interviews gehouden met jongeren. Interviews met jongere respondenten levert ook verschil in machtsverhouding op door het leeftijdsverschil. Dit kan er toe leiden dat jongeren zich ongemakkelijk voelen en het moeilijk vinden om zich vrij te uitten tegenover de onderzoeker (Cele, 2006 in Trell & Van Hoven, 2010).

4.8.2 Internationaal veldwerk

Om de juiste data te verkrijgen is het voor de onderzoeker van belang om na te denken over de positie die wordt ingenomen tegenover de respondent. Wanneer er internationaal veldwerk wordt gedaan moet er rekening worden gehouden met de culturele verschillen tussen de landen. Er dient van te voren onder andere kennis te worden genomen van de geschiedenis (bijvoorbeeld kolonialisme), de mate van ontwikkeling en de lokale gebruiken van een land waar in onderzoek wordt gedaan (Sultana, 2007). Met deze voorkennis kan de onderzoeker de afstand met de respondent verkleinen

In dit onderzoek heeft de datacollectie plaatsgevonden in Moroto, Oeganda. De data is verzameld doormiddel van interviews die zijn gehouden door de onderzoeker, geboren en opgegroeid in Nederland. Deze uitgangspunten brengen een aantal verschillen tussen onderzoeker en respondenten met zich mee. Verschillen zoals taal en uiterlijk, maar ook verschillen in denkwijzen.

Om een gevoel te krijgen van de levenswijze in Moroto heeft de onderzoeker, naast literatuurstudie, tevens het onderzoeksgebied verkent en informele gesprekken gehouden met de inwoners, voordat er interviews werden gehouden. De uiterlijke verschillen zoals huidskleur en haarkleur vielen de inwoners meteen op (Sultana, 2007). De onderzoeker ondervond dat de lokale bevolking gastvrij was, maar wel een duidelijk onderscheid maakt tussen blanke mensen en de eigen bevolking. Blanke mensen worden door de lokale kinderen 'muzungu' (wit mens) genoemd en de onderzoeker werd door de bevolking vaak gevraagd om geld.

Uit gesprekken bleek dat het bevriend zijn met een blank persoon aanzien op levert. Blanke mensen hebben bij de lokale bevolking het stereotype beeld van machtig en rijk. Aan de andere kant is de lokale bevolking erg verlegen wanneer ze blanke mensen zien. Dit was merkbaar tijdens de walk over het schoolterrein. Veel jongeren ontweken de onderzoeker of lachten zenuwachtig wanneer de onderzoeker in de buurt kwam. Dit kan tevens invloed hebben gehad op de interviews die werden gehouden met scholieren die door de hoofddocent waren gekozen en zich niet vrijwillig hadden opgegeven. Sommige scholieren antwoordden in korte zinnen en durfden de onderzoeker eerst niet aan te kijken. Gedurende het interview veranderde deze houding meestal en maakten de scholieren een wat gerustere indruk. Door deze niet vrijwillige deelname bestaat er ook een mogelijkheid dat sommige scholieren zich achtergesteld voelden. Echter was het door het strenge beleid van de school niet mogelijk om zelf scholieren te vragen over participatie in het onderzoek. De onderzoeker heeft de keuze gemaakt om hier niet over in discussie te gaan in de angst om de toestemming van de school te verliezen om de leerlingen te mogen interviewen.

Figuur 4.13 Het zien van een blank persoon leverde soms ook veel nieuwsgierigheid op (Remco Brandenburg, 2011)

Sommige scholieren waren wel erg gesteld op het bevriend zijn met een blank persoon (figuur 4.13). De respondenten nodigden de onderzoeker dan na het interview thuis uit om lokaal eten te proeven en ook werden vaak sieraden gegeven als blijk van waardering. De onderzoeker accepteerde deze blijk van waardering omdat het niet aannemen van de sieraden werd gezien als een belediging.

Het bezoeken van de respondenten was van waarde omdat er een beter beeld gevormd kon worden van de leefsituatie die was beschreven in het interview. Ook leidde dit tot conversaties over het dagelijks leven van de respondenten en onderzoeker. Respondenten waren vaak erg nieuwsgierig naar het leven in Nederland. Van Hoven en Meijering (2011) stellen dat respondenten soms ook meer informatie van de onderzoeker willen hebben voordat ze instemmen voor deelname aan het onderzoek. Daarom is het contact met de respondenten gelegd met behulp van de uit Moroto afkomstige contactpersoon die de respondenten al kende. Deze contactpersoon was Florence Naduk (zie figuur 4.14, blz. 64). Dit maakte de introductie makkelijker en de onderzoeker hoopte de kans op toestemming voor interviews hiermee te vergroten. De contactpersoon heeft de onderzoeker geïntroduceerd als een student uit Nederland die onderzoek doet om zijn opleiding te voltooien. Ze noemde ook haar relatie met de begeleidster van de onderzoeker in Nederland. Na de introductie heeft de onderzoeker zelfstandig de interviews afgenomen.

Figuur 4.14 Contactpersoon Florence Naduk (Remco Brandenburg, 2011)

4.8.3 Achtergrond van de onderzoeker

Het is onmogelijk voor de onderzoeker om de data te interpreteren zonder daarbij de achtergrond van de onderzoeker van invloed is op de interpretatie. Van de voren is het van belang om de culturele context van de respondent te kennen (Dunn, 2010). Omdat een groot deel (met name ouderen) van de bevolking geen Engels sprak, was communicatie soms niet mogelijk. Het leren van enkele woorden van de lokale taal, zorgde ervoor dat de afstand tussen de onderzoeker en de inwoners enigszins verkleind werd. In het geval van het huidige onderzoek was de moedertaal van onderzoeker en respondent verschillend, maar spraken zowel de onderzoeker als de respondenten Engels. Deze taal is voor zowel de onderzoeker en de respondenten een tweede taal. Voordeel hiervan was dat er geen tolk nodig was tijdens de interviews. Het gebruiken van een tolk kan er voor zorgen dat de informatie wordt vervormd of weg wordt gelaten. Het houden van interviews in een andere taal dan de moedertaal kent hetzelfde probleem. Een onjuiste vertaling of een verkeerde interpretatie kan invloed hebben op de resultaten van het interview (Muller, 2007, in Van Hoven & Meijering, 2011).

In dit onderzoek is de moedertaal van de onderzoeker Nederlands, de interviews zijn gehouden in het Engels. Dit leidde soms tot enige onduidelijkheid wanneer de onderzoeker een vraag verkeerd formuleerde. Tevens zaten onderzoeker en respondenten grammaticaal of op het gebied van uitspraak niet altijd op één lijn. Dit kan achteraf van invloed zijn geweest op het interpreteren van de data, echter heeft de onderzoeker niet het idee dat er veel onduidelijkheid heerste.

Het leeftijdsverschil tussen de onderzoeker en de geïnterviewde scholieren bedroeg ongeveer zes jaar. Hoewel de meeste respondent in het begin moesten wennen, had de onderzoeker niet het gevoel dat het leeftijdsverschil problemen met zich mee bracht. Daarnaast werd in de interviews uitgelegd dat de onderzoeker ook nog bezig was met een opleiding waardoor het verschil tussen de onderzoeker en de jongeren zo klein mogelijk werd gemaakt.

Veel scholieren waren in het begin wat ongemakkelijk, dit leidde er toe dat ze zacht gingen praten en korte antwoorden gaven, wat doorvragen bij bepaalde onderwerpen bemoeilijkte. Dit werd opgelost door vragen te stellen die niet direct met het onderzoek te maken hadden. Bijvoorbeeld door verder uit te wijden over een hobby van de respondent of door vragen te stellen over de vakantie. Hierdoor voelde de respondent zich beter op zijn gemak. De gecontroleerde omgeving van de school kan ook van invloed zijn geweest op de ongemakkelijke houding van de jongeren. In dit onderzoek was het echter niet mogelijk om op een andere locatie te interviewen.

Omdat de scholieren meestal direct na de les werden geïnterviewd, was het ook niet mogelijk om eerst kennis met ze te maken. Hiervoor was het laten tekenen van de mental maps voorgaand aan het onderzoek misschien een oplossing geweest. Tijdens het tweede interview waren de jongeren gewend aan de onderzoeker en dit zorgde voor een betere sfeer en kon de onderzoeker enkele vragen nogmaals stellen. Omdat de jongeren allemaal anders reageerden, verschilde de manier van interviewen per persoon. Sommige jongeren begonnen meteen verhalen te vertellen terwijl de onderzoeker bij andere jongeren eerst meerdere luchtige vragen moest stellen zodat de persoon op zijn gemak gesteld was. Er werden bijvoorbeeld vragen gesteld over de vakantie en hobby's van de jongere.

Het interviewen van de volwassenen ging zonder problemen. De onderzoeker had niet het gevoel dat er informatie achter werd gehouden of dat er terughoudend werd gereageerd door het leeftijdsverschil. Het contact leggen met de respondenten met behulp van de contactpersoon Florence Naduk zou hierin een rol kunnen hebben gespeeld omdat de achtergrond van de onderzoeker zo duidelijker werd voor de respondenten.

Er zijn in dit onderzoek zowel jongens als meisjes geïnterviewd. Er is van te voren toestemming gevraagd aan de hoofddocent of er zowel jongens als meisjes geïnterviewd konden worden. Deze toestemming is verkregen.

Op sommige vlakken was het voor de onderzoeker beter om bepaalde informatie achter te houden. Dit om de kans op waardevolle informatie niet te verliezen. Crang (2005, in van Hoven & Meijering, 2011) stelt dat de onderzoeker zijn identiteit soms moet aanpassen om aan bepaalde informatie te komen. In Oeganda zijn schooluniformen verplicht op school. Tijdens de interviews op school heeft de onderzoeker zijn klederdicht hier op aangepast door een lange broek en nette schoenen te dragen. Ook speelt het geloof in Oeganda een grote rol. De onderzoeker is zelf niet gelovig maar de onderzoeker heeft de eigen ideeën over dit onderwerp achterwege te laten om onenigheid te genereren.

4.8.4 Ethiek

Het doen van kwalitatief onderzoek brengt verschillende ethische aspecten met zich mee. Er moet van te voren worden nagedacht over welke vragen kunnen worden gesteld. Respondenten zouden kunnen weigeren om sommige vragen te beantwoorden omdat ze emotionele reacties oproepen. In dit onderzoek werden vragen gesteld over de veeroven in Moroto, dit ging gepaard met geweld. Er is van te voren gevraagd of de jongeren wilden vertellen over deze periode. Alle respondenten gaven aan het geen probleem te vinden. Echter zou de gecontroleerde omgeving van de school van invloed kunnen zijn op deze toestemming van de jongere. De jongeren zouden kunnen denken dat wanneer er geweigerd werd te antwoorden, de onderzoeker dit doorspeelde aan de hoofddocent en dat de jongere hiervoor straf zou kunnen krijgen. Daarom heeft de onderzoeker voorafgaand aan het interview duidelijk proberen te maken dat het geen consequenties opleverde voor de respondent.

Een ander aspect dat van belang is bij het interviewen, is de privacy van een respondent die gewaarborgd moet worden (Dowling, 2010). In dit onderzoek is mondelinge toestemming van de respondenten en de hoofddocent gevraagd om de respondent te mogen interviewen en om de informatie die door de respondent is gegeven voor het interview te gebruiken. De scholieren hebben toestemming gegeven om de volledige naam te gebruiken. Voor de overzichtelijkheid is in de analyse alleen de Engelse voornaam gebruikt. In de tabellen over de scholieren zijn zowel de Afrikaanse als de Engelse voornamen gebruikt. Voor de andere respondenten is toestemming verkregen om de voor- en achternaam te gebruiken. Er is in dit geval om mondelinge toestemming gevraagd omdat schriftelijke toestemming de respondenten zou kunnen afschrikken. Van deze toestemming is geen radio-opname gemaakt.

Voor het interview is door de onderzoeker duidelijkheid geschept over het doel van het interview en de onderwerpen die in het interview aan bod zouden komen. Zoals eerder aangegeven bevatte het interview met de scholieren onder andere vragen over de veeroven in Moroto. Het was van belang om dit voor het interview te verduidelijken, zodat wanneer de respondenten hier liever niet over wilden praten, dit konden aangeven. Echter gaven alle respondenten aan het geen probleem te vinden om hierover te praten. Tevens is er van te voren gevraagd of het interview opgenomen mocht worden zodat het interview later uitgewerkt kon worden. Ook dit vonden de respondenten geen probleem.

De toezegging van de school om de scholieren te interviewen was een mooi gebaar. Echter had de school hier misschien ook belang bij. De school zou een mogelijkheid kunnen zien om contacten te leggen in Nederland door de onderzoeker hier te laten interviewen. Na afloop van de interviewsessies is gevraagd of de onderzoeker wilde helpen met het organiseren van uitwisselingen tussen scholen en het doneren van geld. Hier is opgeantwoord door boeken en stoelen te kopen voor de school. Dit was van te voren niet met de school afgesproken, maar de onderzoeker had wel het doel om de school te steunen. Er was van te voren in Nederland geld ingezameld om de respondenten te kunnen bedanken. Dit geld is afkomstig van familie, vrienden en kennissen. De school waardeerde deze donatie. Ook de respondenten zijn bedankt doormiddel van schoolspullen zoals een notitieboek en pennen, waar ze erg dankbaar voor waren.

4.8.5 Reflexivity

Hay (2005: 210) stelt dat “attitudes and behavior of a researcher will highly influence the relationship formed with research participants and the outcomes achieved”.

Wanneer er internationaal onderzoek wordt gedaan is het van belang om een goede relatie op te bouwen met de bevolking. In dit onderzoek is ondervonden dat veel belangrijke informatie vrij komt tijdens informele gesprekken en tijdens wandelingen door het onderzoeksgebied. De interviews met de scholieren Irene en Trinity waren een resultaat van toevallige ontmoetingen die plaatsgevonden in Shalosa. Irene en Trinity bezochten de plek in de vakantie. Tijdens deze ontmoetingen werd veel bruikbare informatie verkregen die de onderzoeker inzichtgaven in het leven van scholieren en andere inwoners in Moroto. Met deze informatie kon een vragenlijst worden samengesteld. Naast deze interviews zijn ook wandelingen gemaakt door het dorp en op het schoolterrein met Irene en Trinity.

De andere twaalf scholieren zijn door het de hoofdleraar uitgekozen en hebben zich dus niet vrijwillig opgegeven voor het onderzoek. Echter werkten alle respondenten goed mee met het onderzoek. Er is gekozen om evenveel jongens als meisjes te interviewen om eventuele verschillen te kunnen ontdekken. Voor de interviews met de scholieren was een plek voor de interviews gereserveerd die zich buiten bevond. Door de bezetting van alle beschikbare lokalen en omdat de scholieren niet van het schoolterrein af mochten, was er geen andere mogelijkheid.

De microfoon werd door de onderzoeker vastgehouden, maar wel op een onopvallende manier zodat er werd geprobeerd om een informele sfeer te creëren dat meer op een gesprek leek dan op een formeel interview. De microfoon werd op middelhoogte vastgehouden zodat deze niet constant vol in het gezichtsveld van de jongere bevond. Bij het terugluisteren was het daardoor soms moeilijk om de verlegen jongeren te verstaan. De eerste sessie interviews op de school was tijdens een regenbui en de druppels die op het metalen dak tikten maakten het transcriberen een tijdrovendere opgave dan nodig was. De tweede interviewsessie op school vond plaats terwijl de schoolband buiten oefende. Ook dit zorgde ervoor dat het transcriberen langer duurde dan verwacht. Ook werd het interview soms verstoord door nieuwsgierige scholieren die kwamen kijken wat de onderzoeker aan het doen was (zie figuur 4.15, blz. 68).

De keuze om kwalitatief onderzoek te doen met een relatief klein aantal respondenten gaf de onderzoeker de kans om meer informatie te verkrijgen van de respondenten. Het houden van een vervolginterview gaf respondenten de kans om verder uit te wijden over bepaalde onderwerpen en het gaf de onderzoeker de kans om vragen te stellen die in het eerste interview niet aan de orde waren gekomen of welke onduidelijk waren.

Figuur 4.15 Locatie van het interview (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Sommige respondenten gaven cadeaus als blijk van waardering, ook nu werden alle cadeaus aangenomen omdat het onbeleefd zou zijn wanneer dit werd geweigerd. Met name de meerdere informele ontmoetingen met Irene en Trinity zorgde naast veel bruikbare informatie en een duidelijk beeld van het leven in Moroto, ook voor een vriendschap. Via de broer van Irene, die in een andere stad studeert, wordt contact gehouden met Moroto. De jongeren waarderen het dat de onderzoeker contact houdt. De school gaf aan ook contact te willen houden, maar deze mailconversatie is door de school nooit voortgezet.

Het nadeel van het doen van onderzoek in Oeganda was de mate van ontwikkeling. Stroom en internet waren niet altijd toegankelijk. Dit beperkte de toegang tot bronnen en de mogelijkheid om te werken aan het onderzoek. Tevens was statistische informatie soms niet voor handen. Met name informatie over Moroto was niet te verkrijgen waardoor sommige cijfers in dit onderzoek ontbreken. Ook de aanwezigheid van goede kaarten ontbrak.

5. ANALYSE

5.1 Introductie; plaatsbinding van jongeren

In dit hoofdstuk wordt de data geanalyseerd die verkregen is uit de interviews met de jongeren. Het onderwerp van dit onderzoek is plaatsbinding. Er wordt gekeken welke factoren van belang zijn in plaatsbinding. Dit is gedaan met behulp van het in hoofdstuk 4 geïntroduceerde model, dat is gebaseerd op het model van Gustafson (2001) (zie figuur 4.7, blz. 58). Gustafson onderscheidt in dit model drie overkoepelende thema's die van invloed zijn op plaatsbinding. Deze thema's zijn 'zelf', 'anderen' en 'omgeving'. De thema's worden in deze volgorde in de drie volgende paragrafen behandeld. Er wordt per thema tevens aangegeven wat de invloed van de conflicten op de verschillende factoren zijn.

Thema's	Factoren die aan bod komen in de analyse
Zelf	- Persoonlijke geschiedenis met plek
	- Gevoel van veiligheid en thuisgevoel
	- Plaatsassociatie met activiteiten (werk, vrije tijd)
	- Zelfidentificatie
Anderen	- Familie
	- Vrienden
	- Straatleven (sfeer)
	- Overige inwoners (type)
Omgeving	- Natuurlijke en bebouwde omgeving
	- Natuurlijke condities (weer, seizoenen)
	- Kansen die de omgeving biedt
	- Institutionele omgeving

Tabel 5.1 Thema's en factoren die aan bod komen in de analyse

5.2 Zelf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de persoonlijke aspecten van plaatsbinding die de jongeren hebben met Moroto. Gustafson (2001) en Rowles (1984, in Rowles & Chaudhury, 2005) noemden onder andere de persoonlijke geschiedenis die een individu met een plek heeft en de activiteiten die er worden uitgevoerd. Tevens is het volgens Gustafson (2001) en Holloway & Hubbard (2001) voor een sterke binding met een plaats van belang dat het individu zich veilig en thuis voelt. Ten slotte komt aan bod hoe het leven in Moroto de identiteit van het individu heeft gevormd.

5.2.1 De persoonlijke geschiedenis met Moroto

Plaatsen waarin mensen voor een langere periode verblijven, kunnen betekenissen krijgen die geassocieerd worden met verschillende levensfasen (Gustafson, 2001). In het geval van de geïnterviewde scholieren associëren ze Moroto met hun jeugd. Behalve Trinity wonen alle jongeren al sinds hun geboorte in Moroto (Trinity woont er sinds hij 3 jaar is). Doordat activiteiten zich in Moroto afspelen, zorgt dit voor een hecht netwerk van plaatsgerelateerde betekenissen (Hay, 1998).

Gough & Franch (2005) stellen dat jongeren in de armere buurten een kleinere actieradius hebben dan rijkere kinderen en daardoor een sterkere identiteit hebben met de buurt.

De geïnterviewde respondenten gaven aan niet vaak buiten Moroto te komen. Dit werd alleen gedaan tijdens schoolreisjes en bezoeken aan de familie in de dorpjes rondom Moroto. Er zijn twee hoofdredenen waarom de jongeren niet veel buiten Moroto komen. Ten eerste beschikken de inwoners vaak niet over voldoende geld en ten tweede wordt de vrije tijd meestal voor andere dingen gebruikt. Peter beantwoordt de vraag over wat hij in de vakanties doet als volgt:

“Searching work for money is one. Two is helping the parents in the household. I fetch water and I collect firewood, because we use firewood.” (Peter, 16, man)

De persoonlijke geschiedenis en de binding met een plek spelen volgens Green & White (2007) ook een belangrijke rol in de levenskeuzes van een jongere. Dit kan op verschillende manier worden geïnterpreteerd. Door de omstandigheid waarin de jongeren leven, zijn de jongeren gemotiveerd om hun best te doen om later een goede baan te verkrijgen. Aan de andere kant hebben de jongeren ook een sterke binding met het dorp:

“If have enough money I go [to the university] but I will miss Moroto and I will come back.” (Aminah, 15, vrouw)

Sommige jongeren geven aan het een minder groot probleem te vinden om ergens anders te studeren:

“Yes I would also like to move somewhere else, you cannot always stay in the same place, you also have to move somewhere else. [...] In these days the world is modern, you might get some contact numbers of them and say hello how are you, you know. The future will be ok. [...] I like to go to Mbale or Kampala to look how it is there because I spend many years in Moroto.” (Peter, 16, man)

Hieruit blijkt dat de modernisatie, die ook langzaam Moroto bereikt, de plaatsbinding van de jongeren met Moroto beïnvloed. Door de invloed van moderne producten zoals de mobiele telefoon, maar ook de verbetering van de wegen, wordt het makkelijker om contact te houden met de inwoners van Moroto. Ook worden plekken zoals de hotels vaak bezocht om naar de televisie te kijken. Hierdoor krijgen de jongeren een beter beeld van de rest van de wereld (zie figuur 5.1, blz. 71). Zo leren ze Moroto meer in perspectief te zien in vergelijking met andere plekken. Dit kan zowel negatieve als positieve invloed hebben op de plaatsbinding, dit hangt af van het beeld dat wordt geschetst van de rest van de wereld.

De persoonlijke geschiedenis met Moroto is bij alle jongeren aanwezig. Ook de sterke binding met Moroto is bij alle jongeren merkbaar. Iedereen geeft aan Moroto te zullen missen, wanneer ze vertrekken naar elders. Wel gaven de jongeren aan dat deze binding met Moroto niet altijd zo sterk is geweest. De redenen hiervoor zijn de recente conflicten die in Moroto en omgeving hebben plaatsgevonden. Hier wordt in de volgende subparagraaf verder over uitgewijd.

Figuur 5.1 Het kijken van televisie in Hotel Mount Moroto is voor de jongeren tegenwoordig ook mogelijk (Remco Brandenburg, 2011)

5.2.2 Gevoel van veiligheid

De recente veeroven die tot 2006 plaatsvonden hebben invloed op de persoonlijke geschiedenis met de plek voor sommige jongeren:

“When I was young, people would come from far places, they come to our village, they started shooting people and taking all the cows from the village and killing other people and taking all properties and they kill some of them.” (Gorethy, vrouw, 16)

“I used not to like it because of the sound of the guns, they used to raid so much. They used to come and steal people’s property. They killed the parents and left the children. But now it has changed.” (Irene, vrouw, 15)

Bird et al. (2010) stellen dat conflicten nog lange tijd invloed hebben op het veilig voelen in een plek. Ook nadat de vrede is teruggekeerd blijven de herinneringen met de plek, waar conflicten plaatsvonden, bestaan. Trinity heeft dit gevoel bij een plek dicht aan de voet van de bergen waar vroeger veel geweld plaatsvond:

“There is a place that was a battlefield some years ago, so I still fear it up to today. But there is actually a camp for soldiers near that place. But I still have that fear, that everyone can ambush me right now in this place if I was there at that time. I feel that fear.” (Trinity, man, 15)

Meerdere jongeren mijden plekken aan de rand van het dorp omdat er in het verleden conflicten waren. Ook geven alle jongeren aan 's nachts niet over straat te durven lopen. Het ontbreken van straatverlichting draagt tevens bij aan het onveilige gevoel. Dit komt deels door de conflicten in het verleden, maar ook omdat er nog steeds incidenten plaatsvinden. Met name plekken in de buurt van de bergen worden vermeden. In de bergen leven mensen in kleine leefgemeenschappen en hebben eigen gebouwen. Zo vertelde Peter:

“When it is the night, you are likely to visit danger. Because many people come and even killers come there so they might get you. [...] Up the mountain there are bad tribes they practice even female circumcision. Sometimes those people from the mountains, they come down and attack us.” (Peter, man, 16).

Overdag geven de jongeren aan zich wel veilig te voelen in Moroto en zijn ze niet bang om zich door het dorp te verplaatsen. De aanwezigheid van de Amerikaanse soldaten heeft er deel voor gezorgd dat er minder conflicten plaatsvinden:

“One time they attacked the village, but the soldiers put a hold to that. They collected all the guns from the worriers, who are used to get involved in raids. So they have now turned to business and agriculture.” (Peter, 16, man)

Toch neemt de aanwezigheid van de soldaten niet weg dat sommige jongeren nog steeds de angst ervaren om weer in conflicten terecht te komen. Een plek die voor de jongeren veilig voelt is de school. Het verblijf op school stelt de jongeren gerust:

“In school you feel safe.” (Peter, man, 16)

Behalve in 's nachts en op afgelegen plekken voelen de jongeren zich dus veilig in Moroto.

5.2.3 Het thuisgevoel

Bird et al. (2010) stellen dus terecht dat conflicten vaak nog lange tijd invloed hebben op het veilig voelen in een plek. Toch geven alle jongeren aan zich thuis te voelen in Moroto. Alle respondenten geven aan zich thuis te voelen in Moroto. Dit komt deels voort uit het feit dat ze de plek goed kennen en weten welke plekken er vermeden moeten worden. Dit komt overeen met de stelling van Relp (1976, in Holloway & Hubbard, 2001) over hoe herkenbaarheid zorgt voor een thuisgevoel.

Een andere reden voor de creatie van thuisgevoel is de aanwezigheid van plaatsspecifieke dingen in Moroto, zoals evenementen die er plaatsvinden:

“It is actually a good place to be in because of [the] many things that happen here.”
(Trinity, 15, man)

Seamon (1980) stelt dat het thuisgevoel zorgt voor het willen ontdekken van andere delen. Dit wordt door de jongeren goed verwoord wanneer er over de bergen wordt gesproken. In de interviews komt vaak naar voren dat ze overdag de bergen beklimmen om nieuwe routes en nieuwe plekken te ontdekken. Ze zijn dan vaak op zoek naar fruit en plekken met water:

“I love mountain climbing. Because it build me up physically, yeah and it also brings me joy and also love for adventure. I would like to know what’s ahead of me, always.”
(Trinity, 15, man)

Dit sluit volgens Evans (2008) en Hay (1998) aan bij de leeftijd. De fase van volwassen wording is een periode van ontdekken (zie figuur 5.2).

Figuur 5.2 Het zoeken van fruit in de bomen is een populaire activiteit (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

5.2.4 Dagelijks leven

Omdat de ondervraagde jongeren bijna hun hele leven in Moroto hebben gespandeerd, voelen ze wat Rowles (1984, in Rowles & Chaudhury, 2005) een autobiografische insideness met de plek noemt. Moroto associëren de jongeren met veel verschillende activiteiten. In Moroto is zowel de school gevestigd als de plekken waar de meeste vrije tijd wordt doorgebracht. Ook is het de plek waar veel familie woont en de plek waar in het verleden conflicten hebben plaatsgevonden.

Een groot deel van de tijd verblijven de jongeren op school. Jongeren geven aan dat de school een plek is om een goede toekomst op te bouwen, vrienden te maken en hobby’s uit te oefenen. Alle jongeren geven aan hard te moeten studeren en lange dagen te moeten maken. De aanwezigheid van goed onderwijs is volgens de tabel van Masten en Powell (2003, in Bird, 2010) een positief aspect voor het hervatten van het dagelijks leven na conflicten. De jongeren gaan met plezier naar school en zijn blij dat ze de mogelijkheid hebben gekregen om naar school te gaan. Dit wordt benadrukt wanneer er gevraagd wordt naar wat jongeren doen die niet naar school gaan:

“They just sit underneath the veranda’s, waiting for the day to pass. [...] I don’t think it’s good. But I don’t blame them. You know, not everyone comes from a good family, people’s background differ. Like me, if it wasn’t because my mom also encouraged us in studies, I wouldn’t have been in school. I would also have just been moving around in streets. Begging and doing all that. (Trinity, man, 15)

School zorgt volgens Bird et al. (2010) voor een makkelijkere aanpassing aan de omstandigheden van de huidige leefomgeving. De jongeren die geen opleiding volgen hebben hier meer moeite mee en hebben minder kans op een goede toekomst. Shepler (2002, in Cheney, 2005) stelt dat het zo snel mogelijk terug keren naar het normale leven de manier is om herinneringen aan de conflicten te doen vergeten. Educatie is hier een belangrijke factor in.

Sociale organisaties hebben dit positieve aspect eveneens. De jongeren waarderen de vele clubs en sociëteiten op school waar ze hun hobby’s kunnen uitoefenen. Deze extra activiteiten zorgen ervoor dat de jongeren naast studeren ook nog andere interesses kunnen ontwikkelen. Sommige daarvan zijn gerelateerd aan de omgeving, zoals scouting, waarbij ze het bergengebied Mount Moroto in trekken en dingen leren over de planten en dieren. Anderen zijn gerelateerd aan het geloof:

“I always play football after school. And I always join clubs. Like the young Christian society.” (Gabriel, 16, man)

Geloof speelt een belangrijke rol in het leven van de jongeren. Zes van de jongeren tekenden de kerk als een favoriete plek op de mental maps.

In de vakanties helpen jongeren mee in het huishouden. Volgens Irene is er een duidelijk verschil op te merken tussen jongens en meisjes:

“Like in Moroto, boys don’t do a lot of work, they move around and chat with friends all day. Girls don’t move a lot. The boys just stay around and chat. Girls help in the household more.” (Irene, vrouw, 15)

Dit komt overeen met het onderzoek van Chant & Jones (2005) dat is uitgevoerd in Ghana en Gambia. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat kinderen al vanaf jongs af aan meehelpen in het huishouden van het gezin of bij familie. Dit doen ze wanneer zijn vrij zijn van school. Ook in dit onderzoek wordt geconcludeerd dat meisjes vaker participeren in het huishouden dan jongens. Dit komt voor een groot deel doordat huishoudelijk werk, in de ogen van de respondenten (zowel jongens als meisjes), wordt gezien als vrouwelijk werk. Alle jongens in de interviews geven aan mee te helpen in het huishouden wanneer ze geen school hebben. Ze doen dan voornamelijk de zwaardere klusjes zoals het halen water en het verzamelen brandhout:

“I do things like digging, washing clothes and fetching water and collecting firewood and cleaning the house.” (Jimmy, 15, man)

De jongens spenderen tijdens deze klusjes meer tijd in de buitenlucht. Brandhout wordt gehaald uit de bergen en water wordt gehaald uit de waterput. Meisjes spenderen meer tijd binnenshuis (zie figuur 5.3, blz. 75).

Wat dit betekent voor plaatsbinding is dat de jongens bepaalde plekken (bijvoorbeeld in de bergen) beter leren kennen en zich dus meer vertrouwd kunnen voelen in de omgeving. Ook ontmoeten ze sneller anderen op straat, waardoor ze meer mensen kennen en een beter beeld hebben bij het straatleven. Het kennen van mensen kan een veiliger gevoel geven. Ook als de jongens in de vrije tijd op straat hangen worden sneller vrienden gemaakt en nieuwe plekken verkend waardoor de jongens zich meer thuis kunnen voelen dan meisjes. In de interviews is dit niet specifiek naar voren gekomen. Zowel de jongens als de meisjes kennen veel mensen in het dorp.

Figuur 5.3 Jongeren helpen vaak mee in het huishouden (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Sommige jongeren moeten de ouders helpen met het verdienen van geld. Chant & Jones (2005) stellen dat het meestal de meisjes zijn die voor een extra inkomen moeten zorgen. Dit komt overeen met de verhalen van de respondenten, waar het de meisjes zijn die bijverdienen:

“Yes, I help them, they are not able to pay school fees so I help them to get charcoal and take it to the market and sell it.” (Gorethy, vrouw, 16)

“During the holidays I have some jobs, which can help me to earn some money which can help me to pay the school. [...] I brew alcohol and also burning charcoal at the mountain there.” (Ritta, vrouw, 16)

Hoewel ze een deel van de vrije tijd spenderen aan werken, geven ook deze meisjes aan het dorp goed te kennen en zich overdag veilig te voelen. Dit zou gedeeltelijk kunnen komen omdat de werkzaamheden meestal met anderen worden uitgevoerd en de spullen op de markt worden verkocht. Hierdoor leren de meisjes veel inwoners kennen op de markt en dit heeft invloed op de plaatsbinding omdat er een beter beeld wordt gecreëerd van de medebewoners. Dit kan positief uitpakken, maar ook negatief wanneer er vervelende ervaringen met deze medebewoners plaatsvinden. Vervelende ervaringen zijn er in het interview echter niet naar voren gekomen.

In de vrije tijd worden er sporten beoefend zoals basketbal, voetbal en volleybal. Daarnaast worden er vrienden opgezocht die op andere scholen zitten of de familie wordt bezocht die buiten Moroto wonen. Op vakantie gaan de jongeren bijna niet. Dit komt deels door de kosten, maar ook omdat de school adviseert om in de vakanties voorbereidend werk te doen voor de aankomende studieperiode.

5.2.5 Zelfidentificatie

Tijdens de interviews komt naar voren dat de jongeren zich vooral Karamojong voelen. Onder andere door het onderwijs en de televisie zijn de jongeren er bewust van geworden dat de provincie erg achtergesteld is vergeleken met de rest van het land. Ook de klimatologische omstandigheden zijn in Karamoja anders dan in de rest van Oeganda. Het is er droger en warmer. Over de toestand van Karamoja wordt gesproken in het radioprogramma die de jongeren via de school presenteren:

“It’s always every Sunday from 1 to 3. We talk about many things, like how would one feel like Karamoja would be like. Since you find that in the past years, Karamoja hasn’t been a place to stay in because I know you still hear things about Karamoja is a strange place. But now it’s changing. (Trinity, man, 15)

De vooruitzichten zijn echter goed en de jongeren hebben hoop dat er verbetering in komt. Ze voelen zich Karamojong en zijn trots op de regio.

Door de competities die worden gehouden tussen de verschillende scholen in Karamoja creëren de jongeren tevens een gevoel met het dorp Moroto zelf. Deze competities bestaan onder andere uit wedstrijden op het gebied van sport, dans en kennis en vinden telkens plaats in een ander dorp:

“We participate in matches and we can win a cup!” (Peter, 16, man)

Ook zijn ze trots op de voorzieningen van Moroto:

“It’s much fun, like this basketball [field], it’s only in Moroto. Any other district in Karamoja do not have games like basketball, it’s only in Moroto.” (Trinity, man, 15)

Identificatie met het dorp is dus wel aanwezig, maar de jongeren zien Moroto vaak als deel van Karamoja dat wordt afgezet tegen de rest van het land. Naast de plaatsbinding met Moroto is er ook een sterke binding met de regio Karamoja aanwezig. De volgende paragraaf behandelt het sociale aspect van de plaatsbinding.

5.3 Anderen; familie, vrienden en inwoners

In deze subparagraaf worden de relaties besproken van de geïnterviewde jongeren met de inwoners van Moroto. Gustafson (2001) noemt het belang van het sociale aspect. Familie en vrienden in een plek versterken de binding met een plaats. Het herkennen van mensen en herkend worden speelt hier tevens een rol in. Ten slotte wordt er ingegaan op het straatbeeld van Moroto. Er is gevraagd naar de mening van de jongeren over de inwoners van Moroto die de jongere niet persoonlijk kent.

5.3.1 De familie

Alle jongeren wonen met hun familie in Moroto. Familie is belangrijk voor de jongeren. Veel jongeren geven aan een hechte band te hebben met de familie. De familie zorgt voor een gevoel van veiligheid. De vertrouwde relaties met de familie en het gevoel van veiligheid die dit met zich meebrengt versterkt ook de binding met de plaats. Een bekende omgeving zorgt namelijk voor een gevoel van veiligheid (Brown et al., 2003; Mesch & Manor, 1998, in Lewicka, 2011).

Soms moeten de jongeren een dag vrij vragen van school om te helpen in het huishouden wanneer er een familielid ziek is of wanneer er veel werk te doen is. Het aantal familieleden dat in één huis woont, varieert van vijf tot vijftien personen. De jongeren geven aan dat veel van deze families in grote aantallen bij elkaar wonen omdat er niet genoeg geld is voor een eigen huis. Dit geld wordt vaak besteed aan schoolgeld. Een grote familie maakt het ook moeilijk om iedereen naar school te sturen. Dit probleem wordt in de familie van Trinity als volgt opgelost:

“In our family we are with 9, and all of us have to go to school. So when you find, like in a year, one person has to stay home, so the other one can study. And this keeps on shifting. But we don’t care. We understand the situation we’re in.”(Trinity, man, 15)

In de vakanties worden vaak andere familieleden opgezocht die in andere dorpjes wonen. Het belang van familie komt ook terug in de mental maps. Zes jongeren tekenden dorpjes net buiten Moroto als favoriete plek. De reden waarom deze dorpjes werden toegevoegd aan de mental maps was het bezoeken van de familie.

Niet met alle familieleden hebben de jongeren een even goede band, sommige familieleden drinken veel of gebruiken geweld, maar tijdens moeilijke perioden is een familie erg belangrijk voor de jongeren:

“You know, in the family there are people that are bad. But religion keeps us close to our family. Unless when the time of hunger comes, people scatter but in the family we are united.” (Peter, man, 16)

Het belang van de familie wordt ook genoemd in de tabel van Masten en Powell (2003, in Bird, 2010). Na een periode van conflicten is de kwaliteit van het ouderschap van belang voor een jongere.

Ook met festiviteiten komt vaak de hele familie bij elkaar:

“We always come together. With celebrations we always come together. We wouldn’t like to enjoy it alone. We like to combine it with the whole family.” (Trinity, man, 15)

Hierin zou gesteld kunnen worden dat met name de sociale relaties op bepaalde plaatsen het aspect is waar mensen aan gehecht zijn en dat het landschap de achtergrond vormt, waartegen die ontmoeting zich afspeelt (Riley, 1992).

5.3.2 Vrienden

Uit een vorige quote van Trinity bleek dat sommige plekken nog steeds herinneringen met de veeroven oproepen en daardoor liever vermeden worden (zie blz. 71). Het hebben van vrienden maakt het bezoeken van plekken minder angstwekkend. Hierdoor wordt de negatieve invloed van de conflicten op de plaatsbinding van de jongeren enigszins afgezwakt door de plekken te bezoeken met vrienden. Tijdens het onderzoek zijn ook de gebieden aan de rand van de bergen met Irene en Trinity bezocht. In een groep worden deze gebieden bezocht, maar de respondenten vermijden deze plekken vaak als ze alleen zijn. Vrienden zijn bij deze plekken belangrijk, ook toen er nog gevaar dreigde tijdens de veeroven noemen de respondenten het belang van vrienden:

“I like friends who can cooperate well [...] and whom can help you in some danger.”
(Betty, vrouw, 16)

Masten en Powell (2003, in Bird, 2010) noemen het hebben van goede relaties met leeftijdsgenoten als één van de factoren die het mogelijk maken om na conflicten goed te functioneren. Trinity ondersteunt dit. Het hebben van vrienden en vriendinnen is voor hem belangrijk:

“Yeah I have many friends. And I always love many friends because they keep my life easy. And life really pushes on nicely. For me you know when I stay without friends when you’re lonely, bad thoughts get in you so it’s not always good. When you get bad thoughts when you are with a friend, you can tell your friend I have this on my heart right now. Then your friend can tell you, that thing is not good, just leave it like that, that’s why I love being with friends.” (Trinity, man, 15)

School speelt hierin een belangrijke functie. Tijdens het verblijf op school maken veel jongeren vrienden (zie figuur 5.4, blz. 79). Er wordt samen gestudeerd, gesport en gegeten. Tevens geven alle jongeren aan dat er bij problemen met huiswerk, naast de leraar, ook vaak vrienden om hulp wordt gevraagd. Met het beoefenen van teamsporten zoals basketbal en volleybal wordt geleerd samen te werken.

Ook buiten school hebben jongeren veel vrienden. Deze vrienden ontmoeten de jongeren tijdens de vakanties. Er zijn sportvelden, speelplaatsen en er is een recreatiecentrum (Don Vittorio) aanwezig waar de jeugd in de vrije tijd veel tijd doorbrengt. Deze recreatieactiviteiten zijn goede initiatieven om de conflicten te vergeten (Masten en Powell, 2003, in Bird, 2010). De jongeren maken frequent gebruik van het recreatiecentrum en dertien jongeren noemden Don Vittorio in de interviews als favoriete plek.

De jongeren organiseren zelfstandig wedstrijden, daardoor worden er ook vrienden gemaakt met jongeren buiten de school. Soms bezoeken de jongeren vrienden op de andere scholen. Ze praten dan over de situatie op de scholen en over huiswerk. Via de school is het mogelijk om uitwisselingen te houden, andere scholen brengen dan een bezoek aan de school. De leerlingen wisselen verhalen uit over hun ervaringen op school en over Karamoja:

“[...] you can write a letter to another school to invite them to your school, so that’s how you meet new friends.” (Irene, vrouw, 15)

Figuur 5.4 Op school geven de jongeren aan veel vrienden te maken (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

Hoewel de jongeren veel vrienden hebben op de school, is niet iedereen op school te vertrouwen. De jongeren geven aan dat er soms wordt gestolen en dat er geweld plaats vindt op school:

“Some students don’t like each other, there is fighting at school, there is stealing of other’s student’s property.” (Irene, 15, vrouw)

Deze incidenten vinden niet vaak plaats, maar hebben wel invloed op de beleving van de plek. De respondenten zorgen dat de spullen altijd goed opbergen en waardevolle spullen bij zich houden.

De twee jongeren die in het Guest house geïnterviewd zijn, gaven aan het leuk te vinden om vrienden te maken met de blanke bevolking. Door het grote aantal NGO's die in Moroto gevestigd zijn, wonen er meerdere blanken in Guest houses. De jongeren vinden het leuk om nieuwe mensen te leren kennen.

Jongeren gaan ook vaak op bezoek in de Guest houses omdat ze er televisie mogen kijken van de eigenaren. Hierin is de invloed van de globalisatie terug te zien. Jongeren raken meer gewend aan blanke mensen in Moroto en ook moderne producten zoals televisie en internet worden geïntroduceerd in het dorp. Hotel Mount Moroto werd zeven keer getekend in de mental maps. Als reden gaven de jongeren aan deze plek te bezoeken omdat er televisie gekeken kan worden. De invloed van globalisatie kan worden gezien als een positief effect op de plaatsbinding van de jongeren, omdat Moroto er nieuwe aspecten bij krijgt die jongeren interessant vinden. Hierin speelt ook de leeftijd een rol. Jongeren vinden het leuk om nieuwe dingen te ontdekken (Evans, 2008; Hay, 1998).

5.3.3 Het straatleven

Over het straatleven van Moroto wordt door de jongeren verdeeld gereageerd. De jongeren geven aan zich veilig te voelen om door Moroto te lopen. Zoals eerder naar voren is gekomen, lopen de jongeren 's nachts liever niet over straat. Er verblijven dan vaak mensen op straat die alcohol drinken en gewelddadig kunnen zijn volgens de jongeren:

“They steal, they kill people. They rape sometimes even the children.” (Mark, man, 15)

Toch zijn de jongeren er van bewust dat er ook conflicten binnen Moroto plaatsvinden tijdens daglicht:

“[...] those guys that are not going to school. They are from a good family but they get influenced by the bad characters in town. Actually this brings me shame, because guys who stay in the slums, these are guys that are robbers, they start with theft which can even lead to loss of life.” (Trinity, man, 15)

Een eenduidig beeld van de inwoners van Moroto kunnen de jongeren niet schetsen. Er zijn veel verschillende groepen die door elkaar wonen:

“It's mixed, you have many tribes. [...] They have come to built some houses in Moroto. They carry out business. “ (Peter, man, 16)

Dit sluit aan op het interview met de town clerk. Moroto is een stad waar veel verschillende culturen heen zijn getrokken om te handelen. Dit heeft geleid tot een zekere urbanisatie van Moroto, al leven de verschillende groepen wel in kleine getallen bij elkaar. Er vinden geen grootschalige conflicten plaats tussen de groepen.

De jongeren vertellen dat een groot deel van de bevolking in Moroto erg arm is. Dit komt gedeeltelijk door de geschiedenis. Ten tijde van de conflicten zijn veel gebouwen vernield en is er veel vee geroofd. Dit vee was meestal het enige bestaansmiddel van de inwoners:

“In those days, Moroto was not an easy place because people were not so much into education and the cattle was just too much. People used to keep lots of cattle so people used to raid each other so many cattle are killed. Not only that, you find that property got lost and people remain poor. And there were also too much of ambushes, they don't take anything from you, they just kill you and run away.” (Trinity, man, 15)

Volgens de jongeren zijn veel van de inwoners dagelijks bezig zijn met het brouwen van eigen drank en het zoeken naar bruikbare grondstoffen en voorwerpen die ze op de markt verkopen (zie figuur 5.5). De jongeren gaan tijdens de vakanties graag naar de markt om eten te kopen en om naar kleding en sierraden te kijken. Vaak komen ze ook vrienden of familie tegen op de markt:

“I just go and like to buy food from the market and visit relatives.” (Julia, vrouw, 15)

Figuur 5.5 De markt in Camp Swahili wordt vaak bezocht door de jongeren (Remco Brandenburg, 2011)

In de buurten onderling wordt voor elkaar gezorgd, het fungeert als een soort community. Wanneer er een familie een mindere tijd door maakt, zijn er andere families die voor eten zorgen. Dit kan zowel de onderlinge steun zijn door het gevolg van een sterke plaatsbinding (Long & Perkins, 2007) als een reactie op de geschiedenis met de conflicten waarbij goede relaties met anderen van belang zijn (Bird et al., 2010).

Moroto kent bijna geen festivals of andere speciale gebeurtenissen. Ongeveer twee keer per jaar worden er festiviteiten georganiseerd voor alle inwoners van Moroto. Festivals zijn goede gelegenheden om een groot deel van de inwoners samen te laten komen. Zo vond er ten tijde van onderzoek een 'vrede loop' plaats. Het hele dorp verzamelde zich om de lopers aan te moedigen (zie figuur 5.6). Ook het toneelstuk en de optredens die plaatsvonden na de hardloop wedstrijd werden enthousiast onthaald met veel gejuich en gedans. Tijdens deze festivals heerst er een vrolijke en vriendelijke sfeer. Deze festiviteiten zorgen voor een binding met de andere inwoners en met de plek zelf. Mede door de link van de activiteit met de plek.

Uiteindelijk geven de jongeren aan dat het steeds veiliger wordt op straat. Er zijn bepaalde plekken die ze liever ontwijken, zoals sommige leefgemeenschappen in de slums. Ook lopen ze liever niet alleen over straat. Toch vinden er weinig incidenten plaats in Moroto volgens de jongeren. De volgende paragraaf gaat in op de fysieke omgeving.

Figuur 5.6 Publiek tijdens de vredeloop (Remco Brandenburg, 2011)

5.4 Omgeving

In de subparagraaf 'omgeving' wordt eerst de fysieke omgeving van Moroto besproken. Volgens Gustafson (2001) komt vaak naar voren dat mensen factoren noemen die te maken hebben met de directe natuurlijke omgeving en de natuurlijke omstandigheden die in een plek plaatsvinden. Ook is er gevraagd naar de kansen die de omgeving biedt in relatie tot andere plekken. Volgens Stokols en Shumaker (1981, in Williams et al., 1992) is deze plaatsafhankelijkheid van essentieel belang. Wanneer er plekken zijn die veel betere omstandigheden bieden, trekken mensen naar deze andere plek.

5.4.1 De natuurlijke omgeving

Een omgevingselement dat veel aan bod is gekomen tijdens de interviews is het bergengebied Mount Moroto, dat direct aan het dorp grenst. Eerder is er aan bod gekomen dat de bergen vaak werden gerelateerd aan gevaar. Vaak kwamen de veerovers uit de buurt van de bergen en vonden ook de meeste conflicten plaats in de buurt van de bergen. Tevens wonen er volgens de jongeren ook nu nog volken in de bergen die wrede gebruiken er op na laten. Toch kennen de jongeren, nu het relatief veilig is, allemaal positieve gevoelens toe aan het bergenlandschap en brengen ze er een groot deel van de vrije tijd door. Mount Moroto is tevens negen keer getekend als favoriete plek in de mental maps. Wanneer er naar de mening wordt gevraagd over het dorp Moroto komen de bergen ook vaak aan bod:

“I really like the place! It’s so good because the place is near the mountains, it’s attractive to see the mountains. Yeah, mostly I like the sun when it goes down, looking at it.” (Irene, vrouw, 15)

Het bergenlandschap wordt door iedereen beoordeeld als aantrekkelijk. Wanneer er wordt gevraagd waarom de bergen zo aantrekkelijk zijn worden omgevingsfactoren genoemd, zoals de vegetatie (zie figuur 5.7). Dit komt overeen met wat Bonaiuto (1999) en Fried (1982) in Lewicka (2011) stellen over het waarderen van natuurlijke factoren. De vegetatie ontbreekt veelal in het dorp zelf en langs de andere randen van het dorp. Ook worden de bergen positief beoordeeld omdat de inwoners van Moroto er volgens de jongeren veel aan te danken hebben:

“They give us rain, we collect firewood and we collect some minerals over there, like limestone.” (Mark, man, 15)

Figuur 5.7 Het bergenlandschap wordt aantrekkelijk gevonden (Bron: Karina Zuiderveen, 2011)

De inwoners halen er veel grondstoffen vandaan en een groot deel van de regen dat tijdens het regenseizoen valt, wordt opgevangen in de bergen en stroomt daarna door het dorp. Tevens is de temperatuur lager in de bergen. De binding met de plek ontstaat dus doordat de plek grondstoffen levert die voor de respondenten en de andere inwoners van het dorp van levensbelang zijn. De natuurlijke omgeving wordt gebruikt voor het levensonderhoud.

De bergen worden ook vaak gebruikt voor educatieve taken. Er worden excursies georganiseerd en de scoutingclub trekt elke week de bergen in:

“We go for hiking in the mountains and the teacher explains something about the environment. It’s part of the teaching. They teach us about how to climb trees, and some trees are local herbs, They show how to pick fruits and which ones you cannot eat and see other animals. Which ones are dangerous and not.” (Irene, vrouw, 15)

Door te leren over de omgeving treedt herkenning op. Jongeren waarderen de omgeving zo meer.

5.4.2 Het klimaat

Over het klimaat hebben de jongeren allemaal eenzelfde mening. Ze kennen sterke gevoelens toe aan de twee verschillende seizoenen. Het regenseizoen is het favoriete seizoen van alle jongeren. De jongeren waarderen de vegetatie die begint te groeien en het koelere klimaat. Wanneer de eerste regen valt worden de inwoners van Moroto volgens de jongeren enthousiast. Het is een teken van groei en een tijdelijk einde van de honger:

“When it’s dry everyone becomes hungry, you cannot be able to grow things. When it’s wet season, people become hard working. They go and plant some vegetables in their gardens, so when the rain comes, the crops grow up. So they can be able to grow something.” (Gorethy, vrouw, 16)

In het regenseizoen is het fysieke contact met de omgeving veel meer aanwezig dan het droge seizoen (zie figuur 5.8, blz. 85). Droogte gaat gepaard met honger en hitte. In de periode van november tot en met maart is het intens warm en waait het veel. Deze combinatie zorgt voor grote zandstormen. De plek Moroto wordt tijdens deze perioden van droogte minder gewaardeerd, de binding met de plek is dus niet het hele jaar door hetzelfde. Wanneer er droogte heerst, kan er ook veel minder ondernomen worden en biedt Moroto dus minder kansen voor de bevolking.

Figuur 5.8 In het regenseizoen wordt er door de inwoners veel gewassen geplant (Bron: Remco Brandenburg, 2011)

5.4.3 Kansen die de omgeving biedt

Hoewel de jongeren over het algemeen positieve gevoelens toekennen aan Moroto, is dit niet het dorp waar ze verwachten te blijven wonen. Hoofdzakelijk komt dit door het gebrek aan kansen die deze omgeving biedt. Onder de kansen in de omgeving wordt verstaan of er voor de jongeren een mogelijk is om een wenselijke toekomst te creëren in Moroto. Zoals Pretty et al. (2003) stelden, zoeken jongeren een plaats die voorziet in de voltooiing van eigen levensdoelen. Tijdens deze periode voorziet Moroto in deze behoeften. De binding met de plek is op dit moment sterk. De jongeren kunnen hier naar school en kunnen zichzelf ontplooiën. Na het afmaken van de middelbare school is er echter geen mogelijkheid om verder te studeren en alle jongeren hebben de wens dit wel te doen. Daarvoor moeten de jongeren naar plekken trekken buiten Karamoja:

“Yes, I want to go to the university. Because nowadays in Uganda you’ll find life is becoming more hard and hard. You hear how studying is not easy nowadays, it’s just becoming more tough. You’ll find that they say, today in Uganda, you have to reach university. That’s when you can acquire a job.” (Trinity, man, 15)

Voor jongeren is een plek, die niet de kans biedt om eigen doel te voltooien, minder aantrekkelijk dan een plek die dit wel kan. Ook denken de jongeren zich te kunnen aanpassen in een andere omgeving:

“There are many things I’m going to miss. Like the friends I’m already used to, I will miss them. But in a while I know I will make new friends in university.” (Trinity, man, 15)

Ook na het afmaken van de universiteit verwachten de jongeren niet terug te keren naar Moroto omdat er in de regio weinig werkgelegenheid is. Mocht Karamoja in de toekomst wel over deze factoren beschikken, geven sommige jongeren aan in Moroto te willen blijven. De respondenten voelen zich nu namelijk thuis in Moroto:

“I will miss it. I will miss my friends, the football, the basketball which I watch and uhm.. I will miss my parents.[...] I would like to come back.” (Mark, man, 15)

“I’ll miss my friends, my family, the games and fun I always have here. [...] I like the people. I really like the place, it’s so good.” (Irene, vrouw, 15)

Andere respondenten trekken liever naar andere steden. Wel geven ze aan hun familie en vrienden te komen opzoeken:

“Yes I would also like to move somewhere else, you cannot always stay in the same place, you also have to move somewhere else. I like to go to Mbale or Kampala to look how it is there because I spend many years in Moroto. [...] [M]y friends will miss me but I will visit them and my family.” (Peter, man, 16)

De gehechtheid aan Moroto van de verschillende jongeren kan ook het gevolg zijn van de relatief geïsoleerde ligging van Moroto ten opzichte van andere steden. Hierdoor komen jongeren ook niet in aanraking met andere levensstandaarden die de jongeren misschien meer prefereren en daardoor weg willen trekken uit Moroto. Buiten Moroto komen de jongeren soms met schoolreisjes. Dan worden steden zoals de hoofdstad Kampala bezocht:

“Sometimes [we go] out of Karamoja for fieldwork when we are supposed to learn something. Like sugar in sugarcane plantations, that’s when you can be taken to Kampala”. (Trinity, man, 15)

Een van de vaak genoemde wensen van de jongeren is een betere infrastructuur. Ook een grotere supermarkt en een voetbalstadion werden meerdere keren genoemd:

“I think Moroto town should have a stadium and a runway.” (Mark, man, 15)

De jongeren zijn tevreden over Moroto, maar hebben nog wel wensen. Met name door het gebrek aan de mogelijkheid om een goede toekomst op te bouwen in Moroto zullen de jongeren naar andere plekken trekken. Het hangt ook van deze plekken af of de jongeren later nog weer terug willen keren naar Moroto.

5.4.4 Institutionele omgeving

In Moroto wordt de orde gehandhaafd door de politie. Voor extra veiligheid met betrekking tot de recente conflicten zijn er Amerikaanse soldaten gevestigd die Moroto, maar met name ook het gebied eromheen bewaken en zorgen voor preventie van conflicten. Strikte regels gelden er voor de inwoners niet en de Amerikaanse soldaten worden erg gewaardeerd. Deze soldaten mengen zich ook in het dagelijkse leven van de inwoners door bijvoorbeeld mee te doen met basketbal wedstrijden.

School wordt door jongeren ervaren als een plek met veel strikte regels. Er gelden strikte tijden van opstaan en er gelden straffen voor overtredingen. De schooldagen ervaren de jongeren als lang:

“Yes, we have to work so hard! You get up at 4, at 5 you bath and from 6 to 7 your read morning preparations. At 8 you start classes.” (Irene, vrouw, 15)

Het is strikt verboden om het schoolterrein zonder toestemming te verlaten. De hekken worden constant bewaakt. Dit geeft de jongeren aan de ene kant soms een opgesloten gevoel. Aan de andere kant voelen de jongeren zich daardoor ook veilig en wordt naar school gaan positief beoordeeld:

“School these days is a modern sign of life. In school you’re safe, you learn everything, you learn even the knowledge that you can apply some technology to do some work. Only that in the school here, what affects the students the most is paying the school fees. You might lack sometimes. But the real amount of students they like education so much.” (Peter, man, 16)

Regels en beperkingen die volgens Gustafson (2001) de doelen en behoeften van een individu beperken zijn voor de jongeren in Moroto niet van toepassing.

6. CONCLUSIE

6.1 Introductie

Het hoofdonderwerp van dit onderzoek is plaatsbinding. Er is doormiddel van een casestudy in Moroto onderzocht welke factoren van belang zijn in de plaatsbinding van jongeren. In dit onderzoek is er als doel gesteld om de plaatsbinding van jongeren met Moroto in kaart te brengen in de context van de recente conflicten. Dit doel is geprobeerd te behalen met de volgende twee deelvragen:

1. *Welke factoren binden de jongeren met Moroto in het dagelijks leven?*
2. *Welk effect hebben de recente conflicten op de plaatsbinding van jongeren in Moroto?*

Als resultaat van een literatuurstudie is gebleken dat het model van Gustafson ook tegenwoordig nog een nog zijn relevantie bewezen heeft. Ook biedt het een overzichtelijk raamwerk om plaatsbinding te onderzoeken. Gustafson (2001) onderscheid de thema's 'zelf', 'anderen' en 'omgeving'.

In de literatuurstudie is naar voren gekomen dat de plaatsafhankelijkheid en verkenning belangrijke factoren zijn voor jongeren in het creëren van plaatsbinding. Na analyse is gebleken dat deze factoren tevens van belang zijn in het leven van jongeren in Moroto, maar er is een completer beeld te schetsen van de plaatsbinding van jongeren. Dit wordt in de volgende paragraaf gedaan.

6.2 Plaatsbinding van jongeren

De plaatsbinding van de jongeren is ontstaan uit de lange geschiedenis die de jongeren hebben met Moroto. De plaats wordt geassocieerd met diverse activiteiten. Moroto is de plek waar de jongeren zich ontplooiën, zowel op school als op plekken waar de vrije tijd wordt doorgebracht.

De school vormt een centrale rol in het dagelijks leven van de jongeren. Het is een plek van educatie, zelfontplooiing en het creëren van vriendschappen. De jongeren noemen educatie als belangrijke factor voor de opbouw van een toekomst. Dit komt overeen met het onderzoek van Pretty et al. (2003). Pretty et al. (2003) constateerden dat de mate waarin jongeren hun levensdoelen kunnen voltooien van belang is op de binding met een plek. De mate waarin Moroto op dit moment de behoeften en doelen van de jongeren kan verwezenlijken is voldoende. Echter biedt Moroto na het voltooien van de middelbare school geen mogelijkheid om verder te studeren. Daardoor verminderd de, door Stokols & Shumaker (1981, in Williams et al., 1992) genoemde, plaatsafhankelijkheid van Moroto en wordt naar andere plekken gezocht die de levensdoelen van de jongeren wel kunnen voltooien.

De sociale factor is een belangrijke factor in de creatie van de binding met Moroto. Familie en vrienden spelen een belangrijke en grote rol in het leven van de jongeren. Zoals in meerdere studies naar voren is gekomen, vormen sociale aspecten een belangrijke factor in de binding met een plek (Gustafson, 2001; Low & Altman, 1992; Riley, 1992; Scannell & Gifford, 2010a).

De jongeren geven aan familie en vrienden te zullen missen wanneer Moroto verlaten wordt. In Moroto bestaan hechte banden met de familie. Jongeren helpen in vakanties en tijdens vrije dagen mee in het huishouden van de familie. Ook zorgt de familie in tijden van conflicten en hongersnoden voor een goede steun. Deze steun van sociale factoren is ook terug te vinden in de tabel van Masten & Powell (2003, in Bird, 2010). Een goede band met familie en vrienden helpt bij het verwerken van de conflicten en zorgt ervoor dat een individu weer goed kan functioneren na moeilijke omstandigheden.

Ten slotte speelt ook de fysieke omgeving een rol in het gemis. De jongeren zijn gehecht aan de het bergenlandschap dat aan het dorp grenst. In de bergen wordt een groot deel van de vrije tijd doorgebracht. Voor de jongeren is het een plek van ontdekken (Evans, 2008; Hay 1998). Ze hechten waarde aan de vegetatie en het koelere klimaat van de bergen. Omgevingsfactoren zoals de natuur worden vaak als een hoogscorende factor van plaatsbinding genoemd (Bonaiuto et al. 1999; Fried, 1982, in Lewicka, 2011). Dit staat in contrast met het gebrek aan vegetatie in het dorp zelf. In het droge seizoen gaat het gebrek aan vegetatie en de hitte gepaard met windstormen. De jongeren prefereren daarom het regenseizoen. Volgens de jongeren maakt het regenseizoen de inwoners van Moroto enthousiast en actief. Het is een tijd van groei en ontwikkeling.

De jongeren geven aan zich thuis te voel in Moroto, maar de plek voelt niet altijd veilig. Er zijn bepaalde plekken die jongeren liever vermijden. Vooral 's nachts wordt de straat niet opgezocht. Er vinden tegenwoordig nog incidenten plaats, maar het is volgens de jongeren veiliger geworden. Op school voelen de jongeren zich veilig. Dit komt deels door de institutionele omgeving. Op school gelden aan de ene kant veel strikte regels en beperkt dit de bewegingsvrijheid van de jongeren, maar aan de andere kant voelt deze constante bewaking ook veilig.

Een rol in het onveilige gevoel in Moroto is weggelegd voor de recente conflicten. Hoewel de jongeren aangeven dat conflicten bijna niet meer voorkomen, zijn er wel plekken die aan de conflicten herinnerd worden.

Ontwikkelingen in Karamoja zijn op dit moment in volle gang. Deze ontwikkelingen zouden een positieve uitwerking kunnen hebben op het gebied. Met name de plannen voor een universiteit in Karamoja en het verbeteren van de wegen kunnen er voor zorgen dat de jongeren in Karamoja kunnen blijven wonen. Deze ontwikkelingen zouden tevens banen kunnen creëren waardoor de jongeren hun verdere leven in Karamoja kunnen blijven doorbrengen, dicht bij familie, vrienden en Mount Moroto. De volgende paragraaf behandelt de aanbevelingen.

6.3 Aanbevelingen

In dit onderzoek is de plaatsbinding van jongeren in Moroto onderzocht. De jongeren die zijn geïnterviewd in dit onderzoek gingen allemaal naar dezelfde school en waren van dezelfde leeftijd. Hieronder worden enkele aspecten genoemd die interessant kunnen zijn voor vervolg onderzoek.

Bird et al. (2010) stellen dat educatie van belang is voor het verwerken van de conflicten. In Moroto wonen veel jongeren die niet naar school gaan. Interessant is een vergelijking van de plaatsbinding van deze jongeren met de jongeren die naar school gaan.

Deze jongeren zouden minder goed kunnen praten over de conflicten of ze kunnen andere levensdoelen hebben waardoor de plaatsafhankelijkheid van Moroto zou kunnen verschillen met die van de naar schoolgaande jongeren.

Zoals Stokols & Shumaker (1981, in Williams et al., 1992) stellen is de mate waarin jongeren hun behoeften kwijt kunnen en hun doelen kunnen behalen van belang. Moroto is een armoedige en rurale regio. Deze aspecten zouden invloed kunnen hebben op de levensdoelen van de jongeren en ook op de aantrekkingskracht van de fysieke omgeving. Een rijkere en urbane regio zou meer kansen kunnen bieden aan de jongeren.

Gustafson (2001) erkent het belang van klimaat op de plaatsbinding. Moroto kent een extreem klimaat. Er zijn weinig mogelijkheden om te voorzien in een levensonderhoud. Een interessante uitbreiding van het onderzoek zou kunnen zijn om het onderzoek plaats te laten vinden in een rurale regio met een gematigder klimaat waar meer opties zijn om in het levensonderhoud te voorzien. Dit zou het levensdoel van een individu kunnen veranderen en het belang van educatie kunnen verminderen.

In dit onderzoek is weinig aandacht besteed aan de invloed van het geslacht van de jongeren op de plaatsbinding. Chant & Jones (2005) noemen in hun onderzoek over het huishouden meerdere verschillen tussen geslacht. Hier zou meer opgefocust kunnen worden.

Dit onderzoek heeft zich gefocust op de plaatsbinding van jongeren. Een andere optie is de plaatsbinding van ouderen te onderzoeken. Zoals Pretty et al. (2003) stellen vinden ouderen andere factoren meer van belang voor de plaatsbinding en ook de levensdoelen van ouderen zijn anders. Tevens hebben ouderen een langere geschiedenis met de plek en hierin spelen de conflicten misschien een grotere rol.

De resultaten die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen zouden kunnen worden gebruikt in het nieuwe Moroto District Development Plan om zo de situatie in Moroto te verbeteren. Jongeren noemen het belang van een universiteit en de angst om 's nachts over straat te lopen. Hier zouden oplossingen voor kunnen worden gezocht zodat de jongeren niet wegtrekken en een sterkere plaatsbinding kunnen verkrijgen.

LITERATUUR

- Altman, I., & Low, S. M. (2001), *Place attachment*. New York: Plenum.
- Bird, K., Higgins, K., & McKay, A. (2010) Conflict, education and the intergenerational transmission of poverty in Northern Uganda. *Journal of International Development*, 22, pp. 1183–1196.
- Brodsky, A. (1996) Resilient single mothers in risky neighborhoods: Negative psychological sense of community. *Journal of Community Psychology*, 24, pp. 347-263.
- Brown, B. B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003) Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23, pp. 259-271.
- Brown, B. B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2004) Incivilities, place attachment and crime: Block and individual effects. *Journal of Environmental Psychology*, 24, pp. 359-371.
- Cele, S. (2006) *Communicating Place, Methods for Understanding Children's Experience of Place*, Stockholm University.
- Chant, S., & Jones, G.A. (2005) Youth, gender and livelihoods in West Africa: Perspectives from Ghana and the Gambia. *Children's Geographies*, 3(2), pp. 185-199.
- Cheney, E.K. (2005) 'our children have only known war': children's experiences and the uses of childhood in northern Uganda. *Children's Geographies*, 3(1), pp. 23-45.
- CIA (2011a) *The World Factbook, Africa, Uganda*. Beschikbaar op: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html> (Laatst bezocht op 01-11-2011).
- CIA (2011b) *The World Factbook, Maps, Africa, Uganda*. Beschikbaar op: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/maps/maptemplate_ug.html (Laatst bezocht op 01-11-2011).
- Cook, I (2005) Participant observation. In: Flowerdew, R. & Martin, D. (eds.) *Methods in Human Geography. A Guide for Students Doing a Research Project*. London: Sage, pp. 127-50.
- Dallago, L., Perkins, D. D., Santinello, M., Boyce, W., Molcho, M., & Morgan, A. (2009) Adolescent place attachment, social capital, and perceived safety: A comparison of 13 countries. *American Journal of Community Psychology*, 44, pp. 148-160.
- Dowling, R. (2010) Power, subjectivities, and ethics in qualitative research. In: I. Hay (ed) *Qualitative research methods in Geography*. Oxford: Oxford University Press, pp. 26- 39
- Dunn, K. (2010) Interviewing. In: Hay, I. (eds.) *Qualitative research methods in Geography*. Oxford: Oxford University Press, pp. 101-138.
- Evans, B. (2008) Geographies of Youth/Young People. *Geography Compass*, 2, pp. 1659-1680.
- Gallagher, S., & Zahavi, D. (2008) *The phenomenological mind. An introduction to philosophy of mind and cognitive science*. London: Routledge.
- Gough, K.V., & Franch, M. (2005) Spaces of the street: Socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife. *Children's Geographies*, 3(2), pp. 149-166.
- Green, A. E. & White, R. J. (2007) *Attachment to place: social networks, mobility and prospects of young people*. York: Joseph Rowntree Foundation. Warwick University
- Gustafson, P. (2001) Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology* (2001) 21, pp. 5-16.
- Gustafson, P. (2009) More cosmopolitan, no less local. *European Societies*, 11, pp. 25-47.

- Harlan, S. L, Larsen, L., Hackett, E. J., Wolf, S., Bolin, B., Hope, D., Kirby, A., Nelson, A., & Rex, T. R. (2005) *Neighborhood attachment in urban environments*. Paper gepresenteerd bij de Jaarlijkse Sociologische Associatie, Philadelphia.
- Hay, R. (1998) Sense of place in developmental context. *Journal of Environmental Psychology*, 18(1), pp. 5–29.
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001) Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), pp. 273–281.
- Holloway, L., & Hubbard, P. (2001) *People and Place*. UK: Pearson Prentice Hall.
- Hoven, B. van & Meijering, L. (2011) On the ground. Thinking through the production of knowledge. In: Cloke, P., del Casino, V., Panelli, R., Thomas, M. (eds.) *Companion to Social Geography*. Blackwell Publishers, pp. 161-180.
- IRIN Africa (2011) *UGANDA: Making the most of security and livelihood gains in Karamoja*. Beschikbaar op: <http://www.irinnews.org/report.aspx?ReportId=94059> (Laatst bezocht op 01-11-2011).
- Kaplan, S. (1984) Affect and cognition in the context of home: The quest for intangibles. *Population and Environment*, 7, pp. 126-133.
- Korpela, K.M. (1989) Place-identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9, pp. 241-256.
- Laczko, L. S. (2005) National and local attachments in a changing world system: Evidence from an international survey. *International Review of Sociology*, 15, pp. 517-528.
- Lewicka, M. (2011) Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3) pp. 207-230.
- Long, D. A., & Perkins, D. D. (2007) Community social and place predictors of sense of community: A multilevel and longitudinal analysis. *Journal of Community Psychology*, 35(5), pp. 563–581.
- Longhurst, R. (2003) Semi-Structured Interviews and Focus Groups. In: Clifford, N.J & G.Valentine (eds.) (2003) *Key Methods in Geography*. London: Sage
- Low, S. M., & Altman, I. (1992). Place attachment: a conceptual inquiry. In Altman, I., & Low, S. M. (Eds.), *Place attachment*. New York: Plenum, pp. 1–12.
- Marsh, K. L., Johnson, L., Richardson, M.J., & Schmidt, R. C. (2009) Toward a radically embodied, embedded social psychology. *European Journal of Social Psychology*, 39, pp. 1217-1225.
- Massey, D. (2004) Geographies of responsibility. *Geografiska Annaler*, 86B, pp. 5-18.
- Masten, A., & Powell, J. (2003) A resilience framework for research, policy and practice. In *Resilience and Vulnerability Adaptation in the Context of Childhood Adversities*, Luthar S. (eds.). Cambridge University Press: Cambridge, pp 1-25.
- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2004) Religion and Place Attachment: A Study of Sacred places. *Journal of Environmental Psychology*, 24, pp. 385-397.
- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2005) Home in the context of religion for elderly Hindus in India. In: Rowles, G.D., & Chaudhury, H. (eds.) *Home and identity in late life: International perspectives*, New York, NY: Springer, pp. 81-107.
- Mesch, G. S., & Manor, O. (1998) Social ties, environmental perception and local attachment. *Environment and Behavior*, 30, pp. 504-519.
- Milligan, M. J. (1998) Interactional past and potential: The social construction of place attachment. *Symbolic Interaction*, 21, pp. 1-33.

- Ministerie van Buitenlandse Zaken (2011) *Reisadvies Uganda*. Beschikbaar op: <http://www.minbuza.nl/reizen-en-landen/reisadviezen/u/uganda.html> (Laatst bezocht op: 01-11-2011).
- Moore, J. (2000) Placing Home in Context. *Journal of Environmental Psychology*, 20, pp. 207-217.
- Morgan, P. (2010) Towards a developmental theory of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, pp. 11-22.
- Moroto District Local Government (2010) *Three-Year Rolling District Integrated Development Plan. (DDP) 2010/2011---2012/2013*. District Planning Unit, Uganda.
- NYTimes (2011) *Protests in Uganda Over Rising Prices Grow Violent*. Beschikbaar op: <http://www.nytimes.com/2011/04/22/world/africa/22uganda.html> (Laatst bezocht op 31-05-2011).
- OCHA (2008) *Joint Factsheet on Karamoja: Humanitarian and Development Realities in the Region*. Kampala: Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.
- OCHA (2010a) *Karamoja Sub-region Planning Map (Details)*. Beschikbaar op: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/reliefweb_pdf/node-18304.pdf (Laatst bezocht op 01-11-2011).
- OCHA (2010b) *Moroto District: School Accessibility in Sub-County*. Beschikbaar op: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/8E3F1FEA771351A3C125777B003919A7-Map.pdf> (Laatst bezocht op 01-11-2011).
- Powell, J. (2010) *Karamoja; a literature review*. Saverworld: Kampala, Uganda.
- Pretty, G. H., Chipuer, H. M., & Bramston, P. (2003) Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence in relation to place identity. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), pp. 273-287.
- Pretty, G. M. H. (2002) Young people's development of the community-minded self: Considering community identity, community attachment and sense of community. In: Fisher, A.T., Sonn, C. C., & Bishop, B. J. (eds.), *Psychological sense of community: Research, applications, and implications*. New York, NY: Kluwer/Plenum, pp. 183-203.
- Proshansky, H.M., Fabian, A.K., & Kaminoff, R. (1983) Place-identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1), pp. 57-83.
- Raymond, M., Brown, G., & Weber, D. (2010) The measurement of place attachment: Personal, community, and environmental connections. *Journal of Environmental Psychology*, 30, pp. 422-434.
- Riley, R.B. (1992) Attachment to the ordinary landscape. In: Altman, I. & Low, S. M. (1992). *Place Attachment*. New York: Plenum, pp. 13-32.
- Rowles, G & Chuadhury, H (2005) *Home and Identity in Late Life*, New York: Springer
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010a) Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30, pp. 1-10.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010b) The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 30, pp. 289-297.
- Seamon, D. (1980) Body-subject, time-space routines, and place-ballets. In: Buttimer, A. & Seamon, D. (eds.). *The human experience of space and place*. New York: St. Martin's Press, pp. 148-165.
- Smaldone, D., Harris, C., & Sanyal, N. (2005) An exploration of place as a process: The case of Jackson Hole, WY. *Journal of Environmental Psychology*, 25, pp. 397-414.

- Stedman, R. C. (2003) Is it really just a social construction? The contribution of the physical environment to sense of place. *Society & Natural Resources*, 16, pp. 671–685.
- Sultana, F. (2007) Reflexivity, Positionality and Participatory Ethics: Negotiating Fieldwork Dilemmas in International Research” *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, 6(3), pp. 374-385.
- The Observer (2011) *University set to open in Karamoja*. Beschikbaar op: http://www.observer.ug/index.php?option=com_content&task=view&id=15664&Itemid=106 (Laatst bezocht op: 16-01-2012)
- Trell, M.E., & van Hoven, B. (2010) Making sense of place: exploring creative and (inter)active research methods with young people. *Fennia* 188, 1, pp. 91–104.
- Uganda Bureau Of Statistics (2007). *Uganda Demographic and Health Survey 2006*. Calverton, Maryland, USA: UBOS and Macro International Inc.
- Uganda Bureau Of Statistics (2010). 2010 mid-year projected population for Town Councils. Calverton, Maryland, USA: UBOS and Macro International Inc.
- UNFPA Uganda (2009) *A Situational Analysis of the Challenges and Opportunities for addressing Gender-Based Violence in Karamoja Region*. UNFPA in samenwerking met Ministry of Gender Labour and Social Development Uganda.
- Williams, D.R., Patterson, M.E., Roggenbuck, J.W. & Watson, A.E. (1992) Beyond the commodity metaphor: Examining emotional and symbolic attachment to place. *Leisure Sciences*, 14, pp. 29-46.
- Winthrop, R., & Kirk, J. (2008) Learning for a Bright Future: Schooling, Armed Conflict, and Children’s Well-Being. *Comparative Education Review*, 52(4), pp. 639 -661.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Interviewvragen scholieren te Shalosa

Hello. I'm Remco Brandenburg. I'm staying in Moroto to do research for my university. I'm doing a master in Cultural Geography at the University in Groningen. That's in the north of the Netherlands. To complete my master, I have to do a research and I decided to do my research in Moroto. My research is about students of your age, and their feelings about Moroto town, the surroundings and the school, Moroto High School.

I would like to record this interview so I can listen to what you said when I'm analyzing the info. Is that alright for you?

- Personal info/family

- Can you tell me something about yourself? (Name, Age, Medical situation)
- Did you always live in Moroto or did you move here?
- Always in the same house?
- How big is the household? (Relatives/others)
- How is your relationship with your relatives?
- Were do other relatives of you live?
- Do you visit them often?

- Everyday life

:::Study/Work:::

- Which grade are you in?
- What do you think about school and why (good/bad things)?
- Which subjects do you like the best and why?
- Which subjects do you dislike and why?
- What does a typical school day look like in detail?
- Can you tell me something about the school system in Uganda?
- Are all the children on your school from Moroto?
- Do you have a job, what kind of job?
- Do a lot of children have jobs?
- Is everyone going to school?
- What do the children do that don't go to school?
- What other things do you do at school apart from study? (Eat/Trips/activities/sports)
- Do you have a lot of friends from school?
- Do you have a lot of friends that go to another school?
- Do you have a lot of friends that don't go to school?

:::Free time:::

- What do you do in your free time/ after school?
- What kind of activities do you do with your friends?
- Do you go on vacation or on trips sometimes?

The village

- Can you tell me something about the history of Moroto and Karamoja?
- What you think about Moroto town?
- What are the positive aspects of your village and what are the negative aspects?
- When you had to pick three places you really want to show me, which places in Moroto would that be and why are those important to you?
- What other places do you like in Moroto?
- Are there places in Moroto you dislike? Why?
- Which places were important to you when you were young? Did it change? Why?
- Has Moroto changed during the time you lived here? How?
- Are you free to move everywhere you go? When you were a child, was it the same?
- Are there celebrations and events held in Moroto?
- What do you think about all the organizations/NGO's in Moroto?
- Do you feel at home in Moroto?

Gender

- Do you have to help in the household at home?
- What kind of things do you have to do?
- When it comes to work, are there big gender differences in Moroto?

Future

- If you could choose, do you want to stay in Moroto forever? If not, what makes you want to move?
- If you have to move to Kampala to go to the university, do you think you will miss Moroto?
- What would you miss the most?
- If you get a child/children, how does this affect your job perspective?

Well, thank you very much. You told me a lot of interesting things. Is there anything you like to add? Now I would like you to draw a map of Moroto town with the places that are important to you, and you like to go. I have some markers and a pen for you.

- After the drawing-

Thank you, it looks really good. If there is anything you want to know or want to say, you can reach me call me on the following number: 0789959784.

Thanks again!

Bijlage 2: Interviewvragen scholieren te Moroto High School

Hello. I'm Remco Brandenburg. I'm staying in Moroto to do research for my university. I'm doing a master in Cultural Geography at the University in Groningen. That's in the north of the Netherlands. To complete my master, I have to do a research and I decided to do my research in Moroto. My research is about students of your age, and their feelings about Moroto town, the surroundings and the school, Moroto High School. I'm would also like to ask some questions about your experiences with Moroto when you were younger, when people were still raiding cattle in Moroto town. Is that ok?

I would like to record this interview so I can listen to what you said when I'm analyzing the info. Is that alright for you?

I would like to start with some questions about yourself and your family.

Personal information

- Can you tell me something about yourself? (Name, Age, Medical situation)
- Have you been living in Moroto town since you we're born?
- How big is the household? (Relatives/others)
- How is your relationship with your relatives?
 - Do you have relatives living somewhere else? (If yes) Were?
 - Do you visit them often?
- Do you have a job, what kind of job?

Everyday life

Ok, thank you. Now I would like to ask some questions about your personal life. I understand you spend a lot of time in your school, so I would like to start with some questions about your school.

School

- Which grade are you in?
- What do you think about school (good/bad things)? Why?
- Which subjects do you like and dislike? Why?
- What other things do you do at school apart from studying? (Trips/Activities/Sports)
- How are your classmates? (Support/bother studying)
- When you have problems with subject at school, can you ask people for help?
 - Which people?
- Do you have a lot of friends at school?
- Do you feel you learn enough at school?

Now I would like to ask you some questions about other things you do apart from school.

Other activities

- What kind of activities do you like to do?
- What do you do in your free time/ after school?
- What kind of activities do you do with your friends?
- What places do you visit with your friends?
- Do you visit your friends often?

- Do you have a lot of friends?
- Do you go on vacation or on trips sometimes?

Now I would like to ask you some questions about Moroto town and the surroundings.

Moroto and its surroundings

- What you think about Moroto town?
- What are the positive aspects of your village and what are the negative aspects?
- When you had to pick three places you really want to show me, which places in Moroto would that be and why are those important to you?
- Which other spots in and around Moroto do you like and why?
- Are there celebrations and events held in Moroto?
- Are there things you would like here in Moroto that is not there?
- How would you describe the people living in Moroto overall?
 - Are there exceptions?
- Do you know a lot of people in Moroto?
- Do you feel at home in Moroto?

Time/Raids

- Has Moroto changed during the time you lived here? How?
- Are there places in Moroto you dislike? Why?
- Are there spots in and around Moroto you don't like?
- Which places were important to you when you were young? Did it change? Why?
- Are you free to move everywhere you go?
 - When you were a child, was it the same?
- Did you witness the raids? What happened?
- Did the raids influence your live? How?
- Do you generally feel safe in Moroto now?
- Are there places you still don't like to visit during the day or during the night?
- Do you still think a lot about the raids? What helped you forget about the raids?

Ending questions

- If you could choose, do you want to stay in Moroto forever? If not, what makes you want to move?
- If you have to move to another place? What do you think you will miss the most in Moroto?

Well, thank you very much. You told me a lot of interesting things. Is there anything you like to add? Now I would like you to draw a map of Moroto town with the places that are important to you, and you like to go. I have some markers and a pen for you.

- After the drawing-

Thank you, it looks really good. If there is anything you want to know or want to say, you can reach me call me on the following number: 0789959784.

Thanks again!

Bijlage 3: Interviewvragen hoofddocent Moroto High School

Hello, thank you for your time. I would like to ask you some questions about Moroto High School and the school system in Uganda. I would like to record this interview so I can listen to what it when I'm analyzing the info. Is that alright?

- When was the school built?
- How was it build? Who funded for the building of the school?
- How many students go here?
- Where are those student from?
- And they sleep and eat here?
- How many halls for sleeping are there?
- And when do they go home?
- When do the students have vacation?
- Do students go on fieldtrips often?
- Are there organized other activities sometimes?
- Are there problems sometimes with students?
- Is it considered to be a good school?
- How much are the school fees?
- How many schools are there in Moroto town and in Moroto District?
- How does the school system work in Uganda?

Well, thank you very much. You told me a lot of interesting things. Is there anything you like to add? If there is anything you want to know or want to say, you can reach me call me on the following number: 0789959784.

Thanks again!

Bijlage 4: Interviewvragen Burgemeester Moroto District

Hello, thank you for your time. I would like to ask you some questions about the history of Moroto District and Moroto Town. I would like to record this interview so I can listen to what it when I'm analyzing the info. Is that alright?

- What is the official name of this town?
- When was Moroto MP build?
- What is de function of Moroto MP?
- Where do the people come from that live here?
- It's divided in two parts, southern and northern division, are there any big differences?
- Moroto town consists over kind of down town and in the south there are some kind of villages inside the MP itself, is that right? Every village is a different group migrated to here?
- When is Don Vittoria build? By who?
- When is Mount Moroto Hotel build?
- When is Hotel Leslona build?
- How many churches are here?
- When did the NGO's come and what did they do?

Well, thank you very much. You told me a lot of interesting things. Is there anything you like to add? If there is anything you want to know or want to say, you can reach me call me on the following number: 0789959784.

Thanks again!